BOSNA I HERCEGOVINA

DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU

IZVJEŠĆE O RADU 2021

Bosna i Hercegovina

DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA

ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU

IZVJEŠĆE O RADU
DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU
U 2021. GODINI

Tuzla, prosinac 2021. godine

Izvješće o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju slijedi pristup izvješćivanja regulatornih tijela u Europskoj uniji i zahtjeve Energetske zajednice, s prilagođavanjima koja izražavaju specifičnosti regulatornog okvira u Bosni i Hercegovini.

Mole se korisnici Izvješća da prilikom uporabe podataka obvezno navedu izvor.

Sadržaj

1. UVOD 1
2. SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE 3
3. KLJUČNE AKTIVNOSTI 9
   3.1 Pravila i dokumenta DERK-a 9
   3.2 Dokumenta koja odobrava DERK 18
   3.3 Postupci licenciranja 26
   3.4 Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata 28
   3.5 Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sustava 31
   3.6 Postupci određivanja tarifa 36
   3.7 Tržište električne energije 38
   3.8 Energetska statistika 50
   3.9 Sudski i drugi sporovi 53
   3.10 Ostale ključne aktivnosti 53
4. AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA 59
   4.1 Energetska zajednica 59
   4.2 Regionalna asocijacija energetskih regulatora – ERRA 65
   4.3 Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora – MEDREG 67
   4.4 Vijeće europskih energetskih regulatora – CEER 68
   4.5 Međunarodna konfederacija energetskih regulatora – ICER 68
   4.6 Međuregionalna suradnja 70
5. REVIZIJSKO IZVJEŠĆE 71
6. OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2022. GODINI 73

PRILOZI

   A: Osnovni podaci o elektroenergetskom sustavu Bosne i Hercegovine 77
   B: Karta elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine 79
   C: Bilančne veličine elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine 81
   D: Elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine 83
   E: *Acquis* Energetske zajednice 85

1. UVOD

Bosna i Hercegovina (BiH), zemlje u okruženju, Europska unija (EU), kao i mnoge druge regije u svijetu, tijekom protekle 2021. godine suočavale su se s naglim porastom cijena energije. To je razlog za veliku zabrinutost građana, gospodarstva, vlada i drugih institucija. Porast cijena potaknut je povećanom globalnom potražnjom za energijom, u kontekstu gospodarskog oporavka i izlaska iz krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19. Europska kućanstva i kompanije suočavaju se s mogućnošću povećanja troškova za energiju kada su mnogi pogođeni gubitkom prihoda zbog pandemije. To može negativno utjecati na oporavak, na njegovu pravednost i uključivost. Dodatno, ugrožava se povjerenje i potpora energetskoj tranziciji, koja je nužna ne samo kako bi se spriječile katastrofalne posljedice klimatskih promjena, nego i kako bi se smanjila osjetljivost na nepredvidivost cijena fosilnih goriva, prije svega nafte i plina.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) je neovisna institucija Bosne i Hercegovine, koja djeluje u skladu s načelima objektivnosti, transparentnosti i jednakopravnosti, i ima jurisdikcije i odgovornosti nad prijenosom električne energije, operacijama prijenosnog sustava i međunarodnom trgovinom električnom energijom, kao i nad proizvodnjom, distribucijom i opskrbom električnom energijom kupaca u Brčko Distriktu BiH.

DERK je neprofitna institucija i financira se iz regulatornih naknada koje plaćaju licencirani subjekti.

U ovim uvjetima značaj daljnje reforme sektora i energetske tranzicije dodatno je uvećan. U Bosni i Hercegovini na svim administrativnim razinama, a prema ustavnim nadležnostima, u narednom razdoblju neophodan je nastavak usklađivanja zakonodavstva o energiji s pravnom stečevinom Europske unije i Energetske zajednice, integrirani razvoj energetskih i klimatskih politika, te provođenje reforme sektora energije.

Tijekom 2021. godine Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) nastavila je svoju misiju regulatora u sektoru, razvijajući uvjete za slobodnu trgovinu i pouzdanu opskrbu električnom energijom, uz poštovanje međunarodnih sporazuma, domaćih zakona, odgovarajućih europskih uredbi i direktiva, kao i drugih pravila o unutarnjem tržištu električne energije. DERK je i u protekloj godini surađivao s velikim brojem institucija Bosne i Hercegovine, njenih entiteta i Distrikta, kao i brojnim međunarodnim institucijama čiji rad utječe ili se odnosi na reguliranje tržišta električne energije. U uvjetima pandemije COVID-19 DERK je svoje jurisdikcije i odgovornosti obavljao uz neminovna i potrebna prilagođenja koja nisu smanjila učinkovitost rada.

Elektroenergetski sustav BiH je tijekom 2021. godine radio stabilno i bez većih problema. Svim korisnicima sustava je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvalitete. Svi planirani i naknadno traženi radovi u prijenosnoj mreži u funkciji održavanja su izvršeni.

Nakon završenih potrebnih radova, početkom lipnja 2021. godine otklonjena je dotadašnja kruta veza (tzv. 'T' spoj) između 110/x kilovoltnih (kV) trafostanica Čapljina, Mostar 9 i Stolac, čime su formirana dva nova dalekovoda, DV 110 kV Čapljina – Mostar 9 i DV 110 kV Mostar 9 – Stolac. Po završenoj sanaciji kvara transformatora 220/110 kV, 150 megavoltampera (MVA) u trafostanici TS Mostar 4 i provedenih funkcionalnih ispitivanja i

detaljnih pregleda, transformator je krajem siječnja opterećen i stavljen u funkciju, čime je povećana sigurnost opskrbe kupaca električne energije. Sredinom siječnja 2021. godine u vjetroelektrani Podveležje instalirane snage 48 megavata (MW) izvršena je prva sinkronizacija generatora na elektroenergetski sustav, čime je počeo njen probni rad. Nakon što su krajem 2021. godine kompletirana sva funkcionalna ispitivanja, ova elektrana, koja je na prijenosnu mrežu priključena preko trafostanice TS 110/30 kV Podveležje, dobila je suglasnost Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) za trajni pogon.

U protekloj godini proizvedeno je 17.055,44 gigavatsati (GWh) električne energije, što je 1.645 GWh, odnosno 10,8% više nego u 2020. godini. Hidrološki uvjeti su bili povoljni, te je proizvodnja u hidroelektranama povećana čak za 2.038 GWh, odnosno 47,6%, i iznosila je 6.314 GWh. S druge strane, proizvodnja u termoelektranama je, zbog manje proizvodnje ugljena i raspoloživosti termoblokova, smanjena za 622 GWh, odnosno 6%, te je iznosila 9.821 GWh. Vjetroelektrane priključene na prijenosni sustav su proizvele 382 GWh, odnosno za 120 GWh više nego prethodne godine. Proizvodnja u manjim obnovljivim izvorima (male hidroelektrane, vjetroelektrane priključene na distribucijski sustav, solarne i elektrane na biogoriva) povećana je 29,9% i iznosila je 518,67 GWh. U elektranama industrijskih proizvođača proizvedeno je 19,98 GWh.

Ukupna potrošnja električne energije iznosila je 12.170 GWh, što je 7,4% više nego prethodne godine. Potrošnja kupaca priključenih na prijenosni sustav povećana za 31,4% i iznosila je 1.170 GWh, dok je distribucijska potrošnja povećana 4,7% i iznosila je 10.468 GWh.

Maksimalno opterećenje elektroenergetskog sustava u protekloj godini od 1.909 MW zabilježeno je u osamnaestom satu 23. prosinca 2021. godine, što je manje od povijesnog maksimuma od 2.207 MW iz osamnaestog sata 31. prosinca 2014. godine. Minimalno opterećenje od 685 MW zabilježeno je u četvrtom satu 7. lipnja 2021. godine, što je 80 MW više od najmanjeg opterećenja u nekoliko prethodnih decenija, koje je ostvareno u četvrtom satu 25. svibnja 2020. godine.

Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 19.729,3 GWh, što je 8,83% više nego u 2020. godini. Prijenosni gubici iznosili su 369,2 GWh, odnosno 1,87% od ukupne energije u prijenosnom sustavu. U 2021. godini distribucijski gubici su iznosili 965 GWh ili 9,22% u odnosu na ukupnu distribucijsku potrošnju.

U 2021. godini izvezeno je 6.173 GWh električne energije, što je 11,4% više nego u prethodnoj godini, a uvoz je smanjen za 7,1% i iznosio je 1.390 GWh.

Državnu regulatornu komisiju za električnu energiju je osnovala Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine donošenjem Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH i imenovanjem članova Komisije.

2. SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE

Članovi Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine su:

- Suad Zeljković, s mandatom od pet godina (od 11. lipnja 2016. godine), i
- Nikola Pejić, s drugim mandatom od pet godina (od 11. lipnja 2016. godine).

Član Komisije iz Republike Srpske je

- Branislava Milekić, s mandatom od pet godina (od 5. kolovoza 2020. godine).

Uočljivo je da je istekao prvi petogodišnji mandat jednom članu Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine, te da je drugom članu Komisije istekao i drugi petogodišnji mandat. Imajući u vidu da je *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH* definirano da Komisija radi u punom sastavu i da odluke donosi konsenzusom, Suad Zeljković i Nikola Pejić i dalje obnašaju funkciju člana Komisije do završetka procedura za imenovanje članova Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine.[1]

Izvješće o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2020. godini razmatran je na sjednicama oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

Izvješće je, bez glasova 'protiv', usvojen

- *na 19. sjednici Predstavničkog doma održanoj 28. travnja 2021. godine, i*
- *na 18. sjednici Doma naroda održanoj 27. svibnja 2021. godine.*

Od uspostave Državne regulatorne komisije za električnu energiju njeni članovi se na jednakopravnoj osnovi rotiraju na funkciji predsjedatelja svake godine. Ovu funkciju do 30. lipnja 2021. godine je obavljao Nikola Pejić. Branislava Milekić aktualna je predsjedateljica Komisije do 30. lipnja 2022. godine.

DERK je Zakonom uspostavljen kao neovisna i neprofitna institucija Bosne i Hercegovine, uz obvezu djelovanja u skladu s načelima objektivnosti, transparentnosti i jednakopravnosti. Navedena načela ugrađena su u sva akta DERK-a i provode se u svim postupcima. Takav način rada uvažava međunarodne primjere dobre prakse i u najvećoj mogućoj mjeri je usuglašen sa *Smjernicama Tajništva Energetske zajednice o neovisnosti nacionalnih regulatornih tijela*. Ugrađena u pravila i permanentno praktično primjenjivana neovisnost Državne regulatorne komisije pokazuje se i dokazuje u svim sferama, uključujući političku, pravnu, sociološku i financijsku dimenziju.

Energetski propisi Europske unije (EU), koji putem mehanizama uspostavljenih prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice postaju obvezujući i za Bosnu i Hercegovinu, posebno naglašavaju korelaciju regulatorne neovisnosti i provođenja reformi, te uvode povećana ovlaštenja i pojačavaju neovisnost

[1] U vrijeme izrade ovog izvješća postupci izbora dva člana Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine nalaze se u proceduri u Vladi ovog entiteta. Nakon što prijedloge Vlade potvrdi Parlament Federacije BiH, nominacije se dostavljaju Vijeću ministara BiH, koje predlaže imenovanja Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

regulatora, naročito u nadzoru tržišta i sankcioniranju netržišnog djelovanja.

U skladu sa Zakonom, temeljne odredbe o nadležnosti, organizaciji i načinu rada, financiranju, transparentnosti rada i zaštiti povjerljivih informacija regulira *Statut Državne regulatorne komisije za električnu energiju*, donesen 2003. godine, neposredno po osnivanju DERK-a, uz izmjene iz 2004. i 2009. godine. U prosincu 2017. godine donesena je *Odluka o izmjeni Statuta* kojom se decidirano propisuje isključiva organizacijska i protokolarna funkcija predsjedatelja Komisije, bez ikakvih dodatnih ovlaštenja u predstavljanju, zastupanju ili donošenju odluka u odnosu na druga dva člana Komisije. Konzekventno tome se izbjegava prekomjerni formalizam daljnje prijave izmjene podataka u statističkim, poreznim i drugim registrima prilikom rotiranja članova Komisije na položaju predsjedatelja.

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju organiziran je u četiri sektora:

- Sektor za tarife i tržišta,
- Sektor za licence i tehničke poslove,
- Sektor za pravne poslove, i
- Sektor za financijsko-administrativne poslove.

U funkciji učinkovitijeg obavljanja poslova u DERK-u se po potrebi uspostavljaju tematski radni timovi, u čijem radu sudjeluju uposlenici iz različitih sektora.

Implementacija sustava financijskog upravljanja i kontrole utemeljenog na upravljanju rizicima u DERK-u obavlja se upravo na taj način. Centralna harmonizacijska jedinica Ministarstva financija i trezora Bosne i Hercegovine je za rukovoditelje organizacijskih jedinica DERK-a organizirala tematske obuke o osnovama sustava financijskog upravljanja i korištenju posebno razvijene softverske aplikacije (PIFC) u implementaciji sustava financijskog upravljanja i kontrole. Po stjecanju potrebnih znanja iz ove oblasti DERK je usvojio *Akcijski plan za uspostavu i unaprjeđenje sustava internih financijskih kontrola za 2021. godinu*, koji je usuglašen sa strateškim i operativnim planovima razvoja sustava internih financijskih kontrola u institucijama Bosne i Hercegovine. Tijekom godine sve planske aktivnosti su uspješno realizirane, a među njima se posebno izdvaja utvrđivanje *Registra rizika* za 2021. godinu. Svrha ovog dokumenta je izbjegavanje, odnosno umanjenje utjecaja budućih događaja koji mogu ugroziti ostvarenje ciljeva DERK-a, kao i identificiranje eventualnih propuštenih prilika za poboljšanje poslovanja.

Tijekom 2021. godine izvršena su daljnja prilagođenja rada Državne regulatorne komisije za električnu energiju okolnostima izazvanim pandemijom COVID-19. I dalje je na minimum sveden

broj fizičkih sastanaka i službenih putovanja, a kontakti putem različitih internet komunikacijskih platformi su dominantni. Sve aktivnosti DERK-a provođene su uz poštivanje epidemioloških i drugih mjera koje su povodom pandemije COVID-19 utvrđivali nadležni organi. U tom pravcu, DERK je u veljači 2021. godine DERK usvojio *Akcijski plan za prevenciju korupcije za vrijeme trajanja pandemije COVID-19*, a mjesec dana kasnije *Odluku o korištenju internet komunikacijske platforme tijekom pandemije COVID-19*.

Novi uvjeti rada i intenzivirana digitalna komunikacija naglasili su značaj pouzdanosti opreme i povećanja zaštite informacijsko-komunikacijskih sustava. Uz poštovanje relevantnih standarda i smjernica Vijeća ministara BiH, DERK je tijekom 2021. godine funkcionalno zastarjelu i otpisanu računarsku opremu zamjenjivao novom. Pri tome se vodilo računa o energetskim svojstvima uređaja i dobroj praksi koju u izvješćima o reviziji učinka preporučuje Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine. Pored zanavljanja računarske opreme, DERK je realizirao i nabavu nedostajuće namjenske opreme za hardversku zaštitu informacijskog sustava, kao i softvera za prevenciju, detekciju i zaštitu u cyber prostoru.

Sredstva elektronske komunikacije korištena su i za nadgradnju znanja i iskustva, odnosno jačanje stručnih kapaciteta, čime DERK prati zahtjeve regulatorne prakse. Nova znanja stjecana su na različitim strukovnim savjetovanjima, konferencijama i tematskim seminarima. Sistematičnost obuke radi kontinuiranog usklađivanja znanja, vještina i prakse s potrebama i očekivanjima institucije ostvaruje se i kroz stručne radionice Tajništva Energetske zajednice, obrazovne programe Regionalne asocijacije energetskih regulatora (ERRA), Asocijacije mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG) i Vijeća europskih energetskih regulatora (CEER), te seminare Direkcije za europske integracije, koji su u funkciji pristupanja i integracije Bosne i Hercegovine u Europsku uniju.

Poseban doprinos stručnom usavršavanju u 2021. godini dali su Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalna asocijacije regulatora Sjedinjenih Američkih Država (NARUC) kroz regionalne inicijative i *USAID Projekat asistencije energetskom sektoru* (USAID EPA), te Regulatorno tijelo Italije za energiju, mreže i okoliš (ARERA) i Centralnoeuropska inicijativa (CEI) kroz *Program razmjene znanja* (KEP), odnosno *Potporu jačanju regulatornih tijela za energetiku na Zapadnom Balkanu*, u okviru kojih je organizirano više edukacijskih radionica različitog tematskog sadržaja.

DERK će i dalje biti posvećen osiguranju kontinuiranog profesionalizma osoblja kroz već afirmirane ali i kroz nove metode obuke, te upotrebu suvremene tehničke opreme. Opravdanost ovakvog opredjeljenja potvrđuje i informatička, komunikacijska

i prezentacijska kompetencija većeg broja pojedinaca da svoja znanja i iskustva uspješno izlažu na domaćim i međunarodnim strukovnim skupovima.

Pored stručnog usavršavanja svojih uposlenika, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je na adekvatan način informirala i prenosila iskustva iz regulatorne prakse uposlenicima reguliranih kompanija, a sudjelovala je i u stručnom usavršavanju osoblja drugih regulatornih tijela u svijetu. DERK je, također, pružao kvalitetne stručne informacije o energetskom sektoru i njegovoj reformi, ne samo specijalistima iz sektora nego i široj javnosti.

Prepoznajući važnost slobodnog pristupa informacijama, kao suštinskog obilježja transparentnog i odgovornog rada bilo kojeg javnog organa, i ostajući opredijeljen da trajno djeluje u tom pravcu, DERK omogućava široj javnosti puni uvid u rad i procese odlučivanja, ne zadržavajući se samo u okvirima obveza na ovom polju koje stipulira *Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini*. Ova svoja nastojanja DERK realizira pravovremenim objavljivanjem svih relevantnih informacija na zvaničnoj internet prezentaciji, ali i u pisanim medijima, kroz prezentacije nacrta svojih akata, te obavijesti i pozive javnosti da sudjeluje u njihovom kreiranju.

Pored proaktivnog djelovanja kao općeprihvaćenog standarda u radu, DERK djeluje i reaktivno, postupajući u zakonom predviđenim rokovima po podnijetim zahtjevima za pristup informacijama, polazeći od stava da javni interes u svakom konkretnom slučaju mora imati prevagu u odnosu na ograničenja koja predviđa navedeni Zakon i privatne interese bilo koje vrste. Tijekom 2021. godine podnesena su dva takva zahtjeva, po kojim je u oba slučaja, u zakonom propisanom roku, donijet upravni akt kojim je u cijelosti odobren pristup traženim informacijama, a njihova je kopija, bez naknade, ustupljena podnositelju zahtjeva. DERK ispunjava i ostale obveze koje nalaže *Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini*, te Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH dostavlja potrebna izvješća.

Komunikacija s javnošću ima značajnu ulogu u kreiranju percepcije društva, odnosno načina razumijevanja djelovanja svih institucija od strane javnosti. Način komunikacije ima poseban značaj u vremenu reformskih procesa i strukturalnih promjena. Procesi liberalizacije i tranzicije sektora, deregulacije i otvaranja tržišta električne energije nužno zahtijevaju kako pravovremeno informiranje javnosti o ključnim fazama tako i kontinuiranu komunikaciju i edukaciju svih ključnih aktera o reformi i načinu funkcioniranja sektora u cjelini.

Dobra je praksa regulatornih komisija da provode aktivnosti komunikacije s javnošću kako bi objasnile i pojasnile promjene u sektoru energije. Shodno tome i u Bosni i Hercegovini Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK), Regulatorna

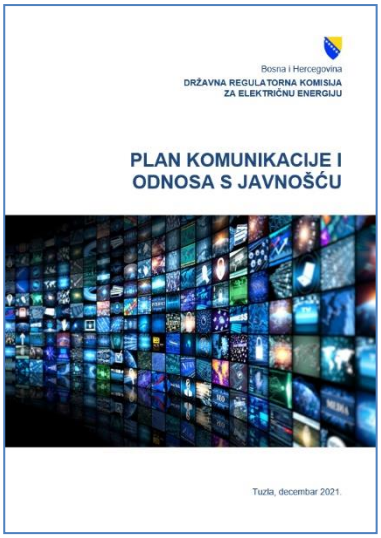

komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske (RERS), kao nepristrane organizacije koje regulirajući odnose u sektoru i na tržištu energije štite interese kupaca, imaju jednu od ključnih uloga u podizanju svijesti javnosti o promjenama u sektoru i aktivnostima regulatora u procesu liberalizacije.

U tom smislu, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je sredinom prosinca 2021. godine usvojila *Plan komunikacije i odnosa s javnošću*, čime čini dodatni iskorak kako bi se na jednostavan i razumljiv način svim zainteresiranim stranama objasnile vrlo kompleksne teme energetskog sektora.

U radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju nastaju velike količine raznovrsne dokumentacije. Broj dokumenata i informacija je u stalnom porastu. Čuvanje, vrednovanje, izlučivanje i zaštitu registraturne građe DERK kao njen stvaratelj organizira pod stručnim nadzorom Arhiva Bosne i Hercegovine. Ovakva kooperacija omogućava da se ovi procesi odvijaju po strukovnim načelima, znanjima i preporukama i kroz međusobno upoznavanje dviju institucija.

U izvještajnom razdoblju DERK je koristio mogućnost da u svom radu primijeni suvremeni način organizacije uredskog poslovanja, te je, uz poštovanje propisanih standarda i pravila Vijeća ministara BiH, nastavio vođenje elektronskog protokola. Pored učinkovitog unosa i pretraživanja, kao i pohranjivanja velikog broja dokumenata u digitalnom obliku, uvedeni sustav je stvorio pretpostavke za suvremeno upravljanje poslovnim procesima, kao i za integraciju s drugim poslovnim sustavima. Pri tome se vodi računa o dobroj praksi koju u izvješćima o reviziji učinka preporučuje Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

3. KLJUČNE AKTIVNOSTI

Tijekom 2021. godine Državna regulatorna komisija za električnu energiju održala je 17 redovitih sjednica, 29 internih sastanaka i organizirala osam javnih rasprava, od čega je pet imalo opći, a tri formalni karakter.

U izvještajnom razdoblju, na transparentan način i uz vođenje adekvatnih javnih rasprava, u kojima su pored subjekata iz elektroenergetskog sektora svoje komentare mogli davati i zainteresirani članovi javnosti, Komisija je provodila aktivnosti na usvajanju i odobravanju niza dokumenata, određivanju tarifa, izdavanju licenci, i realizirala druge aktivnosti od kojih su najznačajnije grupirane u područja navedena u nastavku.

Otvorenost prema javnosti kroz konzultacije i komunikaciju sa svim zainteresiranim članovima stručne ali i šire javnosti je temeljna orijentacija Komisije koja pomaže provjeri ispravnosti predloženih rješenja prije njihovog konačnog usvajanja. Praksu uzajamne razmjene pribavljenih komentara javnosti, u istim ili sličnim postupcima, primjenjuju sva tri regulatorna tijela koja djeluju u energetskom sektoru Bosne i Hercegovine.

Na redovitim sjednicama razmatraju se i utvrđuju akta iz regulatorne nadležnosti u skladu sa zakonom propisanim ovlaštenjima, a na internim sastancima se razmatraju pitanja i usvajaju akti organizacijsko-administrativne naravi.

U cilju pribavljanja komentara zainteresiranih osoba i javnosti na pravila i propise, ili bilo koji drugi dokument, DERK organizira opću javnu raspravu. U cilju rješavanja tehničkih pitanja u tijeku postupka i obrade proceduralnih ili suštinskih pitanja, održava se tehnička javna rasprava. U cilju utvrđivanja odlučujućih činjenica na temelju kojih bi DERK mogao riješiti spor ili određene zahtjeve, održava se formalna javna rasprava.

Redovite sjednice i sve vrste javnih rasprava su otvorene za javnost.

3.1 Pravila i dokumenta DERK-a

Pravila o pomoćnim i sustavnim uslugama i uravnoteženju elektroenergetskog sustava BiH

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) u svom radu kontinuirano prati i podupire proces razvoja tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini. Siguran i pouzdan rad elektroenergetskog sustava, uz postojanje funkcionalnog načina pružanja pomoćnih usluga, je osnovni preduvjet za daljnji razvoj tržišta i kvalitetnu opskrbu kupaca električne energije. Učinkovito tržište uravnoteženja mora se zasnivati na transparentnim odnosima između svih sudionika na tržištu električne energije.

Tržišni način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja (uravnoteženja) elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine DERK je ustanovio u suradnji s Neovisnim operatorom sustava u BiH i drugim elektroprivrednim kompanijama, korištenjem temeljnih rješenja koja su definirana u ožujku 2014. godine utvrđivanjem *Koncepta pomoćnih usluga za uravnoteženje elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine.*

Brojne aktivnosti DERK-a i NOS-a BiH, detaljno opisane u prethodnim izvješćima o radu regulatorne komisije, rezultirale su skupom pravila i odluka kojim su tržišna načela od 1. siječnja 2016. godine uvedeni u ranije potpuno regulirani način pružanja pomoćnih usluga i uravnoteženja elektroenergetskog sustava BiH. Time je povećana svrhovitost otvorenog veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH (vidjeti dio 3.7).

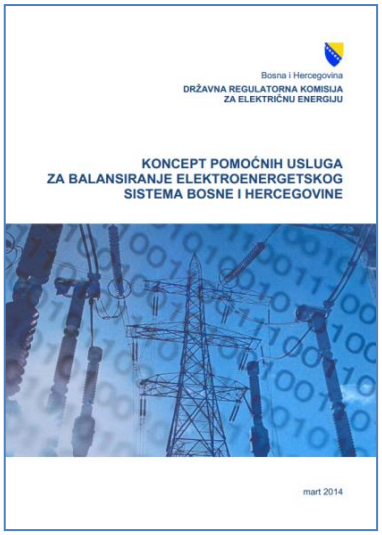

Tijekom proteklih šest godina, tržište uravnoteženja električne energije u Bosni i Hercegovini je uspješno funkcioniralo i primjer je uspješnog modela u jugoistočnoj Europi. Ipak, analizirajući dosadašnji rad tržišta uravnoteženja, te razvoj energetskih propisa Europske unije koji putem mehanizama Energetske zajednice postaju obvezujući i za BiH, DERK je procijenio da postoje opravdani razlozi za njegovo unaprjeđenje. U tom cilju je DERK pristupio inoviranju teksta *Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge*, koordinirajući svoje djelovanje s aktivnostima NOS-a BiH, koji u razvoju svojih akata postupa u skladu s djelovanjem Europske mreže operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E).

Naime, tijekom 2021. godine, NOS BiH je pripremao nova Tržišna pravila (vidjeti dio 3.2), čime je, kao član ENTSO-E, postupao u skladu s djelovanjem ove organizacije u pogledu operativnog rada u sinkronom području Kontinentalna Europa, što je definirano *Uredbom Komisije (EU) 2017/1485 od 2. kolovoza 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sustava*, te u pogledu mehanizma uravnoteženja i rada tržišta uravnoteženja koji su definirani *Uredbom Komisije (EU) 2017/2195 od 23. studenog 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja*.

U Bosni i Hercegovini je, na svim administrativnim razinama, a prema ustavnim nadležnostima, u narednom razdoblju neophodan nastavak usklađivanja zakonodavstva o energiji s pravnom stečevinom Europske unije, integrirani razvoj energetskih i klimatskih politika, te provođenje reforme sektora energije. Zahtjevi Europske unije u području energetskog sektora u najvećoj mjeri su sadržani u odredbama *Ugovora o uspostavi Energetske zajednice* ("Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori", broj 9/06).

Potpuno svjestan obveza koje za NOS BiH proizilaze iz članstva u ENTSO-E, ali i međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine, a time i svih institucija energetskog sektora u kreiranju stabilnog i jedinstvenog normativnog okvira kroz postupno preuzimanje pravne stečevine Europske unije, kao i sasvim izvjesnog nastavka uključivanja ostalih pravila o radu mrežâ, među kojima su pomenute uredbe, u pravni sustav Energetske zajednice, te, posljedično, i obveze njihovog preuzimanja u pravni sustav Bosne i Hercegovine, DERK je krajem srpnja 2021. godine utvrdio Nacrt odluke i izmjenama Metodologije.

Opća javna rasprava o nacrtu dokumenta održana je početkom rujna putem internet komunikacijske platforme, na kojoj su sudjelovali predstavnici NOS-a BiH i elektroprivrednih organizacija. Po obradi iznesenih komentara i dostavi afirmativnog mišljenja Konkurencijskog vijeća BiH, DERK je 13. listopada 2021. godine donio *Odluku o izmjenama i dopuni Metodologije*

za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge.

Uzimajući u obzir da se značajan dio izmjena Metodologije odnosi na terminologiju usluga uravnoteženja, kroz izvršene izmjene su, uz nove termine, zadržani i termini koji su korišteni u dosadašnjoj praksi (npr. primarna, sekundarna i tercijarna regulacija). Na ovaj način se izbjegavaju mogući nesporazumi između sudionika na tržištu uravnoteženja, te omogućava nedvosmislena primjena pravila, kao i tranzicijsko razdoblje do donošenja novih izmjena Metodologije kada će ranije korišteni termini biti uklonjeni. U cilju njene lakše primjene, početkom studenog 2021. godine objavljen je Drugi pročišćeni tekst Metodologije.

Za sve svoje obveze navedene u Metodologiji, NOS BiH razvija procedure kako bi osigurao nesmetano i pravovremeno odvijanje aktivnosti koje se odnose na pružanje pomoćnih usluga. U prethodnom razdoblju NOS BiH je u više navrata dorađivao svoje dokumente, uključujući *Procedure za pomoćne usluge* i *Pravilnik o radu dnevnog tržišta energije uravnoteženja*, čime se dodatno animiraju pružatelji pomoćnih usluga u nominiranju svojih ponuda.

U skladu s Metodologijom DERK određuje koeficijente i granične cijene pomoćnih usluga. Tijekom dosadašnje primjene tržišnog modela uravnoteženja elektroenergetskog sustava BiH uočene su određene tendencije te se, u skladu s ponašanjem sudionika i trendovima koji su prisutni na tržištu, javila potreba za inoviranje koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge. *Odluku o određivanju koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge* DERK je donio početkom prosinca 2021. godine.

Uvažavajući opredjeljenje da kontinuirano radi na poboljšanju propisa i procedura iz svojih nadležnosti, DERK će i u narednom razdoblju nastaviti aktivnosti u razvoju organizacije funkcioniranja tržišta uravnoteženja i daljnjem povećanju, učinkovitosti, ekonomičnosti i stabilnosti rada elektroenergetskog sustava BiH. Pri tome DERK će tijesno surađivati s NOS-om BiH, kako bi harmonizirano bile izvršene potrebne izmjene akata iz nadležnosti jedne i druge institucije koji definiraju mehanizam uravnoteženja.

Uspješnim razvojem tržišta uravnoteženja značajno je povećana ponuda usluga, te su već na godišnjim tenderima koje je u prosincu 2021. godine organizirao NOS BiH, potrebe za pomoćnim uslugama u 2022. godini u značajnoj mjeri osigurane. Kapaciteti pričuve za ručnu obnovu frekvencije mFRR (ranije korišteni termin: tercijarna regulacija) ‘nagore’ i ‘nadolje’ u potpunosti su osigurani. Pričuva za automatsku obnovu frekvencije aFRR (ranije korišteni termin: sekundarna regulacija) u vršnom razdoblju također je osigurana u potpunosti, dok u nevršnom nije osigurana za srpanj, kolovoz i rujan 2022. godine. Nedostajuće količine pričuva kapaciteta sekundarne regulacije u nevršnom razdoblju bit će nabavljane na mjesečnoj osnovi.

Rastući trend cijena električne energije, koji je bio prisutan na veleprodajnim tržištima u regiji u 2021. godini, reflektirao se i na tržište uravnoteženja u BiH, te je kod većine usluga zabilježeno povećanje prosječnih nabavnih cijena. Cijena pričuvnih kapaciteta za automatsku obnovu frekvencije ostala je na približno istoj razini, dok je prosječna cijena pričuvnih kapaciteta za ručnu obnovu frekvencije za smjer 'nagore' povećana za 67,7% (sa 2,90 KM/MW/h na 4,86 KM/MW/h), a za smjer 'nadolje' povećanje iznosi 9,1% (sa 1,47 KM/MW/h na 1,60 KM/MW/h).

Rezultati nabave energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu pokazali su izuzetno veliki porast cijene koja je značajno izašla iz okvira koji je NOS BiH odredio u postupku javne nabave. Prihvaćanje ponuđene cijene bi dovelo do povećanja tarife za sustavnu uslugu za približno pet puta, što bi, posljedično, izazvalo udar na cijene električne energije kod krajnjih kupaca. U takvoj situaciji razuman pristup je bio da se cijena energije za gubitke u prijenosnom sustavu odredi na razini posljednje prihvaćene ponude (postupak javne nabave za 2021. godinu iz prosinca 2020. godine) kada je prosječno ponderirana cijena iznosila 109,94 KM/MWh.

Cjelovitost i transparentnost veleprodajnog tržišta

Električna energija, proizvedena u elektranama, prije nego što bude isporučena krajnjem kupcu, često se kupuje i prodaje više puta na veleprodajnom tržištu. Te transakcije električne energije se uobičajeno odvijaju u velikim količinama i uključuju proizvođače energije, trgovce, opskrbljivače, velike kupce energije, pa čak i investicijske banke. Na sličan način se trguje i prirodnim plinom. U Europi je nekoliko stotina kompanija uključeno u trgovinu na veliko električnom energijom i plinom, koje na tržištu svakodnevno obavljaju preko deset tisuća transakcija.

Veleprodajne cijene su vrlo osjetljive na raspoložive mogućnosti proizvodnje i prijenosa, jer se energija mora proizvesti kad je to potrebno. Na cijene može utjecati širenje lažnih podataka o raspoloživosti tih mogućnosti ili smanjenje proizvodnje.

Budući da se velikim količinama energije trguje i preko granica, tradicionalno je teško otkriti eventualne manipulacije cijenama ove vrste, jer nacionalni regulatori nisu imali pristup prekograničnim podacima. Kao odgovor na ove činjenice, u Europskoj uniji donesena je *Uredba (EU) br. 1227/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije* (REMIT). Ova uredba uvodi jedinstveni europski okvir na veleprodajnim tržištima za:

- Definiranje zlouporabe tržišta u pogledu manipulacije tržištem, pokušaja manipulacije tržištem i trgovanja na temelju povlaštenih informacija,

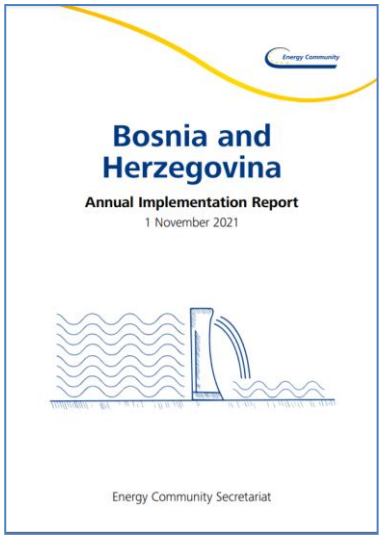

"U izvještajnom razdoblju Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) nastavila je nastojanja u provedbi acquis-a u granicama ovlasti koje su regulatoru date zakonodavstvom na državnoj razini. Ovo dokazuje njeno opredjeljenje za aktivno uređenje tržišta...
DERK je bio prvi regulator u Energetskoj zajednici koji je transponirao i primijenio REMIT Uredbu u sektoru električne energije i objavio kriterije na temelju kojih se mogu dozvoliti odstupanja od pravila za rad mrežâ."

(Iz Godišnjeg izvješća o implementaciji Tajništva Energetske zajednice, Beč, 1. studenog 2021.)

- Uvođenje eksplicitne zabrane zlouporabe tržišta,
- Osnivanje novog okvira za nadzor veleprodajnih tržišta u cilju otkrivanja i sprečavanja manipulacije tržištem i trgovanja na temelju povlaštenih informacija, i
- Definiranje zabrana i provođenja kažnjavanja na nacionalnoj razini u slučaju otkrivanja zlouporabe tržišta.

REMIT se odnosi na sve tržišne sudionike čije aktivnosti utječu na veleprodajna tržišta energije, odnosno na sve fizičke ili pravne osobe (uključujući i operatore prijenosnih sustava) koja obavljaju ili provode trgovačke transakcije na jednom ili više veleprodajnih tržišta energije. Ovoj uredbi podliježu svi sudionici na tržištu koji imaju sjedište u bilo kojoj zemlji Europske unije, kao i sudionici koji imaju sjedište u zemljama izvan EU, ako trguju ili daju naloge za trgovinu na jednom ili više tržišta unutar EU.

Odlukom Ministarskog vijeća od 29. studenog 2018. godine, u *acquis* (pravni okvir, pravna stečevina) Energetske zajednice je uključena *Uredba (EU) o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije*, uz potrebna prilagođenja pravnom okviru Energetske zajednice i definiranje obveze da ista bude implementirana do 29. svibnja 2020. godine.

Povodom obveza koje za nacionalna regulatorna tijela definira REMIT, ističe se da nadležnosti DERK-a, shodno članku 4.2. točka k) *Zakona o prijenosu, regulatoru i operateru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini*, uključuju stvaranje i održavanje konkurentnih tržišta, te prevenciju i kažnjavanje pohlepnog, odnosno protukonkurentnog ponašanja. Polazeći od obveza nacionalnih regulatornih tijela statuiranih ovom Uredbom, a na temelju navedenih zakonskih ovlasti, DERK je tijekom 2020. godine proveo brojne aktivnosti na transpoziciji i implementaciji REMIT-a u oblasti električne energije. U tom smislu usvojena je *Odluka o transponiranju Uredbe o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije*, *Pravilnik o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta električne energije*, te *Odluku o Registru sudionika na veleprodajnom tržištu električne energije* s pripadajućim obrascima koji su dostupni u okviru internet prezentacije DERK-a.

Posebna pozornost u domenu primjene REMIT Uredbe posvećena je edukaciji predstavnika svih relevantnih institucija i sudionika na tržištu.

DERK je bio prvi regulator u Energetskoj zajednici koji je uspostavom *Registra sudionika na veleprodajnom tržištu električne energije* uspješno realizirao aktivnosti na transpoziciji i implementaciji prilagođene REMIT Uredbe u sektoru električne energije. Tijekom 2021. godine ovaj Registar redovito je ažuriran i na kraju 2021. godine sadrži sve potrebne podatke o 20 sudionika na veleprodajnom tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini.

Dodatni iskorak u razvoju transparentnosti tržišta donosi primjena *Uredbe Komisije (EU) br. 543/2013 od 14. lipnja 2013. o dostavi i objavi podataka na tržištima električne energije i o izmjeni Priloga I Uredbe (EZ) br. 714/2009 Europskog parlamenta i Vijeća* (Uredba o transparentnosti). DERK je s posebnom pozornošću pratio aktivnosti Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini u tom domenu.

Krajem 2021. godine DERK je sa zadovoljstvom obavijestio Tajništvo Energetske zajednice da je NOS BiH dostigao visoku razinu usklađenosti sa zahtjevima o dostavi i objavi podataka koji proistječu iz Uredbe o transparentnosti, te da su realizirane sve aktivnosti za objavu podataka koje je identificiralo Tajništvo. U narednom razdoblju predstoji daljnja digitalizacija poslovnih procesa i razvoj odgovarajućih softverskih rješenja. Također, potrebno je uspostaviti određene procedure koje se odnose na sedmičnu i mjesečnu prognozu opterećenja, te ponovnu otpremu (*redispečing*) radi ublažavanja fizičkog zagušenja, a zatim objavljivati podatke koji se generiraju.

Pravila za rad mrežâ u vezi priključivanja

Harmonizacija, odnosno jednoznačno uređenje cijelog skupa pravila za rad mrežâ prepoznato je u Trećem energetskom paketu EU.[2] Shodno tome, zemlje članice EU, kroz puno angažiranje Agencije za suradnju energetskih regulatora (ACER), Europske mreže operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E) i Europske mreže operatora prijenosnog sustava za plin (ENTSO-G), provele su kompleksnu aktivnost donošenja pravila i smjernica za rad mrežâ (eng. *Network codes and guidelines*). Skup ovih pravila u domenu električne energije uključuje pravila o tržištu, radu sustava i priključivanju:

Pravila o tržištu

- Uredba Komisije (EU) 2015/1222 od 24. srpnja 2015. o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima (CACM),
- Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. rujna 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta (FCA), i
- Uredba Komisije (EU) 2017/2195 od 23. studenog 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja (EB).

Pravila o radu sustava

- Uredba Komisije (EU) 2017/1485 od 2. kolovoza 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sustava (SO), i

[2] Uspostavljanje pravila i smjernica za rad mrežâ definirano je člankom 6. Uredbe (EZ) br. 714/2009, odnosno Uredbe (EZ) br. 715/2009.

- Uredba Komisije (EU) 2017/2196 od 24. studenog 2017. o uspostavljanju mrežnog kodeksa za poremećeni pogon i ponovnu uspostavu elektroenergetskih sustava (ER).

Pravila o priključivanju

- Uredba Komisije (EU) 2016/631 od 14. travnja 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu (RfG),
- Uredba Komisije (EU) 2016/1388 od 17. kolovoza 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca (DCC), i
- Uredba Komisije (EU) 2016/1447 od 26. kolovoza 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sustava za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka (HVDC).

Pravila i smjernice za rad mrežâ su tehnički propisi donijeti u cilju utvrđivanja zajedničkih pravila za siguran rad sustava, te funkcioniranje i integraciju tržišta. Ovi pravni akti dopunjuju postojeći *acquis* Europske unije o električnoj energiji i izravno se primjenjuju u njenim članicama. Oni predstavljaju ključni element za učinkovito funkcioniranje paneuropskog tržišta, koje u prvi plan stavlja kupce energije.

U Energetskoj zajednici tijekom prethodnih godina vođene su aktivnosti na donošenju odluka Stalne skupine na visokoj razini (PHLG) prema kojima ova pravila postaju dio *acquis*-a. PHLG je 12. siječnja 2018. godine donio odluke kojima su u *acquis* Energetske zajednice u sektoru električne energije uključena pravila o priključivanju, odnosno Uredba Komisije (EU) 2016/631, Uredba Komisije (EU) 2016/1388 i Uredba Komisije (EU) 2016/1447. Stoga se problematika transpozicije i implementacije pravila i smjernica za rad mrežâ nametnula kao jedna od ključnih aktivnosti u radu nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini, uključujući DERK i NOS BiH.

U tom smislu, Državna regulatorna komisija je u lipnju 2018. godine donijela *Odluku o transponiranju pravila za rad mreža u vezi priključivanja*, kojom su za sektor električne energije u Bosni i Hercegovini definirani načini i rokovi transponiranja tri navedene uredbe Europske komisije, koje su odlukama PHLG-a prilagođene pravnom okviru Energetske zajednice. Tom prilikom ove uredbe objavljene su na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini u okviru internet prezentacije Državne regulatorne komisije za električnu energiju (www.derk.ba).

Navedenom odlukom NOS BiH pozvan je da inovira Mrežni kodeks i druga pravila kojima se osigurava primjena dijelova koji imaju skraćeni rok za implementaciju, te da nakon toga osigura usklađenost svojih pravila sa svim zahtjevima sadržanim u predmetnim uredbama. DERK je svojom odlukom pozvao Regulatornu komisiju za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine,

Regulatornu komisiju za energetiku Republike Srpske i druga nadležna tijela da osiguraju usklađenost svojih relevantnih akata sa zahtjevima sadržanim u uredbama o priključenju.

Poštujući zahtjeve Energetske zajednice u pogledu rokova za transponiranje i implementaciju odredaba uredbi kojima je odlukama Stalne skupine na visokoj razini dat prioritet i određena žurnost u provedbi, DERK je, koordinirajući svoje djelovanje s NOS-om BiH, nakon provođenja opće javne rasprave, u veljači 2019. godine donio *Pravilnik o radu mreža u vezi priključivanja*. Ovim Pravilnikom je u pravni sustav Bosne i Hercegovine preuzet dio pravila za rad mrežâ Energetske zajednice, shodno nadležnostima DERK-a utvrđenim u članku 4.2. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini. U pitanju su odredbe koje je, prema relevantnim odlukama Stalne skupine na visokoj razini, potrebno provesti bez odlaganja. Na istoj sjednici odobren je *Mrežni kodeks*, kojim je izvršena transpozicija dijela pravila o priključenju koja su u nadležnosti NOS-a BiH, a koja se, također, provode bez odlaganja.

Među odredbama za koje je određena hitnost u provedbi su i članci 61(1) Uredbe Komisije (EU) 2016/631, 51(1) Uredbe Komisije (EU) 2016/1388 i 78(1) Uredbe Komisije (EU) 2016/1447. Prema navedenim člancima prilagođenih uredbi, svako regulatorno tijelo, nakon savjetovanja s nadležnim operatorima sustava, proizvođačima, vlasnicima postrojenja kupca i drugim zainteresiranim tijelima, određuje kriterije za odobravanje odstupanja u skladu s relevantnim odredbama uredbi. Slijedom toga, u skladu s *Pravilnikom o radu mreža u vezi priključivanja*, na sjednici DERK-a koja je održana 27. ožujka 2019. godine, donijete su:

- *Odluka o Kriterijima za odobravanje odstupanja za proizvodne module*,
- *Odluka o Kriterijima za odobravanje odstupanja za postrojenja kupca*, i
- *Odluka o Kriterijima za odobravanje odstupanja za visokonaponske istosmjerne sustave i istosmjerno priključene module elektroenergetskog parka*.

Utvrđene kriterije DERK je objavio na svojoj zvaničnoj internet prezentaciji i o njima obavijestio Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Tajništvo Energetske zajednice 10. travnja 2019. godine, kao jedini regulator u regiji koji je svoj dio obveza završio u definiranom roku. Time je završena transpozicija odredbi koje su u nadležnosti DERK-a, a čije provođenje je potrebno vršiti bez odlaganja.

Uvažavajući da se predmetnim pravilima normira materija koja je u nadležnosti i drugih tijela, u nastavku transpozicije pravila o radu mreža u vezi priključivanja bilo je potrebno osigurati

usklađenost djelovanja svih nadležnih institucija, uključujući entitetske regulatorne komisije i sve operatore distribucijskog sustava, pored NOS-a BiH i Elektroprijenosa BiH. Dodatno, kompleksnost sadržaja pravila o radu mreža u vezi priključivanja, kao i složena administrativna struktura u energetskom sektoru BiH nametale su potrebu aktivne uloge i konkretne pomoći resornog državnog i entitetskih ministarstava, kao i Direkcije za europske integracije Vijeća ministara BiH tijekom aktivnosti na potpunom i učinkovitom provođenju obveza Bosne i Hercegovine prije 12. srpnja 2021. godine, odnosno datuma do kojeg je bilo potrebno osigurati potpunu primjenu pravila o priključivanju.

U ovom smislu posebno se ističe tehnička pomoć koja se pruža u okviru *USAID Projekta asistencije energetskom sektoru*, kroz aktivnosti *Radne skupine za mrežna pravila*, a koju čine predstavnici regulatornih komisija i elektroprivrednih poduzeća. U okviru tih aktivnosti u srpnju 2021. godine završena je *Analiza neusklađenosti sa smjernicama za izmjene i dopune distribucijskih mrežnih pravila i pratećih pravilnika – Zbirni pregled*, čime je okončana izrada smjernica za izmjene i dopune mrežnih pravila.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je sredinom prosinca 2021. godine, prilikom odobravanja novog Mrežnog kodeksa, kojeg je uz korištenje navedene Analize pripremio NOS BiH, obaviještena da su inoviranim tekstom implementirani svi zahtjevi pravila za rad mrežâ u vezi priključivanja prilagođenih pravnom okviru Energetske zajednice, odnosno prilagođenih Uredbe Komisije (EU) o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu, Uredbe Komisije (EU) o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca, i Uredbe Komisije (EU) 2016/1447 o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sustava za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka. *Odluku o odobravanju i primjeni Mrežnog kodeksa* DERK je donio 15. prosinca 2021. godine (vidjeti dio 3.2).

Cyber sigurnost

Sigurnost opskrbe je jedan od osnovnih domena djelovanja regulatorâ u elektroenergetskom sektoru i imperativ je prilikom kreiranja, usvajanja i primjene regulatornih pravila i propisa. Cyber sigurnost je u uzročno-posljedičnoj vezi sa sigurnošću opskrbe, te svaka cyber prijetnja i rizik predstavljaju bitan utjecajni faktor na sigurnost opskrbe. Prepoznavanje potrebe pravovremenog provođenja odgovarajućih mjera za prevenciju, detekciju i odgovor na sigurnosne izazove iz cyber prostora ima ključnu važnost za pouzdan rad sustava i zaštitu podataka u elektroenergetskom sektoru. Odsustvo strateškog okvira i sustavnog normiranja ovog pitanja regulatore ne oslobađa obveze da donošenjem svojih pravila i poduzimanjem odgovarajućih

mjera rade na zaštiti elektroenergetske infrastrukture, a time i sigurnosti opskrbe.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je u prethodnom razdoblju dala značajan doprinos u pripremi više dokumenata iz ove oblasti, uključujući *Pregled kapaciteta cyber sigurnosti u BiH* i *Smjernice za strateški okvir cyber sigurnosti u Bosni i Hercegovini*.

Od 2019. godine DERK je aktivno sudjelovao u regionalnim projektima Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalne asocijacije regulatora Sjedinjenih Američkih Država (NARUC) *Učinkovito reguliranje cyber sigurnosti*, kao i *Digitalizacija i cyber sigurnost*, aktivnostima Radne skupine za cyber sigurnost USAID EPA projekta, radu Radne skupine Energetske zajednice za cyber sigurnost i podržavao rad Tima za odgovor na računarske incidente za institucije BiH (CERT).

Sudjelovanjem u navedenim aktivnostima i u više radionica koje su obrađivale razne aspekte cyber sigurnosti, stekle su se pretpostavke da regulator pripremi strateški pristup za cyber sigurnost u sektoru električne energije. DERK je stoga pripremio *Smjernice za strateški okvir regulatornog djelovanja za cyber sigurnost u elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine.*

Uz uvažavanje složene strukture elektroenergetskog sektora i specifičnog regulatornog okvira u Bosni i Hercegovini, neophodnim se nameće koordinirano djelovanje državne s entitetskim regulatornim komisijama u uspostavljanju učinkovitog regulatornog pristupa u oblasti cyber sigurnosti u elektroenergetskom sektoru BiH. Cilj je zaštiti informacijsko-komunikacijske sustave subjekata u elektroenergetskom sektoru BiH i održavati cyber sigurnost u regulatornim tijelima.

3.2 Dokumenta koja odobrava DERK

Tržišna pravila

Tržišnim pravilima uređuju se odnosi između NOS-a BiH i licenciranih sudionika na tržištu električne energije. Cilj pravila je kreiranje uvjeta za siguran rad elektroenergetskog sustava BiH, uključujući učinkovitu nabavu pomoćnih usluga i pružanje sustavne usluge, uravnoteženje sustava BiH uz što manje troškove, te učinkovito funkcioniranje i daljnji razvoj veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH.

Tržišna pravila su izuzetno zahtjevan tehnički dokument koji uključuje osnovni koncept dizajniranja tržišta, normativno-pravni regulatorni okvir uređenja tržišta, tehničke preduvjete za funkcioniranje tržišta i navodi niz procedura kojima se uređuju tehnički i komercijalni odnosi među sudionicima na tržištu.

Prva Tržišna pravila pripremljena su i odobrena 2006. godine. Od siječnja 2016. godine, kada je ustanovljen tržišni način pružanja

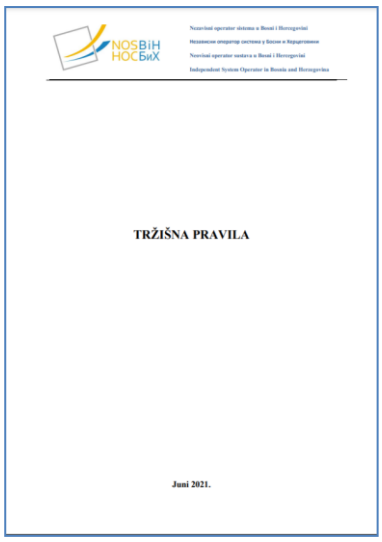

pomoćnih usluga i uravnoteženja elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine, u primjeni su bila Tržišna pravila odobrena u svibnju 2015. godine. Tijekom 2021. godine NOS BiH pokrenuo je postupak pripreme novih Tržišnih pravila, tijekom kojeg su pribavljani i komentari sudionika na tržištu putem odgovarajućeg Tehničkog komiteta. U njihovoj pripremi NOS BiH je, kao član ENTSO-E, postupao u skladu s djelovanjem ove organizacije u pogledu operativnog rada u sinkronom području Kontinentalna Europa (vidjeti dio 3.1).

Tržišna pravila dostavljena DERK-u u srpnju 2021. godine, odobrena su 13. listopada 2021. godine, nakon što je na istoj sjednici DERK donio *Odluku o izmjenama i dopuni Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge*. Nova Tržišna pravila se efektivno počinju primjenjivati od 1. siječnja 2022. godine, do kada NOS BiH vrši potrebne izmjene pratećih akata uz Tržišna pravila i priprema neophodne softverske alate.

Mrežni kodeks

Mrežni kodeks je jedan od ključnih dokumenata za funkcioniranje elektroenergetskog sustava i tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini. Njime se uređuje način planiranja i razvoja prijenosnog sustava, uvjeti za priključenje (procedure, ugovori, kriteriji), način operativnog planiranja (predviđanje potrošnje, upravljanje mrežnim ograničenjima) i operativnog rada (dispečing, procedure, komunikacije), mjere u nepredviđenim situacijama (kontrola potrošnje, obnova rada sustava nakon potpunog ili djelimičnog raspada), način na koji se obavlja obračunsko mjerenje u elektroenergetskom sustavu i ostale neophodne tehničke mjere za kvalitetan i pouzdan rad prijenosnog sustava.

Cilj Mrežnog kodeksa je da definira elemente za sigurno i pouzdano funkcioniranje elektroenergetskog sustava BiH, te da omogući razvoj, održavanje i upravljanje prijenosnom mrežom u skladu s primjenjivim pravilima i dobrom europskom praksom.

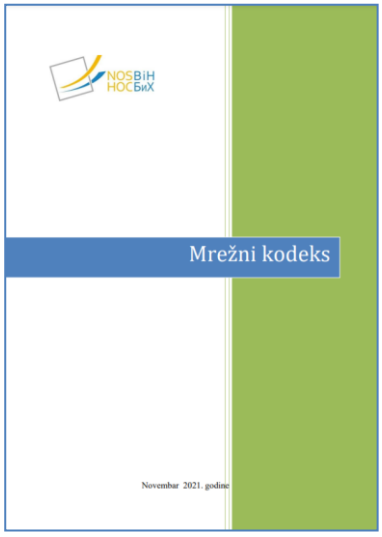

Konačan tekst novog Mrežnog kodeksa, koji je tijekom 2021. godine pripremio NOS BiH, uz pribavljanje komentara sudionika na tržištu putem odgovarajućeg Tehničkog komiteta, dostavljen je DERK-u na odobrenje 23. studenog 2021. godine. DERK je 15. prosinca 2021. godine donio *Odluku o odobravanju i primjeni Mrežnog kodeksa*.

Novi Mrežni kodeks počinje se primjenjivati od 1. siječnja 2022. godine. Dokument predstavlja kvalitativni iskorak u strukturalnom i normativnom smislu, normira pripremu planskih dokumenata i procedure priključenja. Prilikom odobravanja Mrežnog kodeksa, DERK je obaviješten da su inoviranim tekstom implementirani svi zahtjevi pravila EU za rad mrežâ u vezi priključivanja, prilagođeni pravnom okviru Energetske zajednice,

odnosno odlukama Stalne skupine na visokoj razini prilagođenih uredbi Komisije (EU) 2016/631, 2016/1388 i 2016/1447 (vidjeti dio 3.1).

Indikativni plan razvoja proizvodnje

Indikativni plan razvoja proizvodnje se izrađuje svake godine za desetogodišnje razdoblje. Svrha plana je da informira sadašnje i buduće korisnike elektroenergetskog sustava o potrebama i postojećim projektima izgradnje novih proizvodnih kapaciteta. Istodobno, ovaj plan se koristi i kao jedna od osnova za izradu *Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže* u Bosni i Hercegovini, koji se, obuhvaćajući i problematiku novih prekograničnih vodova, također, izrađuje svake godine pokrivajući desetogodišnje razdoblje.

Osnovni cilj Indikativnog plana razvoja proizvodnje je analiza bilance snage i energije na prijenosnoj mreži za narednih deset godina. Izrada ovog dokumenta je i u funkciji ispunjavanja obveza prema Europskoj mreži operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E).

Neovisni operator sustava u BiH, kao i svi drugi operatori sustava udruženi u ENTSO-E, ima obvezu da dâ svoj doprinos u izradi *Europskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* (TYNDP) koji se, u skladu s Uredbom (EZ) br. 714/2009 o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije, priprema svake druge godine.[3] U tom smislu, NOS BiH ima obvezu dostavljanja planova razvoja elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine baziranih na potrošnji i proizvodnji koja uključuje i nove izvore, kao i planiranim pojačanjima interne prijenosne mreže i interkonekcija. Navedene aktivnosti pretpostavljaju i podrazumijevaju punu koordinaciju na regionalnoj razini, uz analizu mogućih zagušenja na internoj mreži i prekograničnim vodovima.

Prognoza potrošnje u *Indikativnom planu razvoja proizvodnje za razdoblje 2022. – 2031. godina* urađena je na bazi podataka dostavljenih od korisnika elektroprijenosnog sustava i vlastitih analiza NOS-a BiH (prognoza prema bruto društvenom proizvodu i ekstrapolacija preko karakteristične funkcije potrošnje). Novi proizvodni objekti su, u skladu s Mrežnim kodeksom, bilancirani na temelju važećih Uvjeta za priključak, dok su kod vjetroelektrana uzete u obzir i potvrde nadležnih institucija entiteta da je elektrana unutar maksimalno moguće snage prihvata sa stanovišta mogućnosti regulacije sustava. Provedene analize upućuju na zaključak da je za sve scenarije potrošnje i planiranu proizvodnju postojećih i novih bilanciranih

[3] TYNDP 2020, odnosno najnoviji *Europski plan razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* objavljen je početkom rujna 2021. godine.

proizvodnih kapaciteta s izgrađenim novim termoelektranama, zadovoljena bilanca električne energije.

NOS BiH je organizirao javnu raspravu o Nacrtu dokumenta 19. travnja 2021. godine putem internet komunikacijske platforme zbog pandemije COVID-19, nakon čega je 28. travnja 2021. godine DERK-u na odobrenje dostavio *Indikativni plana razvoja proizvodnje za razdoblje 2022. – 2031. godina*.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 18. svibnja 2021. godine donijela *Odluku o odobrenju Indikativnog plana razvoja proizvodnje za razdoblje 2022. – 2031. godina*. Tom prilikom donijet je i Zaključak kojim su sve institucije i drugi subjekti u elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine pozvani da, u okviru svojih nadležnosti, poduzimaju aktivnosti koje su usmjerene na povećanje proizvodnje iz obnovljivih izvora električne energije. Istim Zaključkom, uzimajući u obzir strukturu proizvodnih objekata u Bosni i Hercegovini, te uvažavajući izvjesno uključivanje novog paketa energetskih propisa Europske unije (*Čista energija za sve Europljane*) u *acquis*, odnosno pravni okvir Energetske zajednice u 2021. godini, kao i prethodno preuzete međunarodne obveze i potpisana akta, sve relevantne institucije u BiH su pozvane da, u okviru svojih nadležnosti, poduzimaju potrebne pripremne i druge aktivnosti kojima se povećava spremnost za primjenu svih mjera u sprečavanju zagađenja i klimatskih promjena.

DERK očekuje da će naredni Indikativni plan, čija izrada je otpočela u studenom 2021. godine, biti inoviran sa svim aktualnim i relevantnim podatcima i informacijama koje budu dostupne tijekom njegove izrade.

Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže

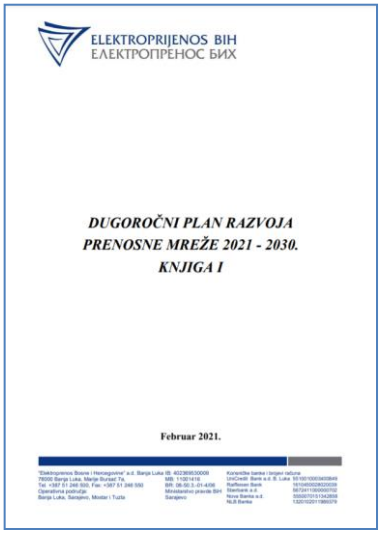
ELEKTROPRIJENOS BIH
ЕЛЕКТРОПРЕНОС БИХ

DUGOROČNI PLAN RAZVOJA
PRENOSNE MREŽE 2021 - 2030.
KNJIGA I

Februar 2021.

Prema važećim zakonskim odredbama, Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže izrađuje se svake godine i pokriva naredno desetogodišnje razdoblje. Dugoročni plan treba biti dostavljen DERK-u na odobrenje do kraja listopada. Značaj pripreme Dugoročnog plana ogleda se u činjenici da Elektroprijenos BiH na temelju ovog plana izrađuje godišnji investicijski plan i dostavlja ga DERK-u na odobrenje do kraja studenog za narednu godinu. Izradom Dugoročnog plana omogućava se i kvalitetnije ispunjavanje obveza prema Europskoj mreži operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E) u pogledu doprinosa izradi Europskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina.

Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže treba definirati potrebna pojačanja postojećih i izgradnju novih objekata prijenosne mreže kako bi se pravovremeno pokrenule aktivnosti na projektiranju, izgradnji i puštanju u pogon infrastrukture neophodne za kontinuiranu opskrbu i pouzdan i stabilan rad prijenosnog sustava. Prijenosna mreža planirana na ovaj način osigurava

jednake uvjete za već priključene korisnike i one koji će se priključiti na prijenosnu mrežu. To podrazumijeva ujednačene uvjete vezane za stanje prijenosne mreže po pitanju starosti i obnavljanja opreme, izgradnje novih objekata i pogonske spremnosti objekata u funkciji prijenosa električne energije.

Krajem prosinca 2020. godine, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine dostavio je *Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže za razdoblje 2021. – 2030. godina* Neovisnom operatoru sustava u Bosni i Hercegovini na pregled, reviziju i odobrenje koje prethodi konačnom odobrenju DERK-a.

Prepoznajući značaj ovog dokumenta, *Uvjetima za korištenje licence za obavljanje djelatnosti neovisnog operatora sustava* DERK je propisao obvezu organiziranja javne rasprave o revidiranom Dugoročnom planu, čime se zainteresiranoj javnosti omogućava uvid i iznošenje komentara i primjedbi na pripremljeni materijal. Prva rasprava ove vrste, održana 29. ožujka 2021. godine, privukla je značajnu pažnju sudionika u sektoru i pokazala svoju punu opravdanost. NOS BiH je 27. travnja 2021. godine DERK-u na odobrenje dostavio konačan Dugoročni plan.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 18. svibnja 2021. godine donijela *Odluku o odobravanju Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za razdoblje 2021. – 2030. godina*. Tom prilikom donijet je Zaključak kojim je Elektroprijenos Bosne i Hercegovine obvezan da u svom Planu investicija za 2021. godinu, u cilju rješavanja problema previsokih napona u elektroenergetskom sustavu BiH, odredi sve neophodne parametre potrebne za realizaciju investicija u prigušnice iz odobrenog Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže.

Elektroprijenos BiH je svoj *Plan investicija za 2021. godinu* dostavio DERK-u na odobrenje 9. lipnja 2021, godine. DERK je 28. srpnja 2021. godine donio *Odluka o odobravanju Plana investicija Elektroprijenosa Bosne i Hercegovine za 2021. godinu*, uz konstataciju da je Plan dostavljen uz zakašnjenje duže od šest mjeseci, te poziv nadležnim organima Elektroprijenosa BiH da dinamiku izrade i dostavljanja planskih dokumenata usuglase s obvezama iz licence. DERK je istakao zabrinjavajuće činjenice da je Plan investicija dostavljen na odobrenje u vrijeme kada je značajan iznos planskih sredstava već utrošen, da se i ovom prilikom nastavio pristup nerealno projektirane dinamike investicija, te da ranije odobrene nabave transformatora nisu realizirane. Elektroprijenos BiH je i tom prilikom pozvan da poduzme sve neophodne radnje kako bi se problem previsokih napona u prijenosnom sustavu trajno riješio.

Pravila za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta

Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi (SEE CAO) čije sjedište je u Podgorici, formalno je uspostavljen 27. ožujka 2014. godine, uz početak operativnog djelovanja od 27. studenog

2014. godine, kada su organizirane godišnje aukcije na granicama Bosne i Hercegovine s Crnom Gorom i Hrvatskom.

I tijekom 2021. godine SEE CAO je svoj rad organizirao u skladu s pravilima za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta koja su svojim pojedinačnim odlukama odobrili nadležni regulatori u regiji, uključujući DERK. Ova pravila uključuju:

- Usklađena pravila za dodjelu dugoročnih prava prijenosa shodno članku 51. Uredbe Komisije (EU) 2016/1719 o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta,
- Posebni aneks Usklađenih pravila za dodjelu dugoročnih prava prijenosa na granicama zone trgovanja koje opslužuje Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi (SEE CAO),
- Pravila za eksplicitnu dnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granicama zone trgovanja koje opslužuje SEE CAO,
- Sporazum o sudjelovanju, između Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi d.o.o. Podgorica (Platforma za dodjelu) i registriranog sudionika,
- Financijski uvjeti za sudjelovanje u postupcima koje organizira Platforma za dodjelu u skladu sa Sporazumom o sudjelovanju,
- Pravila nominacije SEE CAO, i
- Pravila o informacijskom sustavu SEE CAO.

DERK je u više prilika, na domaćim i međunarodnim skupovima, izražavao svoju potporu uspješnom radu SEE CAO, uz očekivanje da će u zemljopisni obuhvat biti uključeni operatori iz svih zemalja jugoistočne Europe.

S obzirom na to da Srbija ne sudjeluje u radu ovog Ureda, i dalje postoji potreba reguliranja pravila za raspodjelu prijenosnih kapaciteta na zajedničkoj granici BiH i Srbije, i to na godišnjoj, mjesečnoj i dnevnoj razini. Stoga je DERK, na zahtjev NOS-a BiH, 17. studenog 2021. godine odobrio:

- *Pravila za godišnje i mjesečne aukcije za raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja EMS AD Beograd (EMS) i Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH)*, i
- *Pravila za dnevne aukcije za raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja EMS AD Beograd (EMS) i Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH).*

Kako rad SEE CAO ne pokriva unutardnevnu dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta, to su na zahtjev NOS-a BiH istom odlukom DERK-a odobrena i:

- *Pravila za unutardnevnu raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja Neovisnog operatora*

sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i EMS AD Beograd (EMS), i

- *Pravila za unutardnevnu dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta između regulacijskih područja / Hrvatski operator prijenosnog sustava (HOPS) i Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH).*

Također, istom odlukom normirano je da se nastavljaju primjenjivati *Pravila za unutardnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i Crnogorskog elektroprijenosnog sistema AD (CGES),* koja je DERK odobrio 4. studenog 2020. godine.

Raspodjelu prijenosnih kapaciteta u 2022. godini na granici sa Srbijom putem godišnjih, mjesečnih i dnevnih aukcija provodit će Elektromreža Srbije (EMS), a unutardnevne aukcije NOS BiH. Unutardnevne aukcije na granici s Hrvatskom provodit će HOPS, a na granici s Crnom Gorom NOS BiH.

Operativni sporazum SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 9. studenog 2021. godine donijela *Odluku o odobrenju zaključenja Operativnog sporazuma SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene*, između operatora prijenosnih sustava Slovenije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, u tekstu o kojem su se strane složile, a koji je na odobrenje dostavljen 26. listopada 2021. godine.

Regulacijski blok frekvencije i snage razmjene (LFC blok – eng. *Load Frequency Control Block*) je dio sinkronog područja, koje se sastoji od jednog ili više LFC područja, s mjernim mjestima na fizičkim interkonekcijama s drugim LFC blokovima, kojim upravlja jedan ili više operatora sustava, unutar kojeg se vrši regulacija frekvencije i snage razmjene. Navedeni sporazum definira rad tri operatora sustava (ELES – Sustavni operator prijenosne mreže Slovenije, HOPS – Hrvatski operator prijenosnog sustava i NOS BiH – Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini), u dijelu koji se odnosi na rad relevantnog LFC bloka.

Prekogranična razmjena energije za ručnu obnovu frekvencije

Tijekom 2017. godine NOS BiH je sa susjednim operatorima sustava pokrenuo aktivnosti na uspostavi modela koji omogućava prekograničnu razmjenu tercijarne regulacijske električne energije (novi termin: energija za ručnu obnovu frekvencije). Nakon što je u tom smislu registriran virtualni prekogranični dalekovod, NOS BiH je podnio DERK-u na odobrenje *Ugovor o uzajamnoj*

isporuci prekogranične tercijarne regulacijske električne energije radi osiguravanja sustavnih usluga iz inozemstva za elektroenergetske sustave Bosne i Hercegovine i Srbije. Državna regulatorna komisija za električnu energiju odobrila je ovaj Ugovor 11. listopada 2017. godine. Početkom 2018. godine pripremljen je *Ugovor o uzajamnoj isporuci prekogranične tercijarne regulacijske električne energije radi osiguravanja sustavnih usluga iz inozemstva za elektroenergetske sustave Bosne i Hercegovine i Crne Gore,* koji je DERK odobrio 13. ožujka 2018. godine.

Predmet ovih ugovora je pružanje pomoći u vidu uzajamne isporuke prekogranične energije za ručnu obnovu frekvencije u cilju povećanja sigurnosti i pouzdanosti rada susjednih elektroenergetskih sustava. Na ovaj način se formalizira prekogranična razmjena jednog od proizvoda na tržištu uravnoteženja za koji je prema ranijoj terminologiji korišten naziv 'tercijarna energija'.

Za obračun transakcija koristi se virtualni dalekovod registriran na SCADA sustavima dva operatora sustava preko kojeg se simulira razmjena, što je u skladu s odredbama *Operativnog priručnika ENTSO-E za kontinentalnu Europu*. Za potrebe razmjene energije u fizičkom smislu koristi se preostali raspoloživi prekogranični kapacitet, nakon završetka unutardnevne alokacije kapaciteta. Primjenom ovih ugovora ispunjava se dio obveza Bosne i Hercegovine iz *Mape puta za implementaciju inicijative 'Zapadni Balkan 6'* (tzv. *WB6 inicijativa*), koji se odnosi na prekograničnu razmjenu usluga uravnoteženja.

DERK je tijekom 2021. godine pratio prekograničnu razmjenu energije za ručnu obnovu frekvencije. U skladu s potpisanim ugovorima Elektromreži Srbije (EMS) isporučeno je 300 MWh, a Crnogorskom elektroprijenosnom sustavu (CGES) 280 MWh. Vrijednost ove isporučene pozitivne energije uravnoteženja (energije regulacije 'nagore') je 202.900 KM, od čega je vrijednost isporučene energije EMS-u 118.915 KM, a CGES-u 83.985 KM. Uz to, od Hrvatskog operatora prijenosnog sustava (HOPS) nabavljeno je 60 MWh negativne energije uravnoteženja (energije regulacije 'nadolje'), što se evidentira kao prihod NOS-a BiH od 9.004 KM.

NOS BiH je nabavljao i pozitivnu regulacijsku energiju od susjednih operatora prijenosnog sustava, pri čemu je 1.643 MWh nabavljeno od EMS-a i 610 MWh od HOPS-a. Financijska vrijednost navedenih transakcija je iznosila 978.689 KM, od čega se 585.379 KM odnosi na EMS i 393.310 KM na HOPS. Time je u saldu prekogranične razmjene regulacijske energije zabilježen uvoz u vrijednosti od 766.785 KM.

Prekogranična razmjena električne energije za ručnu obnovu frekvencije HOPS-om se odvijala u skladu sa *Sporazumom o zajedničkoj regulacijskoj pričuvi u LFC bloku SHB.*

3.3 Postupci licenciranja

Tijekom 2021. godine DERK je izdao više licenci, a u vrijeme izrade ovog Izvješća, intenzivno radi na rješavanju zahtjeva za izdavanje licence za djelatnost međunarodne trgovine koji je podnio Euro-Power d.o.o. Tešanj.

Zbog isteka roka važenja prethodno izdane licence za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom provedeni su postupci i obnovljene licence s razdobljem važenja od pet godina sljedećim subjektima:

- GEN-I d.o.o. Sarajevo (veljača 2021. godine), i
- Alpiq Energija BH d.o.o. Sarajevo (travanj 2021. godine).

Privremene licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom s razdobljem važenja od dvije godine su dodijeljene sljedećim subjektima:

- B.S.I. d.o.o. Jajce (lipanj 2021. godine), i
- Winter Wind d.o.o. Tomislavgrad (studeni 2021. godine).

Sve licence za djelatnost međunarodne trgovine koriste se u skladu sa *Standardnim uvjetima za korištenje licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom*. Donošenjem ovih uvjeta, kao standardnog i unaprijed poznatog skupa regula o pravima i obvezama vlasnika licence (čije se prihvaćanje potvrđuje podnošenjem pisane izjave već uz sam zahtjev za dobivanje licence), DERK je dodatno pojednostavio i ubrzao postupak izdavanja ove vrste licence koji je u praksi najbrojniji. Time je značajno reducirana i količina dokumenata koja je ranije iz formalno-proceduralnih razloga cirkulirala kako unutar DERK-a tako i u komunikaciji s podnositeljem zahtjeva i zainteresiranim trećim osobama.

Na zahtjev vlasnika licence, u studenom 2021. godine donesena je odluka o ukidanju licence za djelatnost međunarodne trgovine za Ezpada d.o.o. Mostar.

Početkom studenog 2021. godine, zbog naročitih kršenja odredbi uvjeta za korištenje, donesena je odluka kojom se suspendira licenca za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine za LE Trading BH d.o.o. Banja Luka. Naime, Operator za obnovljive izvore i učinkovitu kogeneraciju je obavijestio LE Trading BH, DERK i Regulatornu komisiju za energetiku Republike Srpske o blokadi računa vlasnika licence zbog neizvršenja plaćanja preuzetih obveza prema međusobnom ugovoru. Pored navedenog, NOS BiH je 28. listopada 2021. godine obavijestio DERK da je istog dana vlasnik licence na određeno vrijeme isključen sa tržišta električne energije u BiH zbog neispunjavanja financijskih obveza prema NOS-u BiH, a koje su definirane relevantnim dokumentima. Zaključku da izostaje financijska stabilnosti licenciranog subjekta doprinijela je i činjenica da nisu

izmirene njegove obveze ni prema DERK-u po osnovi regulatorne naknade. Istodobno sa suspenzijom, DERK je na svoju inicijativu pokrenuo postupak ukidanja ove licence, uz konstataciju da je zahtjev vlasnika licence za ukidanje nekompletan. Nakon što je LE Trading BH i javnost upoznata o poduzetim radnjama, 26. studenog 2021. godine kompletiran je prvobitni zahtjev licenciranog subjekta. DERK je, slijedeći načelo učinkovitosti i uvažavajući interes podnositelja zahtjeva da prestane obavljati djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom, 8. prosinca 2021. godine donio *Odluku o ukidanju licence*, na zahtjev vlasnika.[4]

U Registru važećih licenci, na kraju 2021. godine, za djelatnost međunarodne trgovine registrirano je sljedećih 16 subjekata: EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari d.o.o. Stanari, HSE BH Energetsko poduzeće d.o.o. Sarajevo, JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d. Mostar, MH Elektroprivreda Republike Srpske – Matično poduzeće, a.d. Trebinje, JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. Sarajevo, Energy Financing Team d.o.o. Bileća, G-Petrol d.o.o. Sarajevo, Axpo BH d.o.o. Mostar, Petrol BH Oil Company d.o.o. Sarajevo, HEP Energija d.o.o. Mostar, Danske Commodities BH d.o.o. Sarajevo, Interenergo d.o.o. Sarajevo, GEN-I d.o.o. Sarajevo, Alpiq Energija BH d.o.o. Sarajevo, B.S.I. d.o.o. Jajce i Winter Wind d.o.o. Tomislavgrad.

Licencu za aktivnosti neovisnog operatora sustava posjeduje Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, a za obavljanje djelatnosti prijenosa električne energije Elektroprijenos Bosne i Hercegovine a.d. Banja Luka. JP Komunalno Brčko d.o.o. Brčko je u posjedu licence za obavljanje djelatnosti distribucije električne energije u Brčko Distriktu BiH i licence za obavljanje djelatnosti trgovine i opskrbe električnom energijom na teritoriju BiH.

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je svake godine, pa i ove, u odnosu na stanje prethodne godine ažurirao i prijavljivao promje– ne u pregledima objekata koje koristi u obavljanju djelatnosti prijenosa električne energije, kao i u pregledima dalekovoda koji nisu u njegovom vlasništvu i nisu u funkciji prijenosa električne energije u BiH, o čemu je DERK krajem ožujka 2021. godine donio odgovarajuće zaključke.

Početkom ožujka 2021. godine donesen je *Zaključak o ažuriranju prilogâ Uvjeta za korištenje licence za djelatnost distribucije električne energije*, odnosno pregledâ objekata koji se koriste za tu djelatnost u Brčko Distriktu BiH.

[4] RERS je 29. prosinca 2021. godine donio *Rješenje* kojim se društvu LE Trading BH d.o.o. Banja Luka ukida Rješenje o izdavanju dozvole za obavljanje djelatnosti trgovine i opskrbe električnom energijom na teritoriju Bosne i Hercegovine, čime su se stekli uvjeti da se ovaj subjekat briše i iz Registra trgovaca i REMIT registra, koje vodi DERK.

3.4 Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata

Državna regulatorna komisija za električnu energiju kontinuirano prati usklađenost rada licenciranih subjekata s propisanim uvjetima korištenja licenci. Praćenje aktivnosti vrši se analizom redovitih i izvanrednih izvješća koje podnose svi licencirani subjekti, kao i putem posjeta vlasnicima licenci. Vlasnici licenci podnose godišnja, polugodišnja, mjesečna i dnevna izvješća o pojedinim aktivnostima, kako onim financijske, tako i tehničke i organizacijske prirode. Također, dostupna su i izvješća vlasnika licenci o izvanrednim pogonskim događajima u sustavu.

Posjete stručnog osoblja DERK-a reguliranim subjektima omogućavaju izravan uvid u njihove dokumente i aktivnosti što ima veliki značaj, naročito prilikom analize financijske pozicije subjekata sa stanovišta primjene odobrenih tarifa, kao i uočavanje eventualnih devijacija u radu koja se ne mogu prepoznati u izvješćima.

Tijekom listopada 2021. godine, uz posebno vođenje računa o epidemiološkim mjerama povodom pandemije COVID-19, obavljene su posjete sljedećim reguliranim subjektima:

- Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini,
- Elektroprijenos Bosne i Hercegovine, i
- JP Komunalno Brčko.

Provođenje obveza Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini u praćenju kvalitete napona, koji se operativnim upravljanjem treba održavati u propisanim granicama, predmet su posebne pozornosti DERK-a. S obzirom na višegodišnju pojavu previsokih napona u elektroenergetskom sustavu BiH, od NOS-a BiH se zahtijeva da kroz proaktivnu suradnju s Elektroprijenosom BiH iznađe optimalno rješenje kako bi se naponi u prijenosnoj mreži kretali u dozvoljenim granicama.

NOS BiH priprema izvješća o izvanrednim situacijama u elektroenergetskom sustavu. U prilikama kada dolazi do beznaponskog stanja sabirnica, potrebno je nastaviti s praksom detaljnog izvješćivanja (po događanju), kao i sumarnog izvješćivanja u okviru dokumenta o stanju sustava za upravljanje i kvalitete opskrbe sa statističkim pregledom osnovnih veličina (broj, dužina trajanja i neisporučena, odnosno neproizvedena električna energija). NOS BiH je pozvan da u izvješća o većim poremećajima u elektroenergetskom sustavu BiH uključuje i ispade većih proizvodnih objekata, neovisno o promjeni uklopnog stanja.

Uz referiranje na *Odluku o odobrenju maksimalno moguće snage prihvata iz neupravljivih izvora električne energije* (rujan 2020. godine) istaknuta je obveza NOS-a BiH da kontinuirano, a najmanje jednom u šest mjeseci, izvješćuje DERK o svim aspektima njene primjene, uključujući raspoloživost regulacijskih

pričuva, status regionalnih inicijativa i projekata Europske mreže operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E) koji se odnose na prekograničnu razmjenu regulacijske energije, te ekonomsko-financijske aspekte integracije neupravljivih izvora električne energije u elektroenergetski sustav Bosne i Hercegovine.

DERK u okviru regulatornog nadzora posebnu pozornost posvećuje razmatranju financijskih pokazatelja rada NOS-a BiH, o čemu se očituje prilikom odlučivanja u postupcima određivanja tarife za rad neovisnog operatora sustava i tarifa za sustavnu i pomoćne usluge (vidjeti dio 3.6).

ELEKTROPRIJENOS BIH
ЕЛЕКТРОПРЕНОС БИХ

U okviru regulatornog nadzora prevashodno se ističu obveze Elektroprijenosa Bosne i Hercegovine u izradi dugoročnih planova razvoja prijenosne mreže za razdoblje od deset godina, kao i izradi i usvajanju godišnjih investicijskih planova. Zakonom normirana obveza Elektroprijenosa BiH u obavljanju djelatnosti prijenosa je da omogući kontinuiranu opskrbu električnom energijom po definiranim standardima kvaliteta.

DERK već duži niz godina ukazuje da su naponske prilike u elektroenergetskom sustavu BiH često iznad propisanih vrijednosti. U tom smislu, Državna regulatorna komisija za električnu energiju inzistira na poduzimanju odlučnijih koraka i ubrzanju aktivnosti na projektiranju, ugovaranju i nabavi kompenzacijskih postrojenja – prigušnica, koje su odobrene Planom investicija Elektroprijenosa BiH za 2021. godinu.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju smatra da jedno od težišta u investicijama Elektroprijenosa BiH treba da bude i uklanjanje svih ‘privremenih’ rješenja iz ranijeg razdoblja, pri čemu je neophodno osigurati potpunu koordinaciju sa operatorima distribucijskog sustava u iznalaženju adekvatnih rješenja za opskrbu kupaca.

DERK je pozvao sve organe koji sudjeluju u donošenju odluka u Elektroprijenosu BiH da ujedine napore i provedu sve potrebne aktivnosti i radnje, kako bi se u što kraćem roku realizirale odobrene investicije. S tim u vezi, zatražena je dostava informacije o aktualnom statusu u realizaciji investicija na ugradnji prigušnica i obnavljanju telekomunikacijskih sustava.

U okviru regulatornog nadzora DERK posebnu pozornost posvećuje razmatranju financijskih pokazatelja rada Elektroprijenosa BiH, o čemu se očituje prilikom odlučivanja u postupcima određivanja tarifa za usluge prijenosa električne energije (vidjeti dio 3.6).

DERK kontinuirano inzistira na jačanju suradnje NOS-a BiH i Elektroprijenosa BiH i unapređenju koordinacije djelovanja, a osobito u međunarodnim aktivnostima kojima elektroenergetski sustav BiH može ostvariti benefite.

U okviru regulatornog nadzora JP Komunalno Brčko, Državna regulatorna komisija je u više navrata isticala neophodnost razvoja zakonskog okvira u Brčko Distriktu BiH, odnosno usvajanja novog zakona o električnoj energiji, u skladu s Trećim energetskim paketom EU, kao i zakona o obnovljivim izvorima energije i učinkovitoj kogeneraciji, te zakona o energetskoj učinkovitosti. DERK je pozdravio usvajanje novog *Zakona o električnoj energiji* (28. listopad 2021. godine), te je pozvao reguliranu kompaniju da sa svoje strane, u okviru svojih zakonskih i drugih mogućnosti dâ maksimalan doprinos primjeni i provođenju usvojenog akta u Brčko Distriktu BiH.

DERK je ponovno ukazao na izostanak reguliranja uzajamnih vlasničko-pravnih odnosa između nadležnih tijela Brčko Distrikta BiH i JP Komunalno Brčko u pogledu imovine koja je u funkciji distribucije i opskrbe električnom energijom. I tijekom 2021. godine DERK je naglašavao neophodnost potpunog računovodstvenog razdvajanja djelatnosti distribucije i opskrbe, kao i ovih djelatnosti u odnosu na druge djelatnosti koje nisu vezane za elektroenergetski sektor (proizvodnja i distribucija vode, održavanje i uređenje javnih površina, te prikupljanje, odvoz i deponiranje komunalnog otpada).

DERK u okviru regulatornog nadzora posebnu pozornost posvećuje razmatranju financijskih pokazatelja rada Komunalnog Brčko, o čemu se očituje prilikom odlučivanja u postupcima određivanja tarifnih stavki za usluge distribucije električne energije i tarifnih stavki za opskrbu električnom energijom u okviru univerzalne usluge u Brčko Distriktu BiH (vidjeti dio 3.6).

Tijekom listopada i studenog 2021. godine, radi kontrole obavljanja licencirane aktivnosti i utvrđivanja činjenica o ispunjavanju propisanih uvjeta za korištenje licence, obavljene su posjete u funkciji regulatornog nadzora međunarodnih trgovaca električne energije: LE Trading BH d.o.o. Banja Luka, HEP Energija d.o.o. Mostar, Danske Commodities BH d.o.o. Sarajevo i GEN-I d.o.o. Sarajevo.

Tom prilikom naglašena je neophodnost permanentnog zadovoljavanja općih i specifičnih kriterija (u slučaju obavljanja drugih djelatnosti vlasnik licence je dužan osigurati računovodstveno razdvajanje licencirane od drugih djelatnosti). Istaknute su obveze poštovanja tarifa, te Tržišnih pravila i Mrežnog kodeksa, uz pravo sudjelovanja u radu tehničkih komiteta. Također, tijekom posjeta izvršeni su uvidi i u druge poslovne dokumente međunarodnih trgovaca, prikupljene informacije o problemima s kojima se suočavaju pojedini subjekti, te sugerirana povećana pozornost u pojedinim aspektima obavljanja licencirane djelatnosti koji mogu ugroziti poštovanje propisanih uvjeta korištenja licence. Sagledano je trenutno financijsko stanje subjekata u svjetlu ispunjavanja propisanih uvjeta vezanih za visinu upisanog kapitala, te financijska stabilnost vlasnika licenci.

3.5 Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sustava

Elektroenergetski sustav BiH je tijekom 2021. godine radio stabilno i bez većih problema. Svim korisnicima sustava je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvalitete. Svi planirani i naknadno traženi radovi u prijenosnoj mreži u funkciji održavanja su izvršeni.

U protekloj godini maksimalno opterećenje elektroenergetskog sustava od 1.909 MW zabilježeno je 23. prosinca 2021. godine u osamnaestom satu, u danu u kojem je ostvarena i maksimalna dnevna potrošnja od 38.444 MWh električne energije. Zabilježeno opterećenje je manje od povijesnog maksimuma od 2.207 MW iz osamnaestog sata 31. prosinca 2014. godine. Minimalno opterećenje od 685 MW zabilježeno je u četvrtom satu 7. lipnja 2021. godine, što je 80 MW više od najmanjeg opterećenja u nekoliko prethodnih decenija, koje je ostvareno u četvrtom satu 25. svibnja 2020. godine. Minimalna dnevna potrošnja od 22.781 MWh zabilježena je 2. svibnja 2021. godine.

Maksimalno i minimalno opterećenje tijekom 2021. godine prikazano je na slici 1, a za prethodnih deset godina na slici 2.

Slika 1. Maksimalno i minimalno mjesečno opterećenje tijekom 2021. godine (MW)

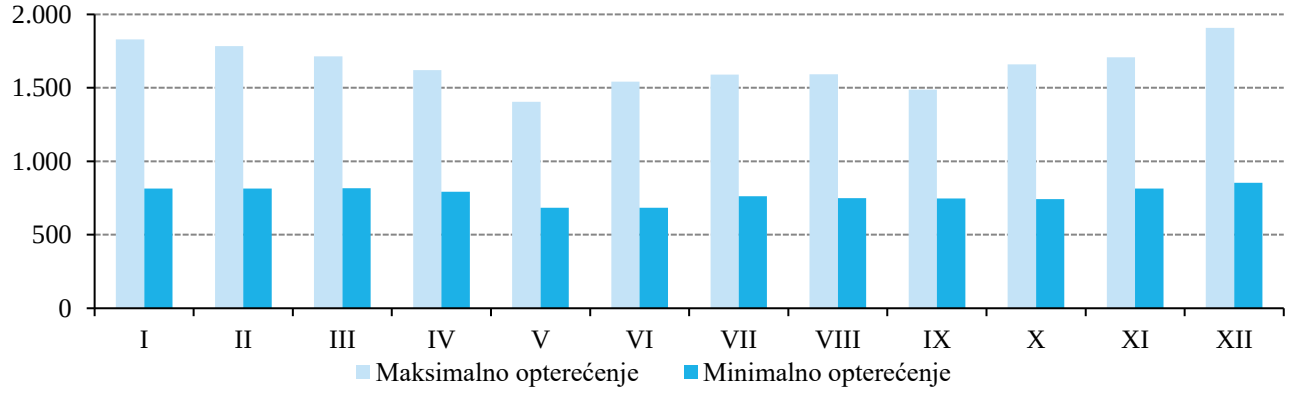

Slika 2. Maksimalno i minimalno godišnje opterećenje u razdoblju 2012. – 2021. godina (MW)

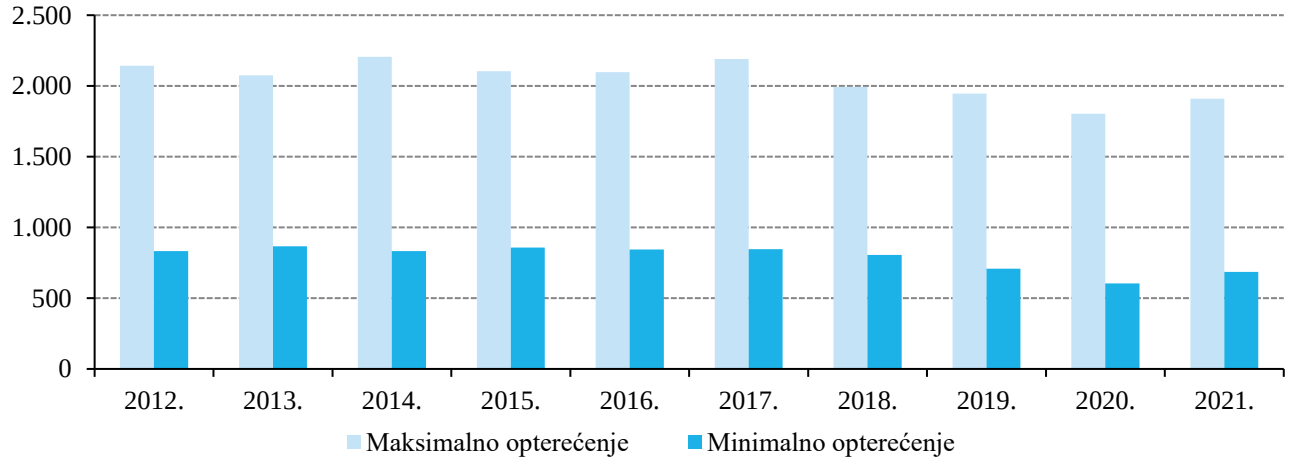

Neželjena odstupanja od deklariranih programa razmjene sa susjednim elektroenergetskim sustavima u 2021. godini iznosila su ukupno 80 GWh za sate u kojima je registriran manjak u regulacijskom području Bosne i Hercegovine, a za sate kada je registriran višak električne energije ukupno 35 GWh. Mjesečna odstupanja u 2021. godini prikazana su na slici 3.

U siječnju 2021. godine zabilježen je maksimalni satni manjak električne energije (odstupanje 'nadolje') u iznosu od 742 MWh/h, a maksimalni višak (odstupanje 'nagore') u iznosu od 118 MWh/h u veljači 2021. godine.

Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 19.729,3 GWh, što je 8,83% više nego u 2020. godini. Prijenosni gubici iznosili su 369,2 GWh, odnosno 1,87% od ukupne energije u prijenosnom sustavu.

U 2021. godini distribucijski gubici su iznosili 965 GWh ili 9,22% u odnosu na ukupnu distribucijsku potrošnju.

Procenat prijenosnih i distribucijskih gubitaka u razdoblju 2012. – 2021. godina prikazan je na slici 4.

Slika 3. Mjesečna odstupanja elektroenergetskog sustava BiH u 2021. godini (MWh)

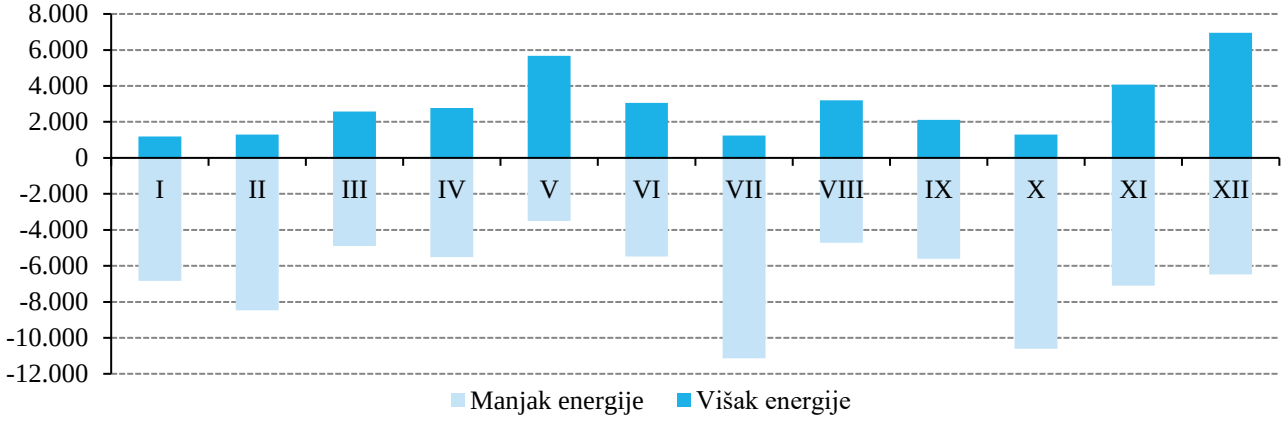

Slika 4. Prijenosni i distribucijski gubici

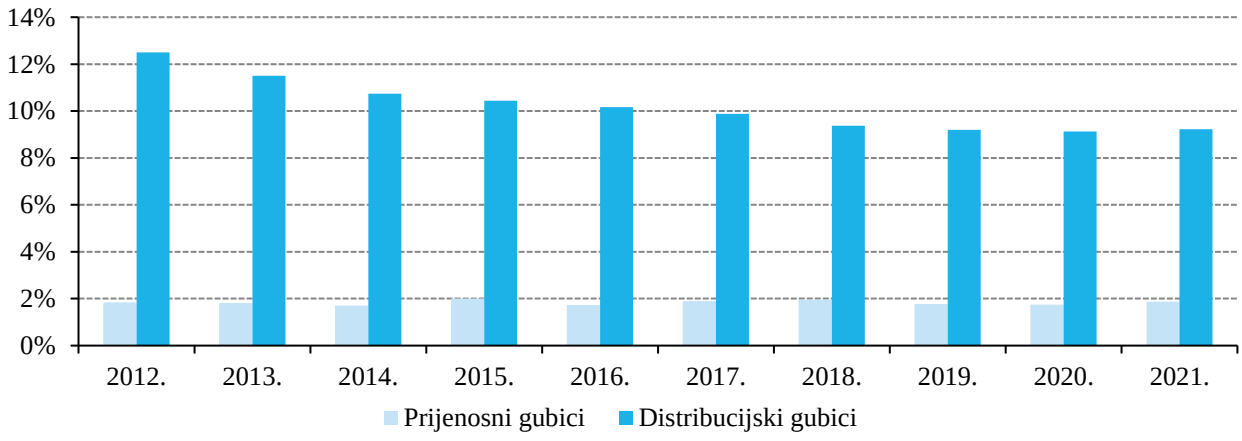

Tablica 1. Neisporučena električna energija usljed zastoja na prijenosnoj mreži

	2017.		*2018.*		*2019.*		*2020.*		*2021.*	
	MWh	*min*	*MWh*	*min*	*MWh*	*min*	*MWh*	*min*	*MWh*	*min*
ENS_{nepl}	1.362,35	16.594	1.181,83	13.661	1.095,03	21.370	393,01	11.825	678,07	14.788
ENS_{pl}	1.633,75	24.817	1.377,39	24.297	1.100,55	17.178	543,35	9.998	690,82	9.503
Ukupno	2.996,10	41.411	2.559,22	37.958	2.159,59	38.548	936,36	21.823	1.368,89	24.291

Tablica 2. Prosječno trajanje prekida na prijenosnoj mreži po mjesecima (min)

Mjesec	*I*	*II*	*III*	*IV*	*V*	*VI*	*VII*	*VIII*	*IX*	*X*	*XI*	*XII*
AIT_{2017}	5,3071	2,7625	3,0089	11,4069	4,2718	10,4772	9,7140	4,2352	8,5023	15,9486	3,2145	4,8497
AIT_{2018}	0,2046	9,5267	3,2354	1,7183	2,2664	6,3035	3,0782	5,2013	3,3805	0,1153	3,1875	0,2781
AIT_{2019}	0,1233	14,0321	8,8927	10,0696	3,3278	9,0077	13,4418	3,6580	9,3859	6,2718	0,6274	0,9416
AIT_{2020}	0,5982	5,3980	1,4336	1,0986	3,6368	7,3068	4,3183	2,5052	12,0331	4,7252	3,1260	2,2014
AIT_{2021}	0,4481	0,7509	3,9080	2,1174	3,9190	5,1968	4,4001	5,9464	4,9027	5,9328	4,5592	3,7586

U 2021. godini crpna hidroelektrana CHE Čapljina je iz prijenosnog sustava preuzela 144 GWh, a ukupna proizvodnja ove elektrane iznosila je 555 GWh električne energije.

Podaci o neisporučenoj električnoj energiji ENS (eng. *Energy Not Supplied*) usljed neplaniranih prekida opskrbe (ENS_{nepl}), kao i o neisporučenoj električnoj energiji usljed planiranih prekida (ENS_{pl}) u elektroenergetskom sustavu BiH u prethodnih pet godina, dati su u tablici 1. Nastavljen je trend smanjenja ukupne neisporučene energije, izuzimajući atipičnu 2020. pandemijsku godinu.

Tablica 2 sadrži podatke o kontinuitetu napajanja, odnosno prosječnom trajanju prekida na visokonaponskoj prijenosnoj mreži AIT (eng. *Average Interrupted Time*).

Tijekom 2021. godine realizirano je više ugovora o izgradnji, rekonstrukciji i sanaciji prijenosnih objekata.

Završena je sanacija kvara na transformatoru 220/110 kV, 150 MVA u trafostanici TS Mostar 4, koji je bio izvan pogona od 19. veljače 2019. godine. Nakon reparacije transformatora, pripremnih radova, montaže, ožičavanja i provedenih funkcionalnih ispitivanja navedeni transformator je 22. siječnja 2021. godine pušten u rad u praznom hodu, odnosno doveden pod napon bez opterećenja. Nakon 24 sata rada u praznom hodu i ponovnih detaljnih pregleda, transformator je narednog dana opterećen i time stavljen u funkciju. Na ovaj način je povećana sigurnost opskrbe kupaca električne energije.

Nastavljen je postupak popravke transformatora 400/110 kV, 300 MVA, u trafostanici TS Višegrad, koji je pokrenut 2020. godine. Procjenjuje se da će transformator biti u funkciji od 2022. godine.

15. siječnja 2021. godine u vjetroelektrani Podveležje instalirane snage 48 MW (15×3,2 MW) izvršena je prva sinkronizacija generatora na elektroenergetski sustav, čime je počeo njen probni rad. Nakon što su krajem 2021. godine kompletirana sva funkcionalna ispitivanja, ovaj treći vjetropark u Bosni i Hercegovini dobio je potrebnu suglasnost NOS-a BiH i ušao u trajni pogon 23. prosinca 2021. godine. Vjetroelektrana Podveležje priključena je na prijenosnu mrežu preko trafostanice TS 110/30 kV Podveležje koja je u pogon puštena 9. listopada 2020. godine.

Nakon završenih potrebnih radova 2. lipnja 2021. godine otklonjena je dotadašnja kruta veza (tzv. 'T' spoj) između 110/x kV trafostanica Čapljina, Mostar 9 i Stolac, čime su formirana dva nova dalekovoda, DV 110 kV Čapljina – Mostar 9 i DV 110 kV Mostar 9 – Stolac.

Usluge sekundarne regulacije u 2021. godini su pružali JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. Sarajevo, MH Elektroprivreda Republike Srpske, a.d. Trebinje i JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d. Mostar. Tijekom godine tercijarna regulacija angažirana je 245 puta (kao tercijarna regulacija 'nagore' 220 puta, od čega 77 puta u listopadu, te kao tercijarna regulacija 'nadolje' 25 puta, od čega 13 puta u prosincu 2021. godine). Ipak, nominirana količina tercijarne regulacije često nije bila u potrebnom opsegu.

U 2021. godini, dogodilo se 587 ispada na 400, 220 i 110 kV prijenosnoj mreži, od čega 89 ispada 400 kV dalekovoda, 183 ispada 220 kV dalekovoda, 134 ispada 110 kV dalekovoda, šest ispada transformatora 400/220 kV, 400 MVA, četiri ispada transformatora 400/110 kV, 300 MVA, te osam ispada transformatora 220/110 kV, 150 MVA.

U protekloj godini registrirana su 64 ispada termoblokova i 35 ispada hidrogeneratora. Nedostajuća energija u sustavu nadoknađivana je angažiranjem tercijarne pričuve.

Kao i prethodnih godina, i u 2021. godini naponske prilike u elektroenergetskom sustavu su često bile iznad vrijednosti propisanih Mrežnim kodeksom, posebno u 400 kV i 220 kV mreži. Najviši napon u 400 kV mreži registriran je u trafostanici TS Mostar 4 u rujnu, kada je izmjeren napon od 447,27 kV. U istoj trafostanici je u siječnju izmjeren najviši napon u 220 kV mreži (258,24 kV). Tijekom siječnja u TS Sarajevo 10 izmjeren je najviši napon na 110 kV mreži od 124,96 kV.

Glavni uzrok nastanka i trajanja previsokih napona su slabo opterećeni 400 kV dalekovodi u razdobljima niskog opterećenja konzuma, koji generiraju veliku količinu reaktivne energije. Pojava previsokih napona je problem regionalnog karaktera, te se stoga i rješenja ovog problema traže i na razini regije. U cilju doprinosa dugoročnom i kvalitetnom rješenju ovog problema

Tablica 3. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu

		2017.	*2018.*	*2019.*	*2020.*	*2021.*
SAIFI	Planirani zastoji	0,92	0,76	0,64	0,42	0,47
	Neplanirani zastoji	0,81	0,69	0,99	0,53	0,74
	Ukupno	1,73	1,45	1,63	0,95	1,21
SAIDI	Planirani zastoji (min/kupcu)	114,66	94,68	73,71	39,71	51,78
	Neplanirani zastoji (min/kupcu)	48,55	53,31	63,24	31,67	26,39
	Ukupno (min/kupcu)	163,21	147,99	136,95	71,38	78,17

Tablica 4. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu uključujući i ispade srednjenaponskih odvoda uzrokovane zastojima u distribucijskoj mreži

		2017.	*2018.*	*2019.*	*2020.*	*2021.*
SAIFI	Planirani zastoji	3,93	3,33	2,76	2,57	2,96
	Neplanirani zastoji	7,01	4,96	4,93	4,63	4,47
	Ukupno	10,94	8,29	7,69	7,19	7,43
SAIDI	Planirani zastoji (min/kupcu)	324,97	255,11	239,55	189,52	205,69
	Neplanirani zastoji (min/kupcu)	465,81	314,55	453,10	382,64	359,62
	Ukupno (min/kupcu)	790,78	569,66	692,68	572,16	565,31

DERK i dalje inzistira na provođenju investicijskih aktivnosti za ugradnju prigušnica u elektroenergetski sustav BiH, pored provođenja svih drugih mjera za održavanje napona u dozvoljenim granicama.

Kvaliteta rada elektroenergetskog sustava prati se analizom podataka Elektroprijenosa BiH o tehničkim aspektima rada prijenosnog sustava, koji se pored pokazatelja kontinuiteta napajanja potrošača ENS i AIT iskazuju i pokazateljima SAIFI i SAIDI.

Pokazatelji SAIFI i SAIDI se dobivaju praćenjem broja i trajanja zastoja u objektima Elektroprijenosa BiH, koji su za posljedicu imali prekid opskrbe kupaca izravno priključenih na prijenosnu mrežu i/ili beznaponsko stanje srednjenaponskih odvoda u trajanju duljem od tri minute.

SAIFI (eng. System Average Interruption Frequency Index) označava prosječan broj prekida napajanja po kupcu tijekom godine

SAIDI (eng. System Average Interruption Duration Index) označava prosječno trajanje prekida napajanja u minutama po kupcu tijekom godine

U tablicama 3 i 4 predstavljeni su pokazatelji SAIFI i SAIDI za prethodnih pet godina. Tablica 3 uzima u obzir samo zastoje uzrokovane dešavanjima na mreži u nadležnosti Elektroprijenosa BiH, a tablica 4 i zastoje na srednjenaponskim odvodima u transformatorskim stanicama Elektroprijenosa BiH uzrokovane poremećajima u distribucijskoj mreži, koji su znatno nepovoljniji, s obzirom na razgranatost i veličinu distribucijske mreže, kao i njenu češću podložnost različitim vrstama kvarova.

Osnovni podaci o elektroenergetskom sustavu BiH dati su u Prilogu A, a karta sustava u Prilogu B.

3.6 Postupci određivanja tarifa

Tarife za usluge prijenosa električne energije

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je 31. svibnja 2021. godine podnio novi zahtjev za izmjenu tarifa za prijenos električne energije kojim su predočeni zahtjevi za prihode i rashode, kao i troškovi koje Kompanija namjerava zaračunavati za svoje usluge. Svojim zahtjevom Elektroprijenos BiH zatražio je povećanje prosječne tarife za usluge prijenosa električne energije na iznos 1,051 feninga/kWh, odnosno povećanje za 18,2%.

Tarife se određuju u skladu s kriterijima navedenim u *Zakonu o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH* i *Metodologiji za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge*. Pri tome, DERK u najvećoj mogućoj mjeri poštuje osnovna načela koja propisuju da će tarife biti pravedne i razumne, jednakopravne, utemeljene na objektivnim kriterijima, utemeljene na opravdanim troškovima i određene na transparentan način.

Formalna javna rasprava, na kojoj su se utvrđivale činjenice u tarifnom postupku, održana je 27. srpnja 2021. godine putem internet komunikacijske platforme zbog pandemije COVID-19. Na ovoj javnoj raspravi, pored regulirane kompanije, aktivno su sudjelovala i tri subjekta kojima je DERK odobrio status umješača, čime im je omogućeno da u zaštiti svojih prava i interesa neposredno sudjeluju u postupku pred regulatorom. Svim sudionicima u postupku 5. kolovoza 2021. godine dostavljeno je *Izvješće voditelja postupka* na komentar. Svoja izjašnjenja, odnosno komentare na ovo Izvješće krajem kolovoza 2021. godine dostavili su samo Elektroprijenos BiH, kao podnositelj tarifnog zahtjeva i Elektroprivreda BiH, kao jedan od tri umješača.

Konačna odluka u ovom postupku nije donesena, te i dalje važi Odluka DERK-a koja je u primjeni od 1. svibnja 2017. godine. Dakle, dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na energiju i dalje iznosi 0,578 feninga/kWh, a dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na snagu iznosi 1,472 KM/kW (prosječna prijenosna mrežarina iznosi 0,889 feninga/kWh).

Tarifa za rad neovisnog operatora sustava; tarife za sustavnu i pomoćne usluge

U skladu sa zakonom propisanom obvezom da svake godine podnosi na uvid zahtjeve za prihode i rashode za narednu godinu, kao i troškove koje namjerava zaračunati svojim tarifama, Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini je 28. listopada 2021. godine podnio zahtjev u okviru kojeg je predočio i obrazložio planirane prihode, rashode i troškove za 2022. godinu. Potrebni prihod za 2022. godinu zatražen je iznosu od 10.619.156 KM, tražena tarifa za rad neovisnog operatora sustava koju plaćaju

kupci za električnu energiju preuzetu iz prijenosnog sustava iznosi 0,101018 feninga/kWh (povećanje 29%), a tarifa koju plaćaju proizvođači za električnu energiju injektiranu u prijenosni sustav iznosi 0,008037 feninga/kWh (povećanje 41%). Predložena tarifa za sustavnu uslugu iznosi 1,1075 feninga/kWh, što je 131,3% više od tarife za sustavnu uslugu koja je određena 29. prosinca 2020. godine.

Formalna javna rasprava u ovom tarifnom postupku, u kojem su pored regulirane kompanije aktivno sudjelovala četiri umješača, održana je 20. studenog 2021. godine putem internet komunikacijske platforme. Sudionicima u postupku 8. prosinca 2021. godine dostavljeno je *Izvješće voditelja postupka* na komentar.

Na temelju Izvješća voditelja postupka, komentara regulirane kompanije i umješača, te nakon izvedenih analiza zahtijevanih troškova i rashoda i svih drugih dostupnih materijala, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 22. prosinca 2021. godine donijela *Odluku o tarifi za rad neovisnog operatora sustava* i *Odluku o tarifama za sustavnu i pomoćne usluge*.

NOS-u BiH određen je potrebni godišnji prihod za 2022. godinu u iznosu od 9.283.307 KM. Odlukom je definirano da tarifa za rad neovisnog operatora sustava koju plaćaju proizvođači za električnu energiju injektiranu u prijenosni sustav iznosi od 0,0062 feninga/kWh (povećanje 8,77%), a kupci za električnu energiju preuzetu iz prijenosne mreže plaćaju tarifu u iznosu od 0,0783 feninga/kWh (ovaj dio tarife nije promijenjen).

Prilikom utvrđivanja tarife za sustavnu uslugu, na temelju dostupnih podataka izračunata je tarifa u iznosu od 0,2745 feninga/kWh, što je za 42,68% manje od prethodne tarife. *Odlukom o tarifama za sustavnu i pomoćne usluge* određen je financijski obim sustavne usluge u 2022. godini u iznosu od 60.054.723 KM. Imajući u vidu aktualne činjenice i poštujući načelo obazrivosti zbog utjecaja velikog broja varijabli na prihode i rashode u mehanizmu uravnoteženja, Komisija se opredijelila za zadržavanje tarife za sustavnu uslugu na postojećoj vrijednosti 0,4789 feninga/kWh, uz najavu da će se po potrebi, u odgovarajućem trenutku, pristupiti njenom podešavanju.

Tarife za kupce u Brčko Distriktu BiH

Postupak određivanja tarifnih stavaka za usluge distribucije električne energije i tarifnih stavaka za opskrbu električnom energijom u okviru univerzalne usluge u Brčko Distriktu BiH pokrenut je 13. listopada 2021. godine, po zahtjevu koji je regulirana kompanija dostavila 6. listopada 2021. godine. JP Komunalno Brčko, kao javni opskrbljivač na području Distrikta koji svu električnu energiju za opskrbu svojih kupaca nabavlja na veleprodajnom tržištu električne energije, zatražilo je povećanje tarifa koje su u primjeni od 1. travnja 2020. godine, odnosno izmjene odluka o tarifama kojim bi se omogućilo:

- povećanje distribucijske mrežarine od 6,75% za sve kupce,
- povećanje prosječne cijene opskrbe u okviru univerzalne usluge za 6,2%, i to za kategoriju 'ostala potrošnja' za 5,92%, a za kućanstva 6,43%,
- ostvarenje dobiti u vrijednosti od 2% od troškova nabave električne energije za opskrbu u okviru univerzalne usluge, i
- povećanje cijene tarifnog elementa 'aktivna električna energija' za prvu tarifnu skupinu u kategoriji 'ostala potrošnja'.

Formalna javna rasprava u ovom tarifnom postupku, u kojem nije bilo umješača, održana je 10. studenog 2021. godine. Krajem istog mjeseca reguliranoj kompaniji dostavljeno je *Izvješće voditelja postupka* na komentar, koja je svojim obraćanjem saopćila da nema komentara niti primjedbi na ovaj dokument.

DERK je 15. prosinca 2021. godine donio *Odluku o tarifama za usluge distribucije električne energije u Brčko Distriktu BiH*, kao i *Odluku o tarifama za opskrbu električnom energijom u okviru univerzalne usluge u Brčko Distriktu BiH*, koje se primjenjuju od 1. siječnja 2022. godine. Prema ovim odlukama prosječna tarifa za distribuciju električne energije ostala je na istoj razini, prosječna cijena za opskrbu kućanstava povećana ja za 3,77%, a za komercijalne kupce priključene na 0,4 kV povećana je za 3,17%.

3.7 Tržište električne energije

U Bosni i Hercegovini proizvedeno je 17.055,44 GWh električne energije u 2021. godini, što je 1.645 GWh, odnosno 10,8% više u odnosu na prethodnu godinu. Hidrološki uvjeti su bili povoljni, te je proizvodnja u hidroelektranama povećana čak za 2.038 GWh, odnosno 47,6%, te je iznosila 6.314 GWh. S druge strane, proizvodnja u termoelektranama je, zbog manje proizvodnje ugljena i umanjene raspoloživosti termoblokova, smanjena za 622 GWh, odnosno 6%, i iznosila je 9.821 GWh. Svih pet termoelektrana u BiH imale su manju proizvodnju u odnosu na prethodnu godinu, a najveće smanjenje zabilježeno je u termoelektranama Tuzla (8,4%) i Gacko (7,2%).

Vjetroelektrane priključene na prijenosni sustav su proizvele 382 GWh, odnosno za 120 GWh više nego prethodne godine, zahvaljujući proizvodnji od 108 GWh u vjetroelektrani Podveležje, koja je u probni rad ušla sredinom siječnja 2021. godine.

Proizvodnja iz manjih obnovljivih izvora iznosila je 518,67 GWh, što je 29,9% više u odnosu na 2020. godinu. Dobre hidrološke prilike odrazile su se na proizvodnju i u ovoj kategoriji, u kojoj dominantan udio imaju male hidroelektrane sa 433,41 GWh (341,02 GWh u 2020. godini). U proizvodnji solarnih (fotonaponskih) elektrana bilježi se značajno procentualno povećanje (62,0%) još uvijek relativno malih iznosa – u 2021. godini

proizvedeno je 73,89 GWh, a u 2020. godini 45,62 GWh. U elektranama na biomasu i bioplin proizvedeno je ukupno 11,34 GWh (12,56 GWh u 2020. godini), te u vjetroelektranama priključenim na distribucijski sustav 0,03 GWh (0,05 GWh u 2020. godini). Značajan dio proizvodnje iz manjih obnovljivih izvora imaju neovisni proizvođači u čijim objektima je proizvedeno 396,19 GWh (76,4%), dok je ostatak (23,6%) proizveden u elektranama u vlasništvu elektroprivreda. U elektranama industrijskih proizvođača proizvedeno je 19,98 GWh. Struktura proizvodnje tijekom prethodnih deset godina prikazana je na slici 5, a na slici 6 struktura potrošnje električne energije u BiH.

Ukupna potrošnja električne energije u BiH, nakon smanjenja od 7,3% u 2019. godini i 8,1% u 2020. godine, povećana je za 7,4% i iznosila je 12.170 GWh. Potrošnja kupaca priključenih na prijenosni sustav (VN kupci) povećana je za 31,4% i iznosila je 1.170 GWh. Oporavak potrošnje u najvećoj mjeri je posljedica povećane potražnje na globalnom tržištu metala na kojem su prisutni najveći potrošači električne energije u BiH: Arcelor Mittal Zenica, B.S.I. Jajce i R-S Silicon Mrkonjić Grad.

Distribucijska potrošnja je iznosila 10.468 GWh (povećanje za 4,7%). Povećana je potrošnja kod svih kategorija kupaca

Slika 5. Struktura proizvodnje električne energije u BiH tijekom prethodnih deset godina (GWh)

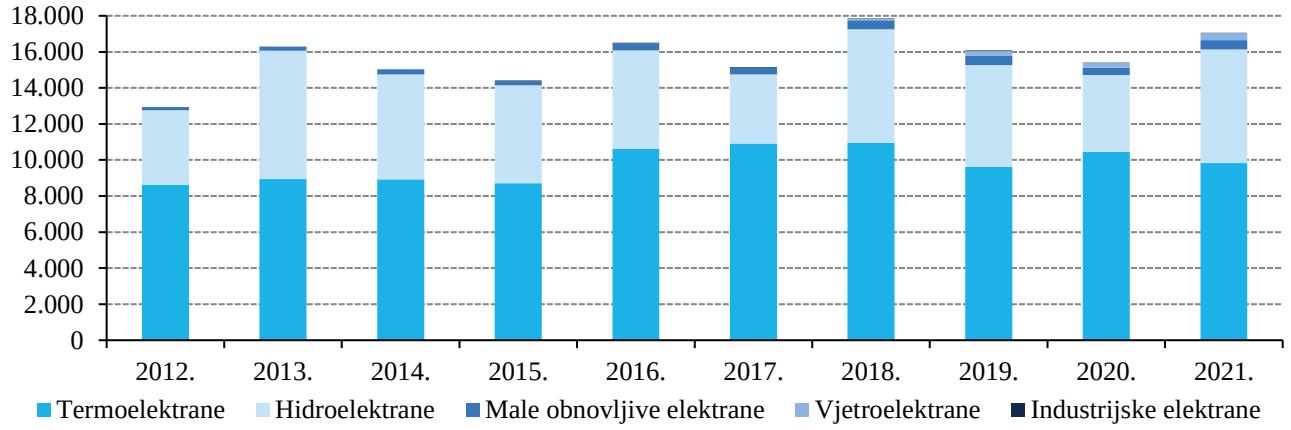

Slika 6. Struktura potrošnje električne energije u BiH tijekom prethodnih deset godina (GWh)

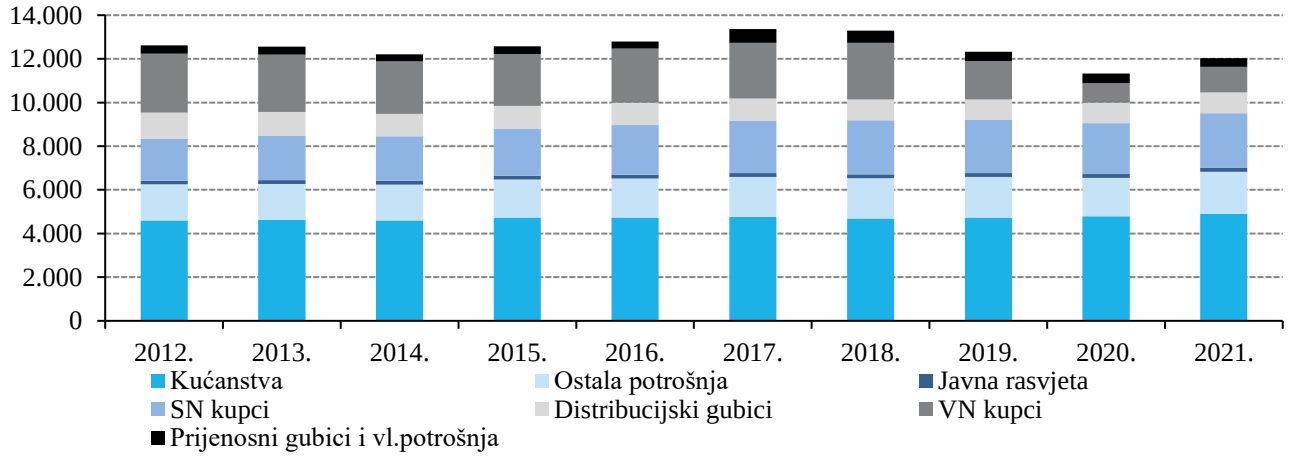

priključenih na distribucijski sustav, izuzev javne rasvjete. Najveći porast (8,9%) zabilježen je u kategoriji 'ostala potrošnja' (mali kupci, odnosno komercijalni kupci priključeni na 0,4 kV). Potrošnja kućanstava iznosila je 4.912 GWh (povećanje za 2,4%).

Ukupno preuzimanje električne energije iz prijenosnog sustava iznosilo je 11.162 GWh, što je 667 GWh više u odnosu na 2020. godinu ili 6,4%. Podaci o energiji koja je preuzeta iz prijenosnog sustava prikazani su na slici 7 po mjesecima, te na slici 8 po opskrbljivačima.

Razlika ukupne proizvodnje i potrošnje u Bosni i Hercegovini, tj. bilančni suficit u 2021. godini iznosio je 4.886 GWh, što BiH uz Bugarsku (suficit od 8.820 GWh) svrstava u zemlje koje jedine u jugoistočnoj Europi imaju suficit u bilanci električne energije. Mada se u Bugarskoj zbog primjene *Sustava EU za trgovanje emisijama* (ETS) kupuju skupe dozvole za emisiju stakleničkih plinova u proizvodnji, rad termoelektrana je postao rentabilan zbog rasta veleprodajnih cijena električne energije.

Pregled bilančnih elektroenergetskih veličina ostvarenih u 2021. godini dat je na slici 9. Detaljne bilančne veličine i elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine dati su u prilozima C i D.

Slika 7. Energija preuzeta u BiH s prijenosne mreže – mjesečni podaci (GWh)

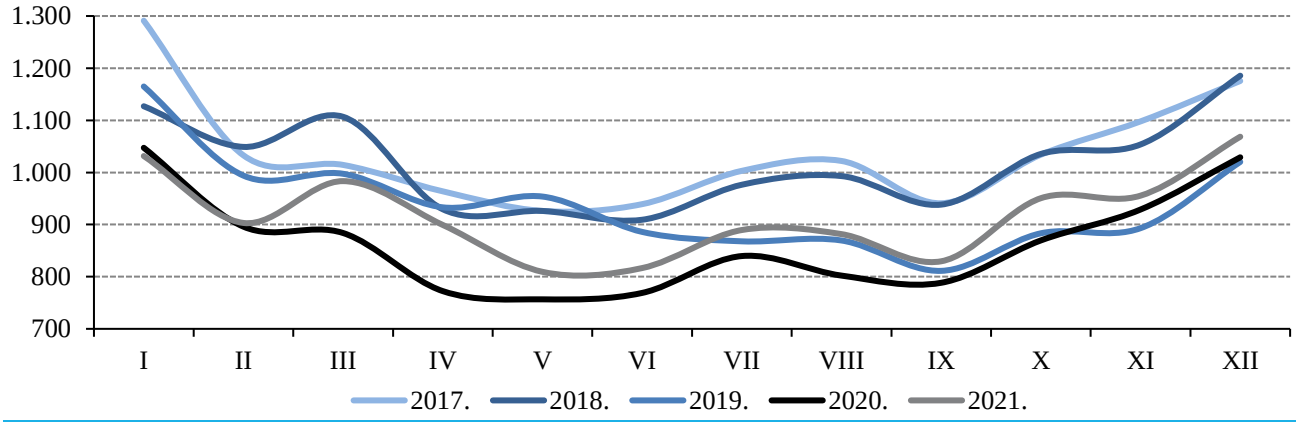

Slika 8. Energija preuzeta s prijenosne mreže u 2021. godini, po opskrbljivačima (GWh)

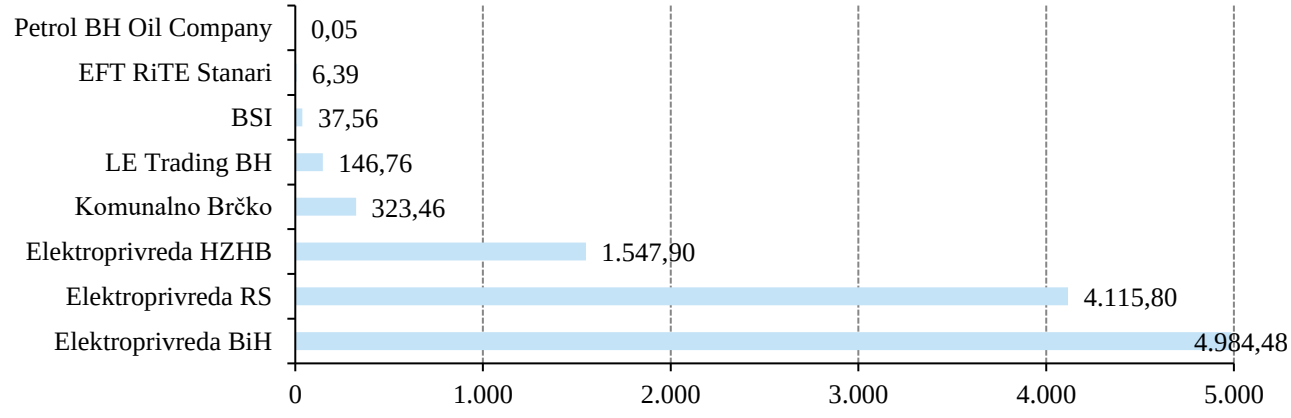

Slika 9. Ostvarene bilančne veličine u 2021. godini (GWh)

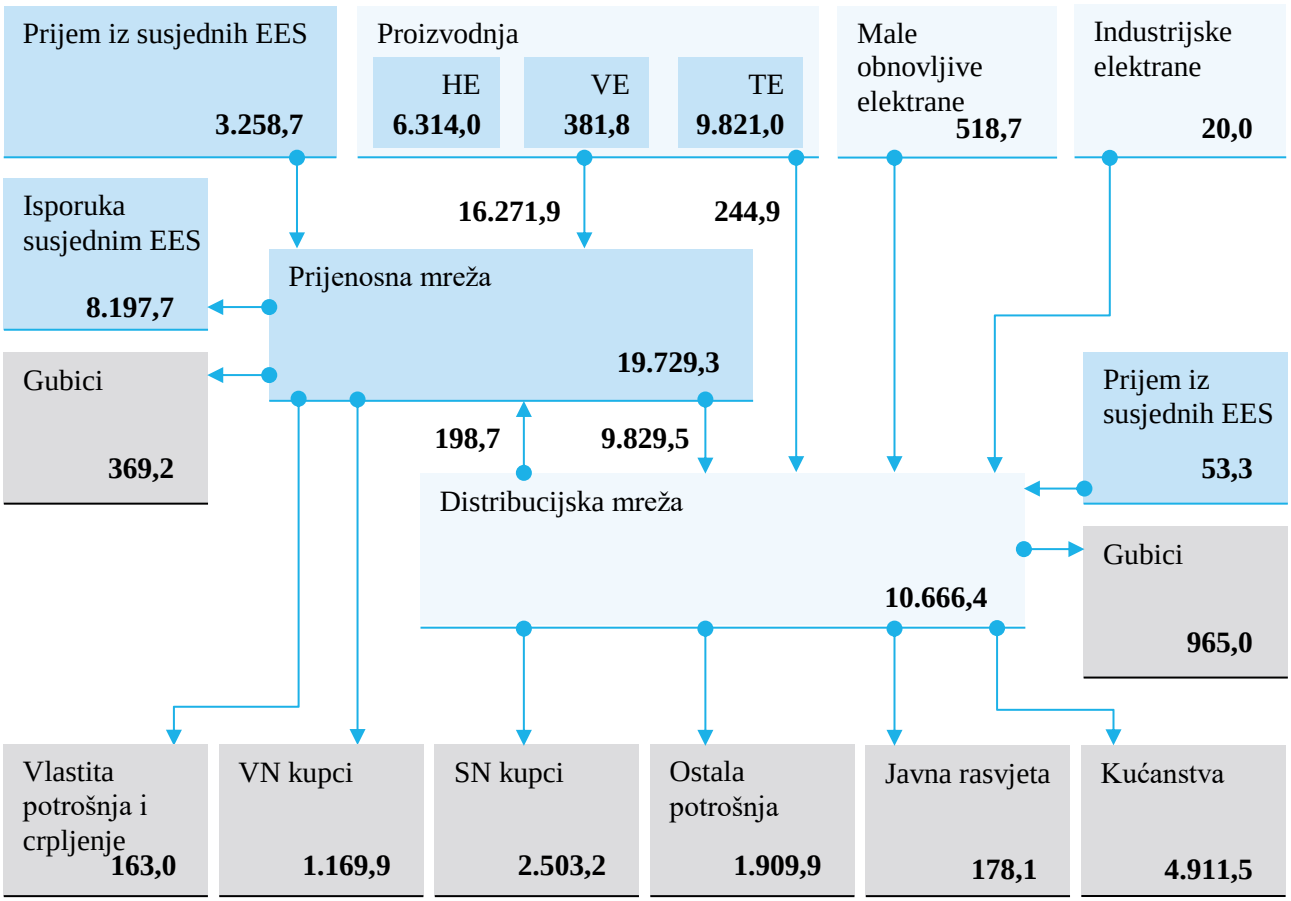

Tržište električne energije u Europi

Tijekom 2021. godine došlo je do značajnog povećanja potražnje električne energije, a zbog neadekvatnog odgovora na strani ponude veleprodajne cijene su u drugoj polovini godine dosegle do sada nezabilježene vrijednosti od preko 400 €/MWh (tablica 5).

Na prisutne slabosti ponude, odnosno proizvodnje i s tim povezane deficite, utjecali su procesi energetske tranzicije, u kojima se doprema prirodnog plina u Europu kao ključnog tranzicijskog goriva odvija uz teškoće prisutne u lancu opskrbe i probleme geopolitičke prirode. U takvim okolnostima proizvodnja termoelektrana na ugljen je povećana za 18,4%, nakon dugog niza godina u kojima je ta proizvodnja kontinuirano smanjivana, slijedom europske politike dekarbonizacije. Ovakav razvoj događaja je uvjetovan smanjenim isporukama ruskog plina, te zatvaranjem nuklearnih elektrana u Njemačkoj, čiji su instalirani kapaciteti smanjeni s nekadašnjih 25 GW na svega 4 GW, uz planirano potpuno gašenje do kraja 2022. godine. U takvim okolnostima ipak je povećana proizvodnja nuklearnih elektrana za 50 TWh, zahvaljujući proizvodnji u Francuskoj, Švedskoj, Španjolskoj i Belgiji. Također, u Europi je nakon dugogodišnjeg porasta, smanjena proizvodnja vjetroelektrana (zbog za 2% manjih

Tablica 5. Cijene električne energije na burzama (€/MWh)

Burzovni indeksi	*Prosječna cijena*	*Maksimalna cijena*	*Minimalna cijena*
EPEX Germany	96,62	431,98	-17,00
EPEX Austria	106,47	434,34	4,90
SIPX	114,61	427,09	7,34
HUPXDAM	113,44	420,46	14,90
OPCOM	111,20	428,24	22,03
SEEPEX	113,56	420,49	19,86
CROPEX	114,27	427,09	-32,05

EPEX Germany – Indeks Europske burze za energiju (EEX) za Njemačku
EPEX Austria – Indeks Europske burze za energiju (EEX) za Austriju
SIPX – Indeks Slovenačke burze
HUPXDAM – Indeks Mađarske energetske burze (HUPX) za dan unaprijed
OPCOM – Rumunjski burzovni indeks
SEEPEX – Srpski burzovni indeks
CROPEX – Hrvatski burzovni indeks

Tablica 6. Proizvodnja električne energije u sinkronom području ENTSO-E (TWh)

Vrsta elektrane	*2020.*	*2021.*	*Promjena (%)*
Nuklearne elektrane	834	884	6,0
Plinske elektrane	709	695	-2,0
Hidroelektrane	577	571	-1,0
Termoelektrane na ugljen	490	579	18,2
Vjetroelektrane	466	447	-4,1
Biomasa i bioplin	206	212	2,9
Solarne elektrane	165	180	9,1
Ostalo	55	51	-7,3
Ukupno	3.502	3.619	3,3

prosječnih brzina vjetra u 2021. godini). Komparativni podaci o proizvodnji u sinkronom području ENTSO-E dati su u tablici 6.

U narednom razdoblju veleprodajne cijene na europskim burzama ovisit će od adekvatnog odgovora na strani ponude (proizvodnje) električne energije, gdje su ključni faktori sigurnost opskrbe Europe prirodnim plinom i dinamika izgradnje obnovljivih izvora.

Tržište električne energije u regiji

Na tržištu električne energije u jugoistočnoj Europi, koje je od izravnog interesa za subjekte iz BiH, bili su prisutni isti trendovi kao u ostatku Europe. Ipak zbog znatnog bilančnog deficita, koji

u prosjeku iznosi oko 3,5 GW na satnoj razini, veleprodajne cijene u jugoistočnoj Europi su veće nego u drugim europskim regijama, te se mogu uspoređivati samo s cijenama u Italiji.

Prosječna vrijednost indeksa HUPXDAM, koji je dominantan u regiji, u 2021. godini iznosila je 113,44 €/MWh, što je gotovo tri puta više nego u prethodnoj godini. Posebno je intenzivan rast cijena bio prisutan u drugoj polovini godine, te je u prosincu dostignut prosjek od 246 €/MWh.

U analizi veleprodajnih cijena ne smiju se zanemariti faktori koji utječu na njihov rast, prije svega prisutni deficit energije u regiji. Još veći utjecaj ima primjena *Sustava EU za trgovanje emisijama*, odnosno stalni rast cijena dozvola za emisiju stakleničkih plinova (od 30 €/t na početku godine do 88 €/t u prosincu). Ubrzano napuštanje proizvodnje iz ugljena je prisutno u Rumunjskoj i Grčkoj, ali ne u Bugarskoj, koja je zabilježila povećanje proizvodnje u termoelektranama. U zemljama zapadnog Balkana koje su oslonjene na proizvodnju električne energije iz ugljena, bili su prisutni problemi u eksploataciji ugljena i raspoloživosti termoblokova (Srbija, Sjeverna Makedonija, Kosovo*), što je u odsustvu drugih rješenja povećalo uvoz po izuzetno visokim cijenama. Deficit u regiji se produbljuje zbog spore dinamike izgradnje obnovljivih izvora.

Osnivanja nacionalnih burzi u zemljama Zapadnog Balkana i spajanje tih tržišta sa susjednim ne odvija se očekivanom dinamikom. Također, evidentne su visoke cijene zakupa prekograničnih prijenosnih vodova kojima se regija opskrbljuje nedostajućom energijom (granice Slovačka – Mađarska, Austrija – Mađarska, Austrija – Slovenija), što pored ostalih navedenih faktora dovodi do razlike u cijenama ‘referentne’ Mađarske energetske burze (HUPX) i Europske burze za energiju (EEX).

Tržište električne energije u BiH

Ukupna potrošnja električne energije u Bosni i Hercegovini u 2021. godini iznosila je 12.170 GWh ili 7,2% više nego u prethodnoj godini. Kupci priključeni na prijenosni sustav su preuzeli 1.170 GWh ili 31,4% više, a kupci priključeni na distribucijski sustav 10.468 GWh ili 4,7% više nego prethodne godine. Od ovog iznosa 9.503 GWh odnosi se na preuzimanje krajnjih kupaca, a 965 GWh na gubitke u distribuciji. Ukupna prodaja krajnjim kupcima iznosila je 10.673 GWh i veća je za 7,0%.

Broj kupaca električne energije u BiH na kraju godine iznosio je 1.570.415, od toga 1.444.520 u kućanstvima i 125.895 u svim ostalim kategorijama potrošnje (tablica 7).

Nadležne regulatorne komisije u BiH ne utvrđuju tarifne stavke za kupce u onim kategorijama potrošnje koje prema legislativi više ne mogu biti regulirane. Istekom 2014. godine prestala je regulacija tarifa za opskrbu za sve kupce, osim za kućanstva i kupce iz kategorije ‘ostala potrošnja’ (mali kupci, odnosno

Tablica 7. Broj kupaca električne energije u BiH

Opskrbljivač	*110 kV*	*35 kV*	*10 kV*	*Ostala potrošnja*	*Kućanstva*	*Javna rasvjeta*	*Ukupno*
Elektroprivreda BiH	8	64	947	65.292	716.118	4.852	787.281
Elektroprivreda RS	5	30	996	31.065	515.370	212	547.678
Elektroprivreda HZHB	1		266	15.893	180.955	2.006	199.121
Komunalno Brčko		1	67	3.732	32.077	446	36.323
Ostali opskrbljivači		2	7	3			12
Ukupno	14	97	2.283	115.985	1.444.520	7.516	1.570.415

komercijalni kupci priključeni na 0,4 kV), a praksa regulacije tarifa za usluge distribucije je zadržana. Od 1. siječnja 2015. godine svi kupci električne energije u BiH imaju mogućnost da biraju svog opskrbljivača na tržištu. Kupci koji ne odaberu opskrbljivača na tržištu mogu se opskrbljivati kod javnih opskrbljivača po cijenama za javnu opskrbu, a kućanstva i mali kupci u okviru univerzalne usluge po reguliranim cijenama.

Mogućnost opskrbe u okviru univerzalne usluge tijekom 2021. godine koristila su sva kućanstva u BiH i najveći broj kupaca iz kategorije 'ostala potrošnja'. Prosječna cijena električne energije za te kupce iznosila je 15,19 feninga/kWh i manja je 1,7% nego u 2020. godini kada je iznosila 15,45 feninga/kWh. Pri tome je prosječna cijena za kućanstva iznosila 14,03 feninga/kWh (smanjenje od 2,2%), dok je prosječna cijena za kupce iz kategorije 'ostala potrošnja' bila 18,21 feninga/kWh i manja je za 1,6% u odnosu na 2020. godinu. Navedene promjene nisu rezultat izmjene tarifnih stavaka, već načina potrošnje i njenog prilagođavanja benefitima koje omogućava tarifna struktura.

Regulatorne komisije u BiH djeluju na postupnom uklanjanju naslijeđenih unakrsnih subvencija između pojedinih kategorija kupaca, koje se odvija u skladu s dobrom međunarodnom regulatornom praksom, uz izbjegavanje tzv. 'tarifnih šokova'. Evidentan trend smanjenja odnosa prosječnih cijena za male komercijalne kupce i kućanstva u prethodnih nekoliko godina u BiH vidljiv je na slici 10. Prema podacima iz 2021. godine unakrsna subvencija između tih kategorija u prosjeku iznosi 29,8% bilježeći najmanju vrijednost u slučaju kupaca koje opskrbljuje Komunalno Brčko (11,3%), a najveću kod kupaca Elektroprivrede RS (31,7%). Jasna je potreba da se unakrsne subvencije nastave smanjivati, čime će se ispoštovati osnovno regulatorno načelo odražavanja stvarnih troškova u formiranju cijena. Time će se omogućiti tržišno nadmetanje i u opskrbi kućanstava, odnosno otvoriti mogućnosti tržišnim opskrbljivačima da ponude povoljnije cijene i budu konkurentni i u tom segmentu tržišta. Kretanje prosječnih cijena električne energije za krajnje kupce u BiH prikazano je na slici 10, a na slici 11 prosječne cijene po javnim opskrbljivačima i kategorijama kupaca u 2021. godini.

Slika 10. Prosječne cijene električne energije po kategorijama kupaca, bez PDV-a (fening/kWh)

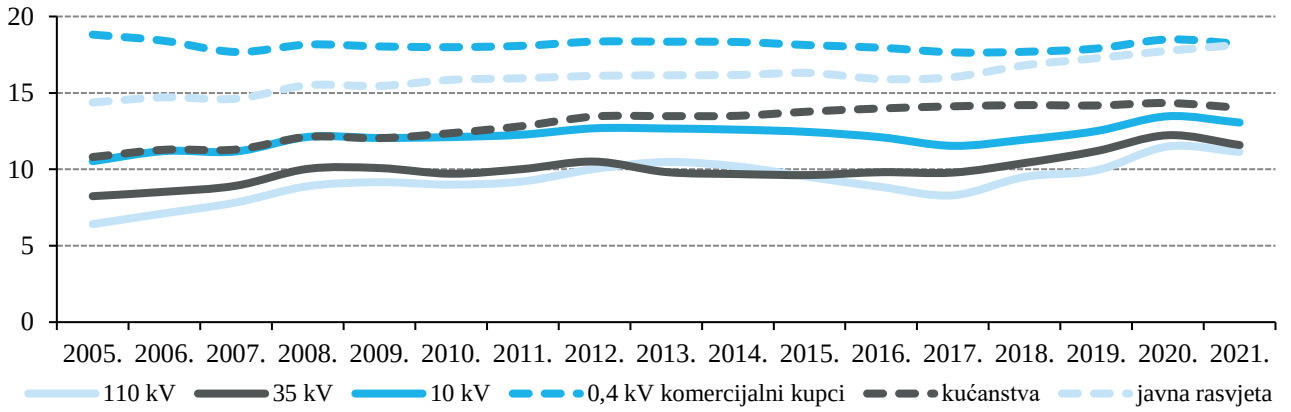

Slika 11. Prosječne cijene električne energije u elektroprivredama, bez PDV-a (fening/kWh)

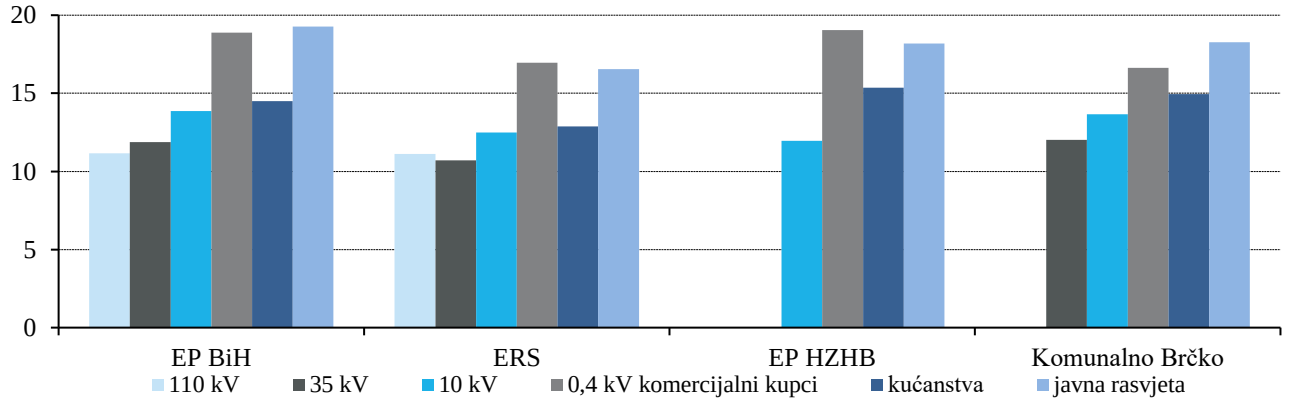

Na maloprodajnom tržištu u Bosni i Hercegovini od 1. siječnja 2016. godine registrirane su prve promjene opskrbljivača kod kupaca priključenih na distribucijski sustav, od kada iz mjeseca u mjesec njihov broj varira. U 2021. godini najveći dio kupaca se opskrbljivao kod svojih tradicionalnih opskrbljivača (tzv. 'inkubenti'). Pored inkubenata, na maloprodajnom tržištu bila su aktivna još tri opskrbljivača: HEP Energija d.o.o. Mostar, Petrol BH Oil Company d.o.o. Sarajevo i Energy Financing Team d.o.o. Bileća. Oni su 35 kV kupcima isporučili 15,79 GWh, 10 kV kupcima 32,80 GWh i kupcima u kategoriji 'ostala potrošnja' 2,64 GWh.

Na prijenosnom sustavu su registrirane prodaje LE Trading BH d.o.o. Banja Luka Aluminiju d.d. Mostar (19,66 GWh) i B.S.I. d.o.o. Jajce (127,10 GWh), te 0,25 GWh koje je Elektroprivreda BiH isporučila kompaniji FL Wind d.o.o. Tomislavgrad. Uz to Elektroprivreda RS je isporučila 57,23 GWh kompaniji B.S.I., a Elektroprivreda HZHB Aluminiju 9,00 GWh. Dodatno, Elektroprivreda BiH je opskrbljivala jednog 10 kV kupca koji se nalazi na distribucijskom području kojim upravlja Elektroprivreda HZHB, s isporukom od 3,40 GWh.

Dakle, u 2021. godini kupcima koji su promijenili opskrbljivača isporučeno je 235,55 GWh, odnosno 2,2% od ukupno preuzete

energije krajnjih kupaca u BiH. U prethodnom razdoblju desetine tisuća kupaca promijenilo je uvjete opskrbe promjenom ugovora sa svojim ranijim tradicionalnim opskrbljivačima, čime su na otvorenom tržištu izabrali ponudu za opskrbu koja najbolje odgovara njihovim potrebama. Kupcima koji se opskrbljuju u okviru univerzalne usluge isporučeno je 6.821,41 GWh (63,9% od ukupne potrošnje krajnjih kupaca), a kupcima za koje cijene nisu regulirane isporučeno je 3.851,16 GWh (36,1%).

Značajno dinamičnije je trgovanje na veleprodajnom tržištu u BiH, koje se zasniva na bilateralnim aranžmanima kupovine i prodaje električne energije između opskrbljivača (slika 12). Premda ovo tržište i dalje nije institucionalizirano, rezultat brojnih bilateralnih ugovora je značajan – u 2021. godini bilo je aktivno 17 licenciranih subjekata, koji su ostvarili promet od 4.898 GWh u unutrašnjim transakcijama na tržištu. Uz to registrirane su i prekogranične transakcije u ukupnom obimu 7.563 GWh, od čega su izvozne iznosile 6.173 GWh, a uvozne 1.390 GWh.

Pored veleprodajnog i maloprodajnog tržišta u Bosni i Hercegovini je funkcionalno i tržište uravnoteženja kojim upravlja NOS BiH. U biti radi se o *monopsonom* tržištu, gdje na strani potražnje postoji samo jedan subjekat – NOS BiH, dok na strani ponude egzistiraju uglavnom proizvođači koji pružaju pomoćne usluge. Na tržištu uravnoteženja se također obavlja i obračun odstupanja (debalansa) strana odgovornih za uravnoteženje od dnevnog rasporeda u energetskom i financijskom smislu. Cijene debalansa se određuju na temelju cijena energije uravnoteženja na satnoj razini. Sve transakcije između ponuđača s jedne strane i NOS-a BiH s druge strane obavljaju se na tržišnom načelu putem godišnjih i mjesečnih tendera, dok se cijene energije uravnoteženja formiraju putem ponuda pružatelja sekundarne i tercijarne regulacije na satnoj razini dan unaprijed.

Vrijednost ukupno nabavljenih pomoćnih usluga na tržištu uravnoteženja u 2021. godini iznosi 70,8 milijuna KM, od čega se 42,3

Slika 12. Pregled trgovanja na veleprodajnom tržištu u BiH u 2021. godini (MWh)

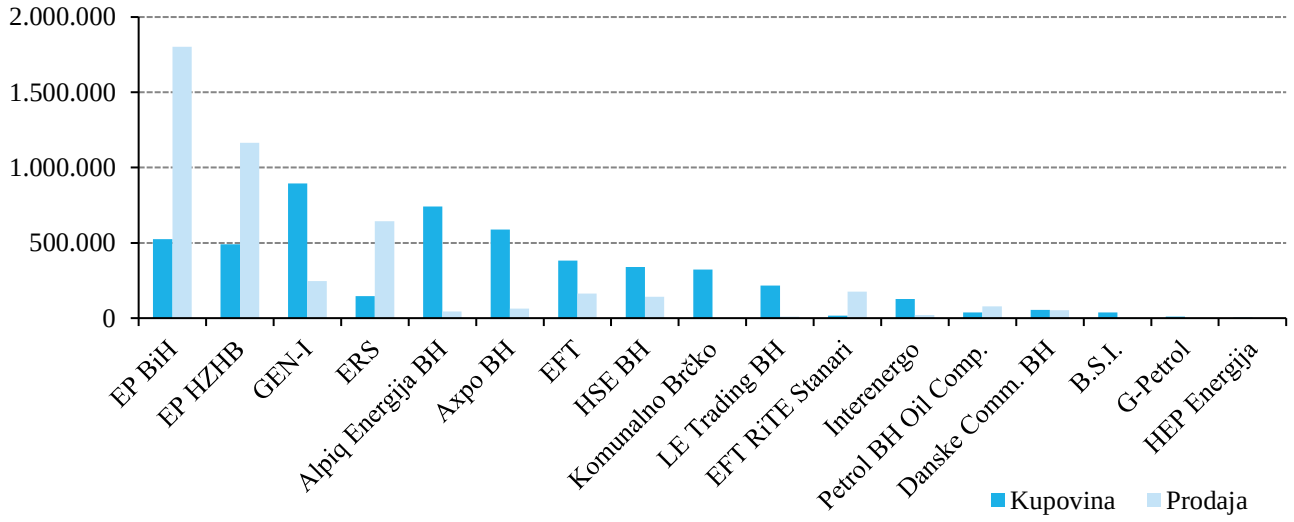

Tablica 8. Vrijednost nabavljenih pomoćnih usluga

Pomoćna usluga	*2020. (KM)*	*2021. (KM)*	*Promjena (%)*
Sekundarna regulacija – kapacitet	9.215.833	7.899.793	-14,3
Tercijarna regulacija – kapacitet	6.202.673	4.362.262	-29,7
Energija uravnoteženja 'nagore'	3.505.141	9.706.515	176,9
Energija uravnoteženja 'nadolje'	-2.863.644	-2.704.616	-5,6
Gubici u prijenosnom sustavu i kompenzacije	37.452.069	51.515.616	37,6
Ukupno	53.512.072	70.779.570	32,3

milijuna KM odnosi na nabavu energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu, 9,2 milijuna KM na plaćanje kompenzacija, odnosno odstupanja prema LFC bloku SHB (tzv. *FSkar* obračun) i 19,3 milijuna KM na plaćanja regulacijskih kapaciteta i regulacijske energije (energije uravnoteženja) (tablica 8).

Regulacijska energija (energija uravnoteženja) je angažirana u smjeru 'nagore' u iznosu 51,90 GWh (od čega sekundarna 42,70 GWh i tercijarna 9,20 GWh), te iznosu od 37,97 GWh u smjeru 'nadolje' (od čega sekundarna 37,39 GWh i tercijarna 0,58 GWh). Po pitanju debalansa strana odgovornih za uravnoteženje, iskazano je ukupno odstupanje u smjeru deficita (manjka) energije od 80,44 GWh i ukupno odstupanje u smjeru suficita (viška) energije od 35,42 GWh, što je rezultiralo deficitom (manjkom) prema LFC bloku SHB u iznosu od 45,02 GWh. Pri tome su ostvarene prosječne cijene debalansa od 168,57 KM/MWh za deficit (105,91 KM/MWh u 2020. godini) i 77,88 KM/MWh za suficit energije (33,76 KM/MWh u 2020. godini).

NOS BiH je, pružanjem sustavne usluge, od opskrbljivača koji preuzimaju energiju iz prijenosnog sustava i kroz obračun odstupanja strana odgovornih za uravnoteženje od dnevnog rasporeda, ostvario prihod 78.646.796 KM, od čega 53.456.759 KM prema tarifi za sustavnu uslugu i 25.190.037 KM za debalanse. Primjetan je veliki skok prihoda od debalansa koji je posljedica značajnog povećanja veleprodajnih cijena u 2021. godini što se odrazilo i na cijene energije uravnoteženja. Pored toga, evidentiran je izvoz prekograničnih usluga uravnoteženja u vrijednosti 211.905 KM i uvoz u vrijednosti 978.689 KM.

Prekogranična trgovina

Dobra povezanost sustava Bosne i Hercegovine sa susjednim elektroenergetskim sustavima omogućava visoku razinu prekogranične razmjene električne energije. U 2021. godini izvezeno je 6.173 GWh, što je 11,4% više nego u prethodnoj godini. Električnu energiju izvozilo je 15 subjekata, a po opsegu izvoza na prvom mjestu je bio EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari sa 1.710 GWh, a zatim slijede Elektroprivreda Republike Srpske sa 874 GWh, GEN-I sa 781 GWh itd.

Tablica 9. Prekogranična trgovina po granicama, uključujući registrirani tranzit (GWh)

Zemlja	*Izvoz*	*Uvoz*
Hrvatska	3.710,4	1.673,7
Srbija	3.128,0	2.403,4
Crna Gora	2.975,3	955,1
Ukupno	9.813,7	5.032,2

Uvoz električne energije je iznosio 1.390 GWh, i smanjen je 7,1% u odnosu na prethodnu godinu. Među 14 subjekata koji su obavljali uvoz električne energije najveću realizaciju imali su Elektroprivreda Republike Srpske (359 GWh), LE Trading BH (225 GWh), Energy Financing Team (178 GWh) itd. Najveći opseg prekogranične trgovine električnom energijom se obavljao na granici sa Srbijom, zatim s Hrvatskom i Crnom Gorom (tablica 9). Pregled prekograničnih transakcija po subjektima u 2021. godini dat je na slici 13.

Tijekom 2021. godine registriran je tranzit električne energije preko prijenosnog sustava BiH u iznosu od 3.640 GWh, što je povećanje od 105 GWh ili 3,3% u odnosu na 2020. godinu. Tranzitni tokovi imaju specifičan značaj jer se koriste kao osnovni element kod obračuna prihoda i rashoda u okviru *Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sustava* (ITC mehanizam). Ukupan rashod koji je BiH ostvarila po toj osnovi u prvih sedam mjeseci 2021. godine iznosi 2.142.112,27 KM, čime BiH po drugi put u nizu ne bilježi prihod u definiranom vremenskom okviru. Prema pravilima obračuna ITC mehanizma povećani tranzitni tokovi uvećavaju prihod, dok povećanje izvoznih i uvoznih tokova utječe na smanjenje prihoda, odnosno na povećanje rashoda.

Slika 13. Pregled prekograničnih transakcija po subjektima u 2021. godini (MWh)

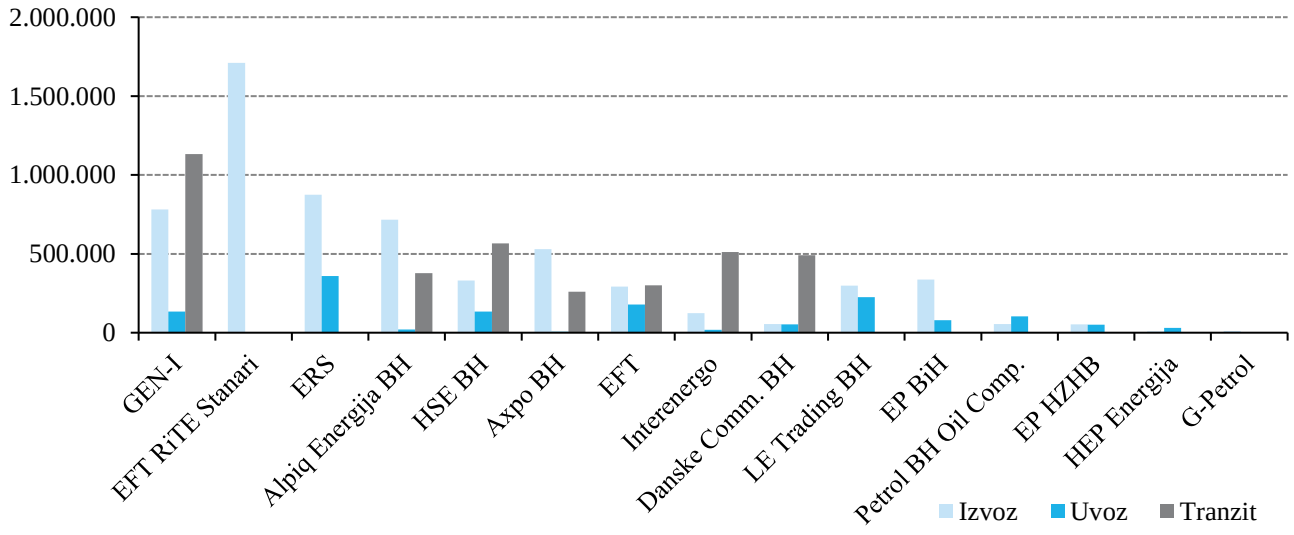

Tablica 10. Prihodi ostvareni na godišnjim aukcijama

Godina	*Prihod (KM)*	*Godina*	*Prihod (KM)*
2013.	2.036.125	2018.	1.171.731
2014.	2.905.655	2019.	2.683.896
2015.	1.091.719	2020.	2.605.349
2016.	952.030	2021.	3.533.182
2017.	2.021.274	2022.	7.914.536

Ukupan prihod BiH po osnovu godišnjih aukcija prekograničnih prijenosnih kapaciteta za 2022. godinu iznosi 7.914.536 KM i to je najveći prihod ostvaren na dosadašnjim godišnjim aukcijama. Za razliku od ranijeg razdoblja kada je najviša cijena postizana na granici s Hrvatskom, u smjeru iz BiH prema Hrvatskoj, posljednjih godina primjetan je trend povećanja izvoza na istočnim granicama BiH i većih cijena prijenosnih kapaciteta na ovim granicama. Tako je i ove godine najviša cijena postignuta na granici s Crnom Gorom u iznosu 2,04 €/MWh u smjeru iz BiH prema Crnoj Gori, što je 74,4% više nego prethodne godine.

Prihodi ostvareni na svim dosadašnjim aukcijama za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta na godišnjoj razini, koje krajem godine organizira Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini, dati su u tablici 10. Na slici 14 prikazani su prihodi po osnovi mjesečnih aukcija, po granicama i smjerovima.

U skladu sa Metodologijom za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je korisnik svih prihoda po osnovu dodjele prava na korištenje prekograničnih prijenosnih kapaciteta, kao i prihoda koji se ostvaruju primjenom ITC mehanizma.

Slika 14. Prihod po osnovi mjesečnih i dnevnih aukcija, po granicama i smjerovima (KM)

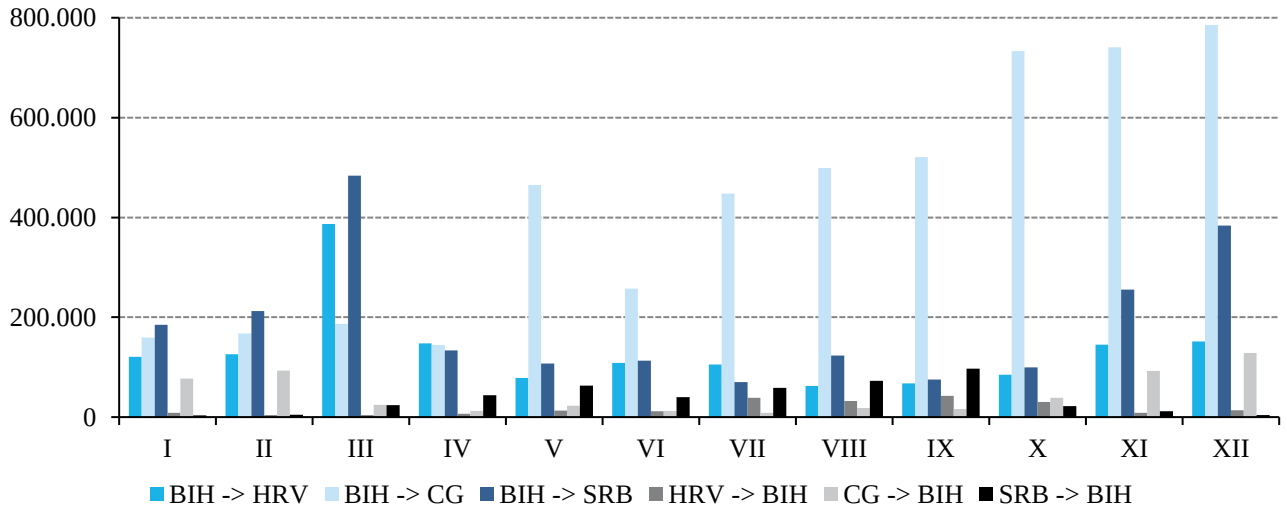

3.8 Energetska statistika

Svjestan značaja objektivnosti prikaza podataka o energetskim veličinama i cijenama električne energije, DERK je i tijekom 2021. godine posebnu pozornost posvetio unaprjeđenju svog djelovanja u segmentu energetske statistike. Ključni partner u razmjeni energetskih veličina i podataka je Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, s kojom DERK dugi niz godina surađuje, osobito u ispunjavanju obveze izvješćivanja prema međunarodnim tijelima, slijedeći propisane metodologije i dinamiku izvješćivanja. Suradnja dvije institucije pridonosi razvoju energetske statistike i harmonizaciji sustava službene statistike Bosne i Hercegovine i statistike zemalja Europske unije u svim oblastima, a posebno u oblasti energije.

Slika 15. Cijene električne energije u KM/kWh za kućanstva (godišnja potrošnja od 2.500 do 5.000 kWh) u prvoj polovini 2021. godine, po metodologiji Eurostata

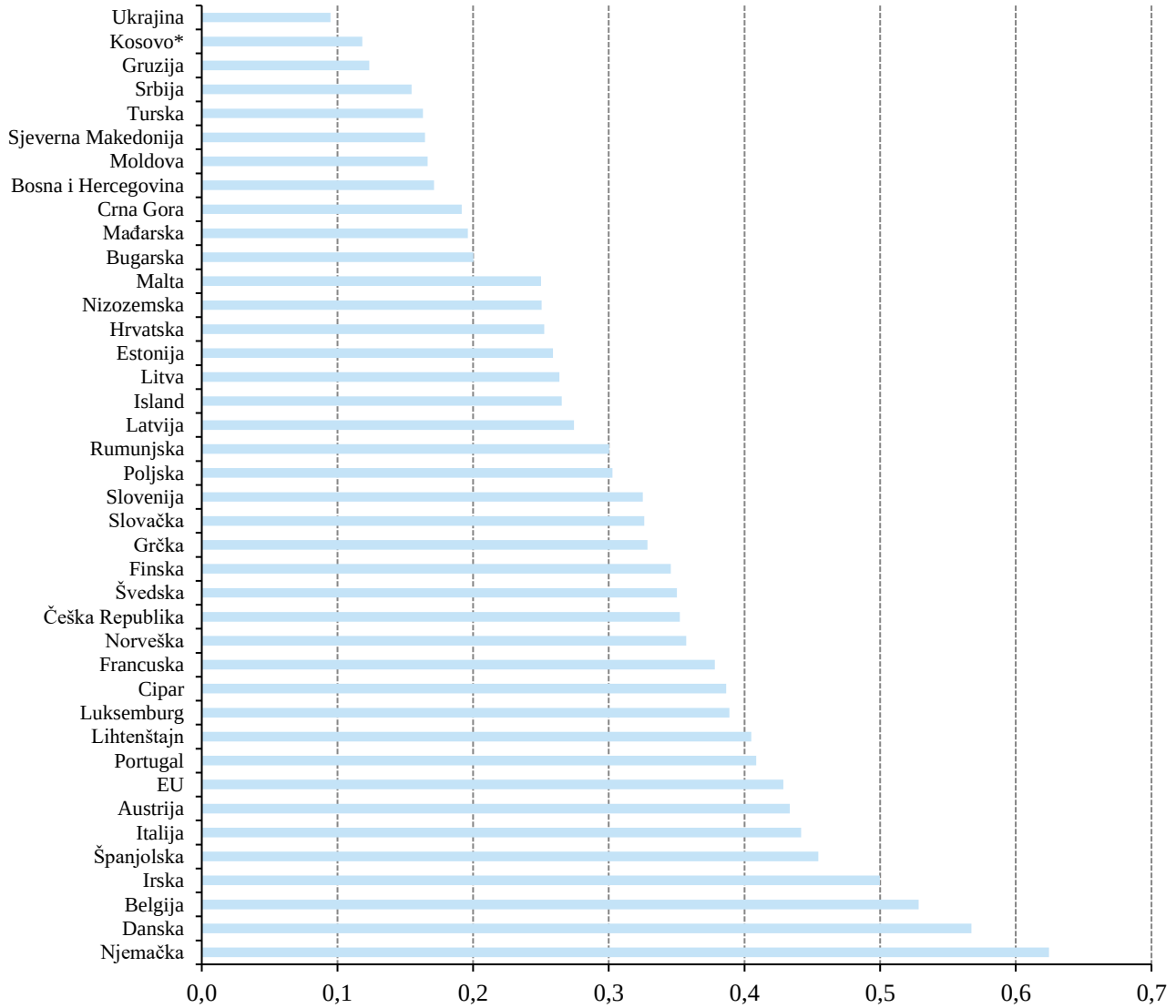

Napomena: navedeni iznosi uključuju sve poreze i naknade

* Ovaj naziv ne prejudicira status i u skladu je s Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 1244 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o neovisnosti Kosova.

Slika 16. Zemljopisni prikaz cijena električne energije za kućanstva (u KM/kWh) u prvoj polovini 2021. godine, po metodologiji Eurostata

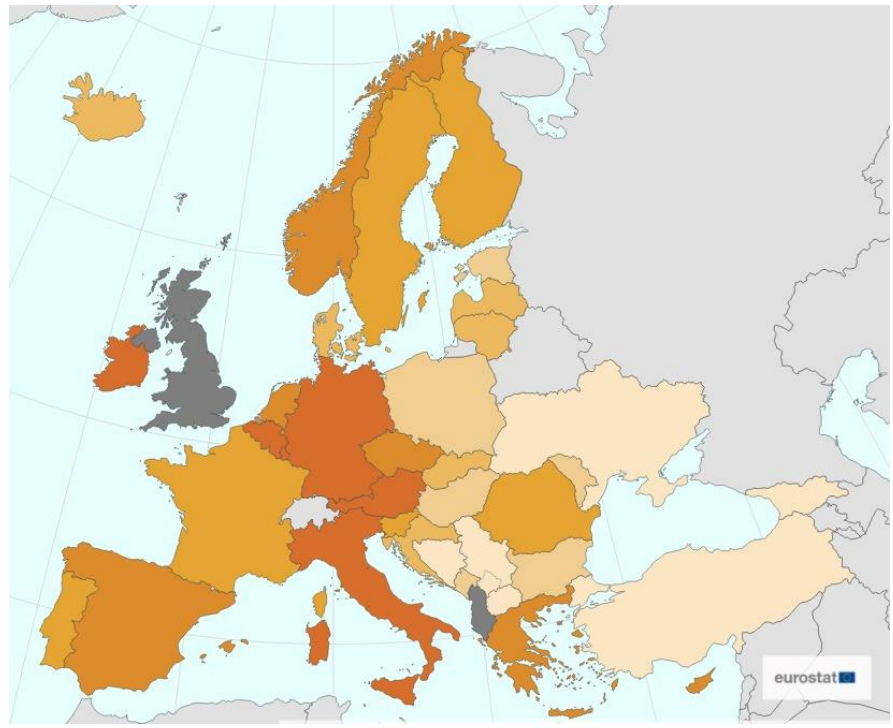

Slika 17. Zemljopisni prikaz cijena električne energije za industriju (u KM/kWh) u prvoj polovini 2021. godine, po metodologiji Eurostata

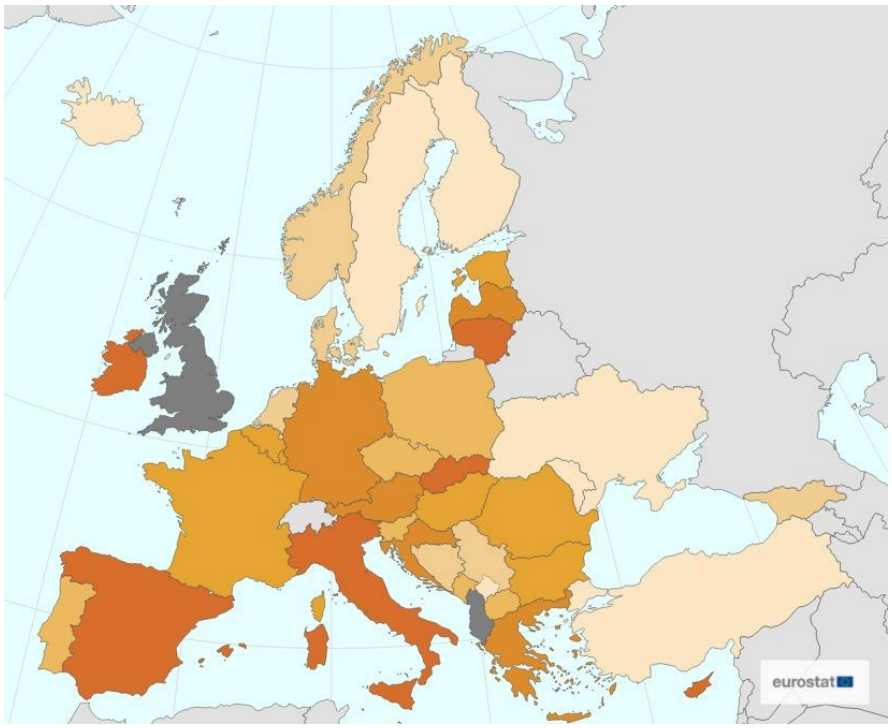

Rezultati suradnje dvije institucije su prepoznatljivi i u izvješćima Eurostata koji od 2011. godine uključuju podatke o cijenama električne energije u BiH, što omogućuje njihovu usporedbu sa zemljama Europske unije i nekim zemljama koje su u procesu pristupanja EU (slike 15 – 18).

Pored analize podataka o elektroenergetskom sektoru BiH, DERK kontinuirano prikuplja i analizira podatke o regionalnom tržištu, uključujući podatke burzi električne energije sa sjedištima u Leipzigu, Budimpešti, Bukureštu, Ljubljani, Beogradu i Zagrebu (tablica 5).

Na temelju sistematiziranog pristupa prema brojnim elektro-energetskim pokazateljima, DERK je i tijekom 2021. godine kvalitetno odgovarao na brojne upite različitih domaćih i međunarodnih institucija prezentirajući statističke podatke o elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine.

Eurostat je statistička institucija Europske unije smještena u Luxembourgu. Njen zadatak je da osigura statistike Europskoj uniji na europskoj razini koje omogućuju poređenja između zemalja i regija.

Slika 18. Cijene električne energije u KM/kWh za industriju (godišnja potrošnja od 500 do 2.000 MWh) u prvoj polovini 2021. godine, po metodologiji Eurostata

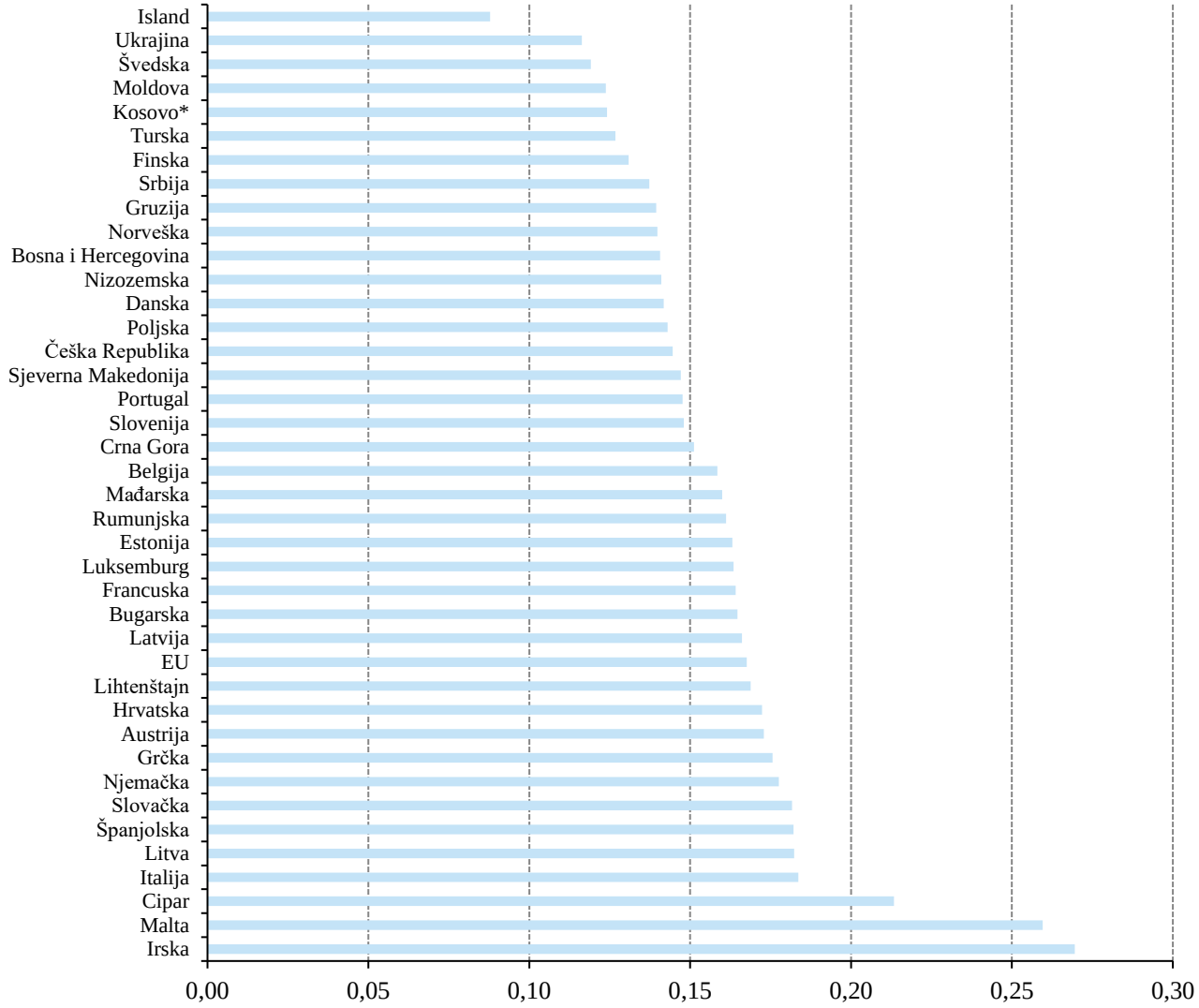

Napomena: navedeni iznosi isključuju sve poreze i pristojbe

3.9 Sudski i drugi sporovi

Svih šest dosadašnjih presuda Suda Bosne i Hercegovine je potvrdilo zakonitost odluka DERK-a koje su bile sudskim putem osporene od pravnih osoba o čijim zahtjevima je odlučivao nakon provedenih tarifnih postupaka ili postupaka rješavanja sporova. Tijekom 2021. godine, nije bilo novih zahtjeva od aktivno legitimiranih subjekata za preispitivanje odluka iz regulatorne prakse Državne regulatorne komisije za električnu energiju.

Jedna od specifičnosti regulacije je adjudikativna funkcija regulatora, odnosno nadležnost za rješavanje sporova koji nastanu između korisnika i pružatelja usluga u reguliranom sektoru. Shodno *Zakonu o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH,* rješavanje sporova koji se odnose na prijenosni sustav dio je nadležnosti i ovlaštenja Državne regulatorne komisije za električnu energiju. Tijekom 2021. godine, nije bilo novih zahtjeva za rješavanje sporova koji su u nadležnosti DERK-a.

Osim izravnog osiguravanja prava na fer i nediskriminirajući pristup prijenosnoj mreži i aktivne zaštite kupaca kroz rješavanje sporova, Državna regulatorna komisija nastoji djelovati edukativno i preventivno, te ova nastojanja u značajnoj mjeri predupriječuju ove sporove. Preventivne aktivnosti se ostvaruju na više načina – provođenjem nadzora nad reguliranim subjektima i kvalitetom usluga koje pružaju, prikupljanjem, analizom i obradom podataka o propisima i postupanjima reguliranih subjekata u domenu pristupa prijenosnoj mreži i zaštite potrošača, te aktivnim sudjelovanjem predstavnika DERK-a u kreiranju različitih platformi i edukativnih alata za korisnike sustava i kupce električne energije.

3.10 Ostale ključne aktivnosti

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je i tijekom 2021. godine razmjenjivala podatke s većim brojem državnih institucija, među kojima se izdvajaju Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Direkcija za europske integracije Vijeća ministara BiH, Konkurencijsko vijeće BiH i Agencija za statistiku BiH,[5] te pripremala različite informacije za njihove potrebe. Poseban doprinos DERK je dao radu Odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji i Pododbora za transport, energiju, okoliš i regionalni razvoj. U skladu sa svojim zakonskim ovlaštenjima da kao regulatorno tijelo djeluje i na području Brčko Distrikta BiH, DERK u svom radu surađuje i s Vladom Distrikta.

[5] Memorandume o suradnji Državna regulatorna komisija za električnu energiju potpisala je s Agencijom za statistiku BiH 19. travnja 2011. godine i s Konkurencijskim vijećem BiH 28. svibnja 2014. godine.

Državna regulatorna komisija i entitetske regulatorne komisije – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji BiH i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske, surađuju i usklađuju svoje djelovanje od svog osnivanja.

DERK kontinuirano proaktivno djeluje u reformi i razvoju pravnog okvira za električnu energiju u BiH u skladu s pravnom stečevinom Europske unije. Pri tome, na temelju dosadašnjih regulatornih iskustava u primjeni zakona u oblasti električne energije, kao i na temelju dosadašnje edukacije i suradnje s relevantnim međunarodnim institucijama, izražava spremnost da pruži potporu i konkretnu pomoć u ispunjavanju obveza Bosne i Hercegovine putem različitih normativnih aktivnosti. Na zahtjev Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, koje je nadležno tijelo za kreiranje politike u skladu sa *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH*, DERK je imenovao svoje predstavnike u Radnu skupinu za nastavak aktivnosti na izradi novog državnog zakona kojim bi se izvršila transpozicija pravno obvezujućeg dijela Trećeg energetskog paketa EU[6] u domaće zakonodavstvo. Međutim, tijekom 2021. godine konkretne aktivnosti ove radne skupine su izostale jer nisu organizirani sastanci imenovanih predstavnika, niti su traženi bilo kakvi komentari u ovom domenu.

DERK, djelujući u skladu sa svojim ovlaštenjima, daje potporu u izradi *Integriranog energetskog i klimatskog plana Bosne i Hercegovine*. Proces njegove izrade vodi Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, uz suradnju s nadležnim entitetskim ministarstvima. DERK sudjeluje u aktivnostima interresorne radne skupine uspostavljene za izradu ovog plana, kao i u radu Tematske radne skupine za energetsku učinkovitost, Tematske radne skupine za obnovljive izvore i Tematske radne skupine za sigurnost opskrbe i unutarnje energetsko tržište.

Također, na poziv Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, DERK aktivno sudjeluje u aktivnostima Radne skupine za uspostavljanje sustava energetskog menadžmenta i informacijskog sustava energetske učinkovitosti u institucijama BiH (EMIS).

DERK je u prethodnih nekoliko godina ukazivao na potrebu i značaj razvoja pravnog okvira u Brčko Distriktu BiH i usklađivanja s Trećim energetskim paketom EU, posebno ističući da neadekvatna zakonska rješenja predstavljaju ozbiljnu prepreku za realizaciju investicija u ovom dijelu BiH. U siječnju 2021. godine, po dostavljanju Prednacrta zakona o električnoj energiji od strane Vlade Brčko Distrikta BiH, DERK je, sa stanovišta dosadašnjeg iskustva u reguliranju elektroenergetskih djelatnosti u Distriktu,

[6] Direktiva 2009/72/EZ o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije, Direktiva 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina, Uredba (EZ) br. 714/2009 o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije, Uredba (EZ) br. 715/2009 o uvjetima za pristup mrežama za transport prirodnog plina.

uputio svoje komentare na dostavljeni tekst, uz izražavanje spremnosti za dodatni doprinos u kreiranju pojedinačnih rješenja tijekom javne rasprave, koja se očekivala imajući u vidu značaj ovog dokumenta. Bez obzira na to što su u zvaničnoj zakonodavnoj proceduri izostale javne konzultacije, DERK je pozdravio uložene napore organa vlasti Distrikta u donošenju *Zakona o električnoj energiji* krajem listopada 2021. godine, uz očekivanje da će se u skupštinskoj proceduri uskoro naći i zakoni o obnovljivim izvorima energije i energetskoj učinkovitosti.

Značajnu potporu DERK daje i u okviru *Programa integriranja Bosne i Hercegovine u Europsku uniju*, aktivno sudjelujući u aktivnostima iz Poglavlja 15 – Energija, Poglavlja 21 – Trans-europske mreže, i Poglavlja 28 – Zaštita zdravlja i potrošača.

Predstavnici DERK-a su i u 2021. godini aktivno sudjelovali i re-alizaciji projekta Svjetske banke, u okviru kojeg se priprema *Studija o likvidnosti tržišta električne energije u Bosni i Hercego-vini*, projekta Njemačkog društva za međunarodnu suradnju (njem. *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit* – GIZ) *Dekarbonizacija energetskog sektora u BiH*, te u pripremi *Studije Energetske zajednice o potencijalu za primjenu hidro-genskih tehnologija*.

Djelujući kao nacionalni regulator u zastupanju interesa BiH, DERK je sudjelovao u više regionalnih projekata koji su se odvijali tijekom 2021. godine. Pri tome se posebno ističu projekti, koje su organizirali Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalna asocijacija regulatora SAD (NARUC):

- Globalni razvoj i prosperitet žena: Unapređenje žena lidera u energetici,
- Cyber sigurnost, i
- Unapređenje performansi tržišta.

U okviru Regulatornog partnerstva bosanskohercegovačkih energetskih regulatora (DERK, FERK i RERS) sa NARUC-om, a koje podržava USAID, tijekom 2021. godine putem internet ko-munikacijske platforme organizirano je stručno usavršavanje u regulatornoj komunikaciji i odnosima s javnošću, kao i Radionica o regulatornoj neovisnosti. *Memorandum o razumijevanju* izme-đu strana u projektu Regulatornog partnerstva potpisan je u siječ-nju 2014. godine. Od tada se razmjenjuju informacije i iskustva, te upoznaju najbolje prakse kako bi regulatori mogli nastaviti da kre-iraju i sprovode fer i neovisnu regulaciju u cilju osiguranja učin-kovitog, transparentnog i stabilnog funkcioniranja elektroener-getskog sektora u isto vrijeme štiteći interese kupaca i investitora.

USAID Projekat asistencije energetskom sektoru

Američka agencija za međunarodni razvoj je u rujnu 2019. godine pokrenula petogodišnji *USAID Projekat asistencije energetskom*

sektoru (USAID EPA), kroz koji pomaže Bosni i Hercegovini da privuče investicije i integrira svoje tržište energije u regionalno i tržište Europske unije. Projekat pruža tehničku pomoć u koordiniranju, upravljanju i poboljšanju pravnog okvira i transparentnosti u sektorima plina i električne energije. Kroz ove aktivnosti razvijaju se i preporučuju normativne i druge mjere na svim razinama vlasti, kako bi se osigurala usuglašenost legislative energetskog sektora u Bosni i Hercegovini sa zahtjevima EU. USAID EPA podržava i program za adekvatnu komunikaciju s javnošću i podizanje svijesti u cilju promoviranja liberaliziranog, tržišno uređenog sektora energije, kao i upoznavanja opće javnosti o prednostima promjena koje se dešavaju u sektoru energije.

Kreiranje transparentnog i konkurentnog zakonodavnog i regulatornog okvira i integriranje energetskog sektora BiH u regionalno i EU tržište je ključno za poticanje novih investicija, koje doprinose diversifikaciji izvora, sprečavanju korupcije i povećanju sigurnosti opskrbe. U tom smislu je u okviru USAID EPA projekta tijekom 2021. godine pripremljena *Gap analiza stanja i preporuke za izmjene zakonskog okvira i jačanje neovisnosti regulatornih komisija za energiju u BiH*.

Predstavnici DERK-a izravno sudjeluju u aktivnostima koje u okviru ovog Projekta provode Radna skupina za izradu Smjernica za virtualne elektrane, Radna skupina za izradu Smjernica za operatore distribucijskog sustava u uspostavi Programa usklađenosti, Radna skupina za mrežna pravila, Radna skupina za odnose s javnošću i Radna skupina za cyber sigurnost u energetskom sektoru.

U okviru ovih aktivnosti tijekom 2021. godine okončana je izrada smjernica za agregatore kojima je definiran set potrebnih mjera za izmjene i dopune zakonskog i regulatornog okvira na razini BiH i entiteta, čijom implementacijom će biti otklonjene barijere i omogućena agregacija distribuiranih resursa i uspostavljanje agregatora. Agregatori predstavljaju novu kategoriju sudionika na tržištu električne energije koji vrše agregaciju distribuiranih resursa (distribuirana proizvodnja, upravljivi potrošači, uređaji za skladištenje električne energije), i koji samostalno ili posredstvom strane odgovorne za uravnoteženje nastupaju na tržištu električne energije i tržištu pomoćnih usluga. Također, izradom dokumenta *Analiza neusklađenosti sa smjernicama za izmjene i dopune distribucijskih mrežnih pravila i pratećih pravilnika – Zbirni pregled* okončana je izrada smjernica za izmjene i dopune mrežnih pravila, odnosno Mrežnog kodeksa i distribucijskih mrežnih pravila (vidjeti dijelove 3.1 i 3.2).

Slijedeći uspješnu organizaciju prethodnih Energetskih samita, kroz koje je uspostavljen novi model dijaloga o aktualnim temama iz sektora energije, Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) kroz Projekat asistencije energetskom sektoru (USAID EPA), Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP), Delegacija Europske unije u BiH, Njemačko društvo za međunarodnu

suradnju (GIZ) i Britansko veleposlanstvo u Sarajevu pristupili su pripremi Energetskog samita 2022 u Bosni i Hercegovini, koji će biti održan u Neumu od 23. do 25. ožujka 2022. godine, pod pokroviteljstvom Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Državne regulatorne komisije za električnu energiju, Regulatorne komisije za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske.

Na ovom skupu planirano je okupljanje sudionika iz državnih i entitetskih parlamenata, ministarstava i regulatora, iz općina, elektroprivrednih poduzeća, gospodarskih komora, malih i srednjih poduzeća, nevladinih organizacija i medija, te predstavnika međunarodnih organizacija i donatora koji djeluju u sektoru.

Naredni paket EU – 'Spremni za 55'

Nakon paketa *Čista energija za sve Europljane*, odnosno paketa energetskih propisa za očuvanje konkurentnosti u tranziciji prema čistoj energiji koji je Europska unija kompletirala u lipnju 2019. godine,[7] Europska komisija je 14. srpnja 2021. godine predstavila prijedlog narednog paketa propisa – *Spremni za 55* (eng. *Fit for 55*).

Prethodno je Europska komisija 11. prosinca 2019. godine kroz *Europski zeleni plan* (eng. *The European Green Deal*) postavila novu strategiju prema kojoj 2050. godine u Europskoj uniji neće biti neto emisija stakleničkih plinova. Ovim Planom nastoji se zaštititi, očuvati i povećati prirodni kapital, te zaštititi zdravlje i dobrobit građana, pri čemu tranzicija mora biti pravedna i uključiva.

Paket *Spremni za* 55 sadrži osam prijedloga za reviziju i pet prijedloga za dopunu zakonodavstva EU i podrazumijeva međucilj u smanjivanju neto emisija stakleničkih plinova u zemljama EU za najmanje 55% do 2030. godine, u odnosu na veličine iz 1990. godine. Uzajamno povezani prijedlozi pokrivaju područja klime, energije, transporta, oporezivanja i korištenja zemljišta, kako bi se osiguralo usklađenje s ciljevima dogovorenim u *Europskom zakonu o klimi*, odnosno *Uredbi (EU) 2021/1119 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. lipnja 2021. o uspostavi okvira za postizanje klimatske neutralnosti i o izmjeni uredaba (EZ) br. 401/2009 i (EU) 2018/1999*.

DERK će u narednom razdoblju pratiti donošenje propisa iz paketa *Spremni za 55*, te vršiti analizu sadržaja i aktivnosti koje proizilaze iz novih propisa Europske unije. Ovakav pristup uvažava činjenicu da sve nove uredbe i direktive EU iz sektora energije postaju obvezujuće i za Bosnu i Hercegovinu putem mehanizama koji su razvijeni prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice.

[7] Ministarsko vijeće je 30. studenog 2021. godine u pravni okvir Energetske zajednice uključilo dio ovog paketa propisa (vidjeti dio 4.1).

4. AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA

4.1 Energetska zajednica

Ugovor o uspostavi Energetske zajednice, koji je potpisan 25. listopada 2005. godine i stupio na snagu 1. srpnja 2006. godine, omogućava kreiranje najvećeg internog tržišta za električnu energiju i plin na svijetu, u kojem efektivno sudjeluje Europska unija i sljedećih devet Ugovornih strana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Gruzija, Kosovo*, Moldova, Sjeverna Makedonija, Srbija i Ukrajina.[8]

U skladu s izraženim interesom, u radu tijela Energetske zajednice sudjeluju: Austrija, Bugarska, Češka, Finska, Francuska, Grčka, Hrvatska, Italija, Cipar, Latvija, Litva, Mađarska, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Rumunjska, Slovačka, Slovenija i Švedska. Ovih 19 tzv. zemalja sudionica iz Europske unije izravno sudjeluje u radu tijela Energetske zajednice, a njihove pozicije prilikom glasovanja izražava Europska komisija.

Status promatrača u Energetskoj zajednici imaju Armenija, Norveška i Turska.

Zaključivanjem ovog Ugovora, Ugovorne strane iz regije se obvezuju da između sebe uspostave zajedničko tržište električne energije i plina koje će funkcionirati po standardima tržišta energije EU s kojim će se integrirati. To se postiže postupnim preuzimanjem dijelova *acquis*-a EU, odnosno implementacijom odgovarajućih uredbi i direktiva EU u područjima električne energije, plina, sigurnosti opskrbe, nafte, okoliša, obnovljivih izvora, energetske učinkovitosti, infrastrukture, konkurencije i statistike (Prilog E). Ugovor o uspostavi Energetske zajednice važi do 30. lipnja 2026. godine.

U cilju osiguranja adekvatnog vođenja procesa uspostave i funkcioniranja Energetske zajednice, osnovane su sljedeće institucije: Ministarsko vijeće, Stalna skupina na visokoj razini, Regulatorni odbor i Tajništvo. Dok su Forum za električnu energiju (Atenski forum) i Forum za plin osnovani Ugovorom o uspostavi Energetske zajednice, Naftni forum osnovan je Odlukom Ministarskog vijeća 2008. godine. Pravni forum, Forum o održivosti i Forum za rješavanje sporova sazivaju se na temelju inicijative Tajništva.

Ministarsko vijeće, kao najviše tijelo, osigurava postizanje ciljeva Energetske zajednice. Čine ga po jedan predstavnik svake Ugovorne strane i dva predstavnika Europske unije.

Osnovni ciljevi Energetske zajednice su kreiranje stabilnog i jedinstvenog regulatornog okvira i tržišnog prostora koji osigurava pouzdanu opskrbu energijom i može privući investicije u sektore električne energije i prirodnog plina. Pored toga, to je razvoj alternativnih pravaca opskrbe i poboljšanje stanja u okolišu, uz primjenu energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora.

[8] Lista odražava Ugovorne strane na dan 31. prosinca 2021. godine. Moldova ima status Ugovorne strane od 1. svibnja 2010. godine, Ukrajina od 1. veljače 2011. godine, a Gruzija od 1. srpnja 2017. godine.

Ugovorne strane u vrijeme stupanja na snagu bile su i Bugarska i Rumunjska, koje su pristupile Europskoj uniji 1. siječnja 2007. godine, kao i Hrvatska koja je članica EU od 1. srpnja 2013. godine.

Slika 19. Zemljopisni obuhvat Energetske zajednice

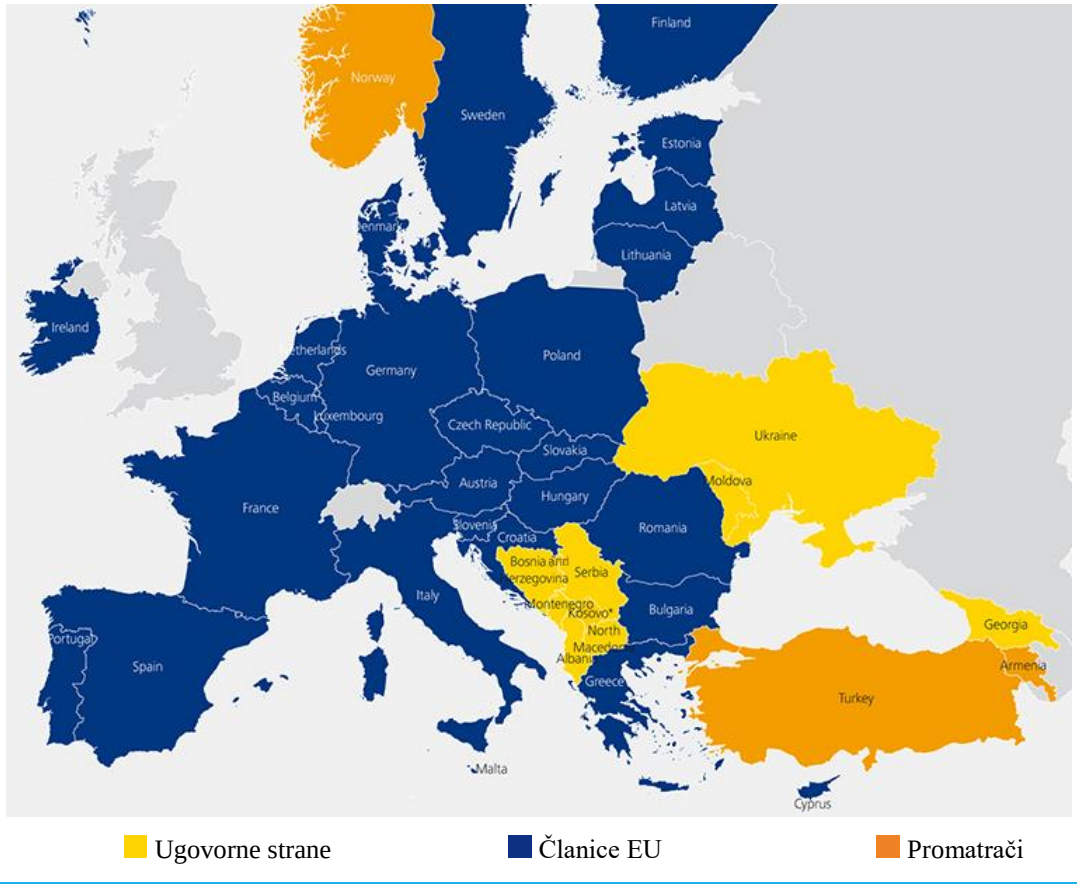

Stalna skupina na visokoj razini (PHLG), koja okuplja visoke dužnosnike Ugovornih strana i dva predstavnika Europske komisije, osigurava kontinuitet sastanaka Ministarskog vijeća i provođenje dogovorenih aktivnosti, te odlučuje o provođenju mjera u određenim oblastima.

Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB), sa sjedištem u Ateni, čine predstavnici državnih regulatornih tijela zemalja regije, a Europsku uniju predstavlja Europska komisija, uz pomoć po jednog regulatora iz zemalja sudionica iz EU, te jednog predstavnika Agencije za suradnju energetskih regulatora (ACER). ECRB razmatra pitanja regulatorne suradnje i može prerasti u tijelo koje donosi regionalne regulatorne odluke i služi kao institucija za rješavanje sporova. Regulatorni odbor ima glavnu ulogu u radu proširenog tržišta.

Forumi Energetske zajednice okupljaju sve zainteresirane aktere – predstavnike vlada, regulatora, kompanija, kupaca, međunarodnih financijskih institucija i dr.

Tajništvo Energetske zajednice, sa sjedištem u Beču, predstavlja ključni administrativni faktor i s Europskom komisijom osigurava neophodnu suradnju i pruža potporu za rad drugih institucija. Tajništvo je odgovorno za nadgledanje odgovarajuće provedbe obveza Ugovornih strana i podnosi godišnje izvješće o napretku

Ministarskom vijeću. U tom smislu, Tajništvo djeluje kao '*čuvar*' Ugovora, dok Europska komisija ima ulogu generalnog koordinatora.

U proteklom razdoblju Energetska zajednica je izrasla u organizaciju koja osigurava čvrst institucionalni okvir za suradnju, međusobnu potporu i razmjenu iskustava i stoga služi kao model za regionalnu suradnju u vezi energetskih pitanja.

Značajnu potporu razvoju regije daju mjere koje su definirane u okviru 'Berlinskog procesa', odnosno inicijative za šest zemalja Zapadnog Balkana (WB6 inicijativa) u koju su uključene Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo*, Sjeverna Makedonija i Srbija. U domenu električne energije one se prije svega odnose na otklanjanje nedostataka u primarnoj i sekundarnoj legislativi, razvoj organiziranog veleprodajnog tržišta i tržišta uravnoteženja, tržišnu alokaciju prekograničnih kapaciteta, deregulaciju cijena, razdvajanje tržišnih od djelatnosti koje karakterizira prirodni monopol, te na jačanje neovisnosti regulatora.

Berlinski proces ima za cilj jačanje regionalne suradnje između zemalja Zapadnog Balkana i njihovu europsku integraciju. Programi povezivanja u različitim sektorima fokusiraju se na regionalnu transportnu i energetsku infrastrukturu i reforme. Činjenica je da dobro povezane i funkcionalne infrastrukturne mreže pokreću ekonomski rast, pružaju poslovne prilike, privlače investicije i generiraju nova radna mjesta.

Nakon samitâ zemalja EU i Zapadnog Balkana održanih u Berlinu, Beču, Parizu, Trstu, Londonu, Poznańu i Sofiji, Osmi samit Zapadnog Balkana održan je ponovno u Berlinu, 5. srpnja 2021. godine. Samit je, putem videokonferencije, okupio šefove država ili vlada sa Zapadnog Balkana, njihove kolege iz devet država članica EU, Ujedinjenog Kraljevstva, te visoke dužnosnike institucija EU. Tom prilikom Europska komisija potvrdila je posvećenost suradnji i potporu regiji tijekom postpandemijskog oporavka, između ostalog fokusirajući se na investicije u zelenu i digitalnu tranziciju, održivu energiju i digitalnu infrastrukturu.

U zaključcima Samita naglašena je potreba za nastavkom i daljnjim razvojem ključnih elemenata suradnje. Ovi elementi posebno uključuju *Ekonomski i investicijski plan*, s fokusom na održivi transport, čistu energiju i projekte digitalne povezanosti koji se implementiraju kroz Investicijski okvir za Zapadni Balkan (WBIF). Također, istaknuta je posvećenost postizanju ciljeva *Zelene agende za Zapadni Balkan*.[9] Zelena agenda je važan pokretač tranzicije na ugljično neutralne i klimatski otporne ekonomije, u cilju razdvajanja ekonomskog rasta od potrošnje resursa i stvaranja otpada, rješavanja problema velikog zagađenja i očuvanja bogatog biodiverziteta u regiji. Sudionici su pozdravili

g. Ursula von der Leyen (Ursula fon der Lajen), predsjednica Europske komisije:
"Naš prioritet je da ubrzamo agendu proširenja širom regije i podržimo naše partnere sa Zapadnog Balkana u njihovom radu na provođenju neophodnih reformi za napredak na europskom putu. Naše angažiranje sa Zapadnim Balkanom prevazilazi i to, a Berlinski proces je poslužio kao inkubator mnogih inicijativa, koje su sada postale dio politike EU prema regiji. Zajedno smo postavili put ka održivijoj, digitalnoj i otpornijoj Europi."

(Berlin, 5. srpanj 2021.)

[9] Sofijska deklaracija o *Zelenoj agendi za Zapadni Balkan* potpisana je 10. studenog 2020. godine, u kontekstu Berlinskog procesa.

napredak u njenoj implementaciji, prepoznajući napore Vijeća za regionalnu suradnju, Sarajevo (RCC) u koordinaciji pripreme Akcionog plana[10] za provođenje Deklaracije.

Ministarsko vijeće Energetske zajednice je pod predsjedavanjem Srbije godišnji sastanak održalo 30. studenog 2021. godine. Tom prilikom odlukama Ministarskog vijeća u *acquis* je uz potrebna prilagođenja, uključeno sljedećih pet, od ukupno osam energetskih propisa EU koji čine paket *Čista energija za sve Europljane*:

- Uredba (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) 663/2009 i (EZ) 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća,
- Direktiva (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promociji korištenja energije iz obnovljivih izvora,
- Direktiva (EU) 2018/2002 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o izmjeni Direktive 2012/27/EU o energetskoj učinkovitosti,
- Uredba (EU) 2019/941 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o spremnosti na rizike u sektoru električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2005/89/EZ, i
- Direktiva (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU (preinaka).

Također, u *acquis* su, uz potrebna prilagođenja, uključene uredbe Europske komisije koje se odnose na Uredbu (EU) 2018/1999:

- Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/1044 od 8. svibnja 2020. o dopuni Uredbe (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu vrijednosti potencijalâ globalnog zagrijavanja i smjernica za inventare te u pogledu sustava inventara Unije i o stavljanju izvan snage Delegirane uredbe Komisije (EU) br. 666/2014, i
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2020/1208 od 7. kolovoza 2020. o strukturi, formatu, postupcima dostavljanja i reviziji informacija koje države članice dostavljaju u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća i o stavljanju izvan snage Provedbene uredbe Komisije (EU) 749/2014.

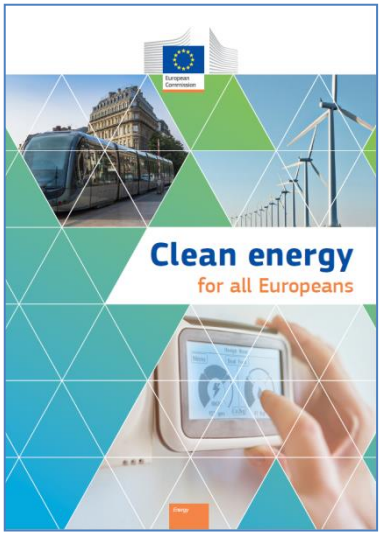

Propisi paketa *Čista energija za sve Europljane* sadrže načelo *energetska učinkovitost na prvom mjestu* i ubrzat će potrebne

[10] Akcijski plan za provođenje Sofijske deklaracije o *Zelenoj agendi za Zapadni Balkan* usvojen je 6. listopada 2021. godine, na Brdu kod Kranja, Slovenija.

investicije i korištenje čiste energije u svim sektorima. Države imaju obvezu da pripreme *Nacionalni integrirani energetski i klimatski plan* za razdoblje od 2021. do 2030. godine, koji uključuje kratko predstavljanje dugoročne strategije za najmanje 30 godina. Osim jačanja prava kupaca (transparentniji računi, veći izbor i više fleksibilnosti kod promjene opskrbljivača) novi propisi uvode koncept potrošnje vlastite energije iz obnovljivih izvora i energetske zajednice građana. Također, povećava se sigurnost opskrbe zahvaljujući inteligentnijim i efikasnijim rješenjima na tržištu kojima se omogućuje fleksibilnost sustava i pomaže integracija obnovljivih izvora energije, što će dovesti do čišćeg, stabilnijeg i konkurentnijeg elektroenergetskog sektora u Europi.

Ciljevi Ugovornih strana za obnovljive izvore, energetsku učinkovitost i smanjenje emisija stakleničkih plinova za 2030. godinu bit će usvojeni na narednom sastanku Ministarskog vijeća 2022. godine, na temelju studije koju priprema Europska komisija.

Odlukom Ministarskog vijeća Energetske zajednice u *acquis* je, također uz potrebna prilagođenja, uključena *Uredba (EU) 2017/1938 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2017. o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe plinom i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 994/2010*.

Na prijedlog Europske unije, Ministarsko vijeće je usvojilo *Opće smjernice politike o usvajanju Mape puta za dekarbonizaciju za Ugovorne strane Energetske zajednice*. Time se šalje važan signal o spremnosti Energetske zajednice da se pridruži Europskoj uniji i drugim međunarodnim partnerima u postizanju neto nulte emisije stakleničkih plinova do 2050. godine. Ipak, Ugovorne strane su izrazile zabrinutost zbog financijskih mogućnosti za sprovođenje ove Mape puta i izrazile očekivanje da će im u tom nastojanju EU financijski pomoći, uvažavajući načelo zajedničke, ali diferencirane odgovornosti svake strane.

Prioriteti Energetske zajednice u narednoj godini, pod predsjedavanjem Ukrajine, uključuju reformu, odnosno nastavak pregovora o amandmanima na Ugovor o uspostavi Energetske zajednice, jačanje uloge energetske solidarnosti, ubrzanje integracije tržišta između Ugovornih strana Energetske zajednice i država članica EU, te značaj dekarbonizacije. Svjesne ogromnih izazova u tom domenu, Ugovorne strane podržat će inicijativu Tajništva za uspostavu nacionalnih fondova za dekarbonizaciju, sufinanciranih iz grantova EU i prihoda koji se prikupljaju od emisijâ ugljika. Takva potpora je ključna za ublažavanje utjecaja tranzicije i osiguravanje da ona bude fer i pravedna.

Bosna i Hercegovina i Energetska zajednica

Aktivnim djelovanjem u Energetskoj zajednici Bosna i Hercegovina potvrđuje svoju opredijeljenost za reformu energetskog sektora, liberalizaciju tržišta energije i usklađivanje svoje politike s članicama Europske unije.

Evidentno je da u samoj Bosni i Hercegovini, na različitim administrativnim razinama treba učiniti dodatne napore u transpoziciji i implementaciji *acquis*-a Energetske zajednice. Za realizaciju brojnih obveza rokovi su već prošli, a za značajan broj novih obveza preostalo je relativno kratko vrijeme (Prilog E).

Na ovo ukazuje i Odluka Ministarskog vijeća Energetske zajednice od 29. prosinca 2020. godine, kojom su u razdoblju od dvije godine suspendirana prava BiH da sudjeluje u donošenju odluka koje se odnose na proračun i izvršenje, ako u međuvremenu ne otkloni kršenja koja se odnose na odredbe o prirodnom plinu iz Drugog energetskog paketa EU, transpoziciju Trećeg energetskog paketa EU, te smanjenje emisije sumpordioksida pri sagorijevanju teških loživih ulja i tečnih naftnih goriva.

Pored toga, zabrinjava sadržaj Odluke Ministarskog vijeća od 30. studenog 2021. godine prema kojoj je Bosna i Hercegovina prekršila svoje obveze iz Ugovora o uspostavi Energetske zajednice. Naime, odluka Vijeća za državnu pomoć BiH u vezi garancije Federacije BiH za izgradnju Bloka 7 termoelektrane Tuzla je bila u suprotnosti sa člankom 18. Ugovora, jer nije izdata pod komercijalnim uvjetima. BiH je pozvana da poduzme odgovarajuće mjere da otkloni kršenje i odmah osigura usklađenost s *acquis*-om Energetske zajednice.

U vezi slučaja koji se odnosi na pravno i funkcionalno razdvajanje operatorâ distribucijskih sustava, Ministarsko vijeće je konstatiralo da nije pripremljeno mišljenje Savjetodavnog odbora, te je pozvalo Stalnu skupinu na visokoj razini da nastavi diskusiju o ovom slučaju prije predlaganja odluke koja može biti donijeta u pisanoj proceduri. U Energetskoj zajednici u proceduri se nalaze slučajevi za rješavanje sporova koje je iniciralo Tajništvo Energetske zajednice koji se odnose na postupak procjene utjecaja na okoliš za planiranu termoelektranu Ugljevik 3, te energetsku učinkovitost u krajnjoj potrošnji i energetskim uslugama i izostanak transpozicije Uredbe (EU) br. 347/2013 o smjernicama za transeuropsku energetsku infrastrukturu.

Aktivnosti DERK-a u tijelima Energetske zajednice

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju, iz domena Energetske zajednice, odvijao se uz neophodnu suradnju s Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, zatim kroz potporu i doprinos realizaciji različitih projekata u funkciji razvoja Energetske zajednice i osobito kroz proaktivan odnos u istraživanjima koja su planirale i provodile različite skupine šireg tematskog spektra, a koje okupljaju energetske regulatore iz regije i Europske unije.

Ključne aktivnosti DERK-a u Energetskoj zajednici i dalje su usmjerene na Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB), koji je uspostavljen 11. prosinca 2006. godine u Ateni. Sve od tada DERK aktivno sudjeluje u njegovom radu, predstavljajući i

zastupajući interese Bosne i Hercegovine. Afirmaciji BiH doprinosi predsjedavanje Radnom skupinom ECRB-a za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta, od 2007. godine.

Tijekom 2021. godine, u kojoj je održao tri sastanka, Regulatorni odbor dao je značajan doprinos kreiranju politike Energetske zajednice u domenu regulatornih inicijativa za promociju investicija, te razvoja neovisnosti regulatora. U protekloj godini ECRB je nastavio zajedničke aktivnosti s Agencijom za suradnju energetskih regulatora (ACER), Vijećem europskih energetskih regulatora (CEER) i Asocijacijom mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG).

Predmetom posebne analize ECRB-a bilo je značajno povećanje veleprodajne cijene električne energije tijekom 2021. godine, kako u Energetskoj zajednici, tako i u ostatku Europe. Obrađen je utjecaj skoka cijena na tržišta električne energije Ugovornih strana i rezimirane su mjere koje su vlade i regulatori poduzeli u zaštiti kupaca. Iako skok cijena nije utjecao na sve Ugovorne strane na isti način, analiza pokazuje da su kućanstva i mali komercijalni kupci uglavnom bili zaštićeni, zbog reguliranih cijena i nacionalne proizvodnje električne energije koja je općenito rezervirana za ovaj dio tržišta. S druge strane, industrijski potrošači su izloženi trenutno visokim cijenama energije, te u većini slučajeva snose troškove uvoza, što je neke od njih primoralo da privremeno prekinu svoju proizvodnju.

Regulatorni odbor značajan dio svojih aktivnosti organizira kroz svoje radne skupine (Radna skupina za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta, Radna skupina za električnu energiju, Radna skupina za plin i Radna skupina za cjelovitost i transparentnost veleprodajnog tržišta energije – REMIT), djelujući uz potporu Odsjeka Tajništva za ECRB.

4.2 Regionalna asocijacija energetskih regulatora – ERRA

Regionalna asocijacija energetskih regulatora (ERRA) je organizacija neovisnih regulatornih tijela za energiju iz Europe, Azije, Afrike i Amerike. Promjenama Statuta u 2015. godini uklonjene su prepreke za pridruživanje regulatora iz novih regija i omogućena aktivna uloga svih članica. ERRA ima 34 punopravne i 14 pridruženih članica, od kojih neke imaju regionalni karakter, tako da u njenim aktivnostima sudjeluju regulatori iz 62 države (slika 20).

Ciljevi ERRA-e su poboljšanje reguliranja energetskih djelatnosti, poticanje razvoja neovisnih i stabilnih regulatora, suradnja između regulatora, razmjena informacija, istraživačkog rada i iskustva između članica, te bolji pristup informacijama o svjetskoj praksi u reguliranju energetskih djelatnosti. ERRA-a promovira i organizira obuke iz oblasti reguliranja energije.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je punopravna članica ERRA-e od 19. svibnja 2004. godine. Na Općoj

Slika 20. Članstvo u ERRA-i

skupštini u svibnju 2010. godine, kao pridružene članice ove organizacije primljene su i dvije entitetske regulatorne komisije iz Bosne i Hercegovine – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske.

U skladu sa svojim nadležnostima predstavnici DERK-a aktivno sudjeluju u radu Opće skupštine ERRA-e, Odbora za tržišta električne energije i ekonomsko reguliranje, Odbora za obnovljivu energiju i Radne skupine za zaštitu kupaca.

U skladu sa situacijom uzrokovanom pandemijom COVID-19, tijekom 2021. godine aktivnosti predstavnika DERK-a u okviru ERRA-e su većim dijelom se nastavile putem internet platformi, dok su u drugoj polovini godine, nakon skoro dvije godine, održani prvi fizički sastanci. Najvažnije teme obrađivane u 2021. godini uključuju poremećaje cijena na veleprodajnim tržištima energije, integraciju elektroenergetskih tržišta, ulogu i potencijal inteligentnih tehnologija i usluga, uključujući različite aspekte upotrebe inteligentnih brojila za električnu energiju i plin, regulatornu potporu obnovljivim izvorima, uključujući reguliranje tarifa za obnovljivu energiju dobivenu korištenjem energije vjetra i sunca, sheme poticaja za obnovljivu energiju, perspektivu vodika u energetskom sektoru, te zaštitu kupaca uključujući jačanje njihove uloge kroz uporabu alata za poređenje cijena.

Pored rada u tijelima ERRA-e, pružanjem relevantnih informacija o energetskom sektoru Bosne i Hercegovine, posebno o regulatornoj praksi, Državna regulatorna komisija za električnu energiju ispunjava svoju ulogu, u skladu s članstvom u ERRA-i.

4.3 Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora – MEDREG

g. Petrit Ahmeti, predsjednik MEDREG-a: "Regulatori treba da rade na implementaciji pametnih politika kojima se promoviraju i vodik i obnovljivi izvori energije kao i dugoročna regulatorna predvidljivost, što su ključni aspekti za podršku razvoja infrastrukture za korištenje i vodika i obnovljivih izvora u energetskoj tranziciji."

(Rim, 4. studeni 2021.)

Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG) utemeljena je 2007. godine radi promoviranja suradnje energetskih regulatora iz 22 zemlje na sjevernoj, južnoj i istočnoj obali Mediteranskog bazena. MEDREG okuplja regulatorna tijela iz Albanije, Alžira, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Egipta, Francuske, Grčke, Hrvatske, Italije, Izraela, Jordana, Cipra, Libanona, Libije, Malte, Maroka, Palestine, Portugala, Slovenije, Španjolske, Tunisa i Turske (slika 21).

Glavni cilj Asocijacije je promocija jasnih, stabilnih i usklađenih pravnih i regulatornih okvira radi omogućavanja investicija u energetsku infrastrukturu i potpore integraciji tržišta. MEDREG promovira stalnu razmjenu znanja, iskustva i stručnosti, prikupljanje podataka kroz sveobuhvatne studije, izvješća s preporukama, te specijalizirane obuke u oblasti energetske regulacije. Asocijacija je posvećena zaštiti kupaca, fokusirajući se na pristup informacijama i podizanje svijesti o promjenama u sektoru.

Organizacijska struktura MEDREG-a obuhvaća Opću skupštinu, Tajništvo sa sjedištem u Milanu i pet radnih skupina za: (1) institucionalna pitanja, (2) električnu energiju, (3) plin, (4) okoliš, obnovljive izvore energije i energetsku učinkovitost i (5) problematiku kupaca. MEDREG svoje aktivnosti obavlja uz učinkovite procese interne i vanjske suradnje, kreirajući uvjete za uspostavljanje Mediteranske energetske zajednice.

Tijekom 2021. godine aktivnosti MEDREG-a su, između ostalog, bile fokusirane na obnovljivu energiju, energetsku tranziciju i niskougljične inicijative. U skladu sa specifičnostima rada u

Slika 21. Zemljopisni obuhvat MEDREG-a

uvjetima pandemije COVID-19 predstavnici DERK-a su tijekom ove godine sudjelovali u radu Opće skupštine i aktivnostima radnih skupina upotrebom različitih telekomunikacijskih alata, te dostavljanjem traženih informacija i komentara u pripremi različitih izvješća i drugih dokumenata.

4.4 Vijeće europskih energetskih regulatora – CEER

Vijeće europskih energetskih regulatora (CEER) je neprofitna asocijacija neovisnih, zakonom propisanih tijela odgovornih za reguliranje energije na državnoj razini. Vijeće okuplja 39 nacionalnih regulatornih tijela (30 punopravnih članova i devet promatrača) iz država članica Europske unije, Europske slobodne trgovinske zone (EFTA) i zemalja u procesu pridruživanja Europskoj uniji, uključujući Ugovorne strane Energetske zajednice.

Glavni cilj CEER-a je da podrži kreiranje jedinstvenog, konkurentnog, učinkovitog i održivog internog tržišta za plin i električnu energiju u Europi. Vijeće europskih energetskih regulatora djeluje kao platforma za suradnju, razmjenu informacija i pomoć između europskih nacionalnih regulatornih tijela u oblasti energije.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju status promatrača u CEER-u ima od 1. siječnja 2017. godine. U tom svojstvu predstavnici DERK-a sudjeluju u radu Opće skupštine i radnih skupina CEER-a. Također, DERK ima pristup CEER-ovoj afirmiranoj regulatornoj mreži i instrumentima suradnje, uz mogućnost detaljnog razumijevanja energetskih politika i praksi Europske unije. U tom pogledu, sudjelovanje u radu Vijeća europskih energetskih regulatora je korisno i na putu Bosne i Hercegovine ka članstvu u Europskoj uniji, i ispunjavanju obveza koje ono povlači u smislu provedbe *acquis*-a u oblasti energije.

4.5 Međunarodna konfederacija energetskih regulatora – ICER

Utemeljena u listopadu 2009. godine, Međunarodna konfederacija energetskih regulatora (ICER) predstavlja dobrovoljni okvir za suradnju na svjetskoj razini. Cilj ICER-a je da poboljša informiranost javnosti i kreatora političkih odluka, kao i razumijevanje reguliranja energije i njegove uloge u rješavanju širokog spektra socio-ekonomskih, okolišnih i tržišnih pitanja.

Preko 270 regulatornih tijela, putem 13 regionalnih regulatornih asocijacija ostvaruju članstvo u ICER-u (slika 22). DERK aktivno sudjeluje i prati rad ICER-a putem ERRA-e, MEDREG-a i CEER-a, te pruža potporu djelovanju ICER-a na razne načine, uključujući dostavu potrebnih informacija, čime se omogućava uvid i razmjena praksi u područjima od interesa za rad regulatora.

ICER-ove aktivnosti su usmjerene na nekoliko ključnih područja, u skladu s temama koje definira *Svjetski energetski regulatorni*

forum, vodeća međunarodna konferencija o reguliranju energije koja se održava svake tri godine. Sedmi Svjetski energetski regulatorni forum, održan u Cancúnu, Meksiko, tijekom ožujka 2018. godine, usredotočio se na značajne inovacije koje širom svijeta mijenjaju osnove energijskog lanca. U fokusu su bila i najvažnija aktualna regulatorna pitanja, uključujući jačanje uloge kupaca, problematiku dinamičnih tržišta i održivost infrastrukture. Forum je promovirao osnaživanje uloge žena u oblasti energije kroz ujednačavanje rodne perspektive u svim aktivnostima, što je nastavak aktivnosti započetih listopada 2013. godine u okviru inicijative ICER-a pod nazivom *Žene u oblasti energije*.

Zbog pandemije COVID-19 održavanje narednog svjetskog skupa o reguliranju energije odgođeno je za godinu dana, te je najavljeno da će se Osmi Svjetski regulatorni forum održati u Limi, Peru, tijekom 2022. godine. Izazovi energetske transformacije bit će glavna tema ovog foruma, koji će se fokusirati na četiri oblasti: konkurencija, institucionalnost, univerzalni pristup energiji i energetska tranzicija.

ICER je 2013. godine pokrenuo izdavanje svoje Kronike, kao sredstva za daljnju promociju jačanja razmjene regulatornih znanja i istraživanja. Od tada pa do početka 2021. godine kao član Uredničkog odbora ovog stručnog časopisa djelovao je i uposlenik DERK-a. ICER-ova Kronika je publikacija koja se objavljuje dva puta godišnje u elektronskom obliku i sadrži stručne članke iz regulatorne tematike.

Slika 22. Članice ICER-a

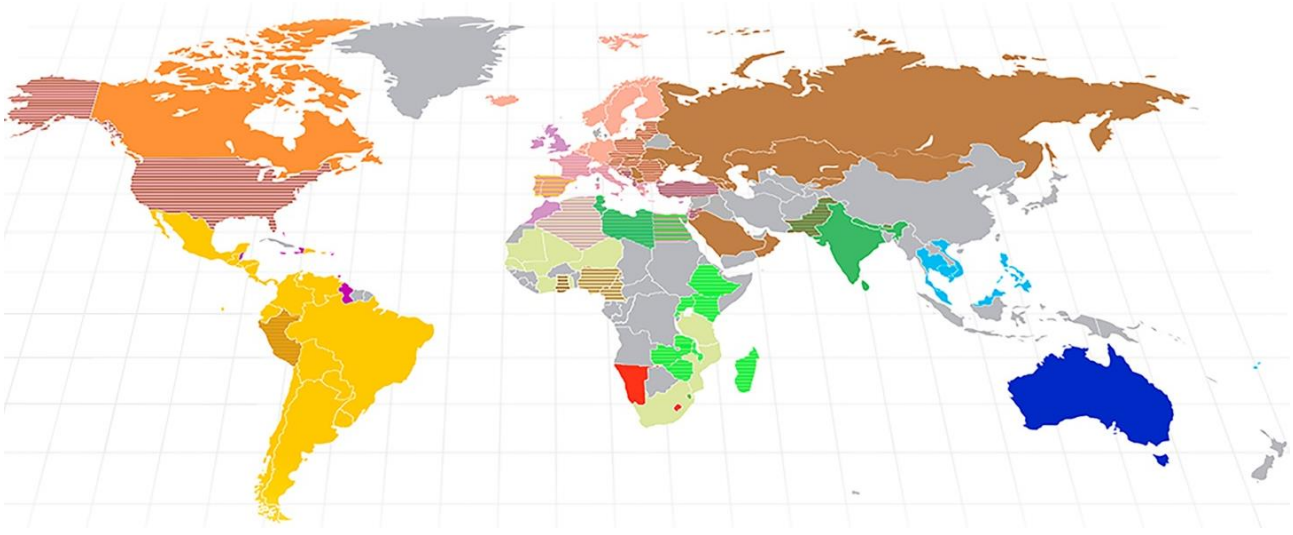

AEMC
Australijska komisija za tržište energije

CAMPUT
Kanadski regulatori energije i javnih usluga

ERRA
Regionalna asocijacija energetskih regulatora

OOCUR
Organizacija karipskih regulatornih komisija

SAFIR
Forum Južne Azije za reguliranje infrastrukture

AFUR
Afrički forum regulatornih komisija

CEER
Vijeće europskih energetskih regulatora

MEDREG
Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora

RAERESA
Regionalna asocijacija energetskih regulatora Istočne i Južne Afrike

ARIAE
Latinoamerička asocijacija energetskih regulatora

EAPIRF
Istočnoazijski i pacifički forum infrastrukturnih regulatora

NARUC
Nacionalna asocijacija regulatora SAD

RERA
Regionalna asocijacija regulatora za električnu energiju Južne Afrike

4.6 Međuregionalna suradnja

Različiti oblici suradnje između regionalnih asocijacija energetskih regulatora postoje već izvjesno vrijeme kroz organiziranje zajedničkih obuka, radionica i sastanaka relevantnih radnih skupina. Iako su neka regulatorna tijela istovremeno članovi nekoliko asocijacija energetskih regulatora, te asocijacije pokrivaju regione koji se značajno razlikuju u postignutom stupnju integracije što znači da se zajednički izazovi moraju rješavati na različite načine. Istodobno članstvo pojedinih regulatornih tijela u više energetskih asocijacija promovira približavanje ciljeva i načela. Iz tog razloga suradnja ovih asocijacija u smislu razmjene iskustava i regulatornih praksi dobiva sve veći značaj.

Prepoznajući važnost ovakvih oblika suradnje i predanost unaprjeđivanju usklađenosti i transparentnosti u reguliranju energije kroz promoviranje najboljih praksi i razmjenu iskustava, Vijeće europskih energetskih regulatora (CEER), Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB) i Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG) su 12. prosinca 2018. godine u Beču potpisali *Dogovor o suradnji*.

U okviru postojećeg mehanizma o suradnji, tijekom 2021. godine ECRB, CEER i MEDREG su u kontekstu pandemije COVID-19 i oporavka održali *on-line* radionicu o kupcima na kojoj su glavne teme bile jačanje regulatornog dijaloga širom europske i mediteranske regije u cilju pružanja potpore kupcima kako bi postali aktivni sudionici na tržištu energije. Posebna pozornost je posvećena komercijalnoj kvaliteti, aktivnoj proizvodnji energije za vlastite potrebe, obračunu usluga i digitalizaciji. Također, diskutiralo se o regulatornim mjerama koje bi omogućile što veće angažiranje kupaca na tržištu energije, s obzirom da njihovo aktivno uključivanje ima ključnu ulogu u poticanju snažne konkurencije i osiguravanju rada tržišta, kao i energetskoj tranziciji.

Osim toga, ECRB i MEDREG su održali zajedničku *on-line* radionicu u cilju razmjene znanja o izazovima i mogućnostima korištenja obnovljivih izvora energije. U fokusu su bili integracija obnovljivih izvora u elektroenergetski sustav i povezani tržišni mehanizmi uravnoteženja. Tijekom radionice je naglašena važnost pronalaženja prave ravnoteže između reguliranja tržišta i razvoja tehnologija i jačanja tržišta, te istaknuta ključna uloga koju energetski regulatori moraju imati u osiguravanju funkcionalnosti tržišta i isplativom korištenju obnovljivih izvora energije.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je član i ECRB-a i MEDREG-a, dok u CEER-u ima status promatrača. Ovakva pozicija omogućava daljnje jačanje stručnih kapaciteta DERK-a kroz stjecanje novih znanja i razmjenu iskustava i regulatornih praksi.

dr. Annegret Groebel (Anegret Grebl), predsjednica CEER-a: "Pozicioniranje kupaca u središte energetskih tržišta, uz dinamično reguliranje, te osnaživanje kupaca da aktivno doprinose i imaju koristi od fleksibilnih energetskih sustava je bitan dio regulatornog modela na kojem CEER gradi svoju novu Strategiju za razdoblje 2022.-2025. godina za ugljično neutralno društvo i ekonomiju."

g. Marko Bislimoski predsjednik ECRB-a: "Kupci su u središtu aktivnosti ECRB-a od samog početka. Naša osnovna dužnost kao regulatorâ je da osiguramo da liberalizacija i energetska tranzicija donesu korist kupcima."

g. Stefano Besseghini (Stefano Besegini), stalni potpredsjednik MEDREG-a: "MEDREG poziva na veću digitalizaciju koja podržava razvoj inteligentnijih i sigurnijih energetskih sustava koji će omogućiti kupcima da imaju više koristi od inovativnih usluga i aktivnu ulogu na energetskim tržištima."

(Bruxelles, Beč, Milano, 26. svibnja 2021.)

5. REVIZIJSKO IZVJEŠĆE

Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini utvrđeno je da se DERK financira iz vlastitih prihoda. Osnovni prihod DERK-a u 2021. godini je bila regulatorna naknada koju su plaćali vlasnici licenci za prijenos električne energije, aktivnosti neovisnog operatora sustava, međunarodnu trgovinu, opskrbu kupaca, te distribuciju električne energije u Brčko Distriktu BiH. Regulatorna naknada se određuje tako da pokrije troškove DERK-a, a za procijenjeni višak prihoda nad rashodima se umanjuju obveze za plaćanje regulatorne naknade u narednom razdoblju.

Osim brige za realizacijom pomenutih vlastitih prihoda financijsko poslovanje DERK-a pokriva i sljedeće aktivnosti:

- nastanak i podmirenje financijskih obveza za potrebe definirane u odobrenom financijskom planu,
- kratkoročno planiranje i upravljanje novčanim tokovima,
- redovito praćenje realizacije financijskog plana za tekuću godinu,
- analiza i procjena budućih novčanih tokova u svrhu pripreme novog financijskog plana,
- priprema financijskog plana za narednu godinu,
- praćenje i razvoj financijskog upravljanja i interne kontrole,
- unutarnje financijsko izvješćivanje kao osnova za donošenje odgovarajućih poslovnih odluka, i
- financijsko izvješćivanje prema vanjskim tijelima, ovlaštenim institucijama i javnosti.

Financijska izvješća u kojima su iskazani rezultati poslovanja na kraju poslovne godine su konačan rezultat svih navedenih aktivnosti i donesenih odluka. U cilju neovisne i nepristrane provjere iskazanih rezultata poslovanja, kao i usklađenosti tih postupaka s važećim propisima, DERK svake godine provodi reviziju svojih financijskih izvješća.

U prvom kvartalu 2021. godine reviziju financijskih izvješća DERK-a za prethodnu godinu vršilo je Društvo za reviziju, računovodstvo i konzalting Revik d.o.o. Sarajevo, s kojim je zaključen ugovor u postupku provedenom prema procedurama javnih nabava.

Obavljajući reviziju u skladu s Međunarodnim revizijskim standardima, revizori su prikupili dokaze o transakcijama i drugim podacima objavljenim u financijskim izvješćima kako bi se u razumnoj mjeri uvjerili da financijska izvješća ne sadrže materijalno značajne pogreške. Osim utvrđivanja realnosti financijskih izvješća u cjelini, revizija podrazumijeva i ocjenu

"Prema našem mišljenju, priložena godišnja financijska izvješća istinito i fer prikazuju financijski položaj DERK-a na dan 31. prosinca 2020. godine, njegovu financijsku uspješnost i novčane tokove za tada završenu godinu u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Federacije BiH i Međunarodnim standardima financijskog izvješćivanja (MSFI-ima)."

REVIK d.o.o.,
Sarajevo, 15. travnja 2021.

Revik d.o.o. Sarajevo
Member of HLB International

primijenjenih računovodstvenih politika i značajnih procjena izvršenih od strane rukovodstva DERK-a.

Na temelju pribavljenih dokaza neovisni revizor je pozitivno ocijenio financijska izvješća DERK-a za 2020. godinu. Mišljenje neovisnog revizora je da prezentacija financijskih izvješća, priznavanje i mjerenje transakcija i poslovnih događaja, objektivno i istinito prikazuje stanje sredstava, obveza, kapitala i financijskog rezultata poslovanja.

Navedenim mišljenjem je zadržana najviša revizijska ocjena usklađenosti financijskih izvješća s međunarodno važećim standardima i zakonskim propisima, koju je DERK od svog osnivanja dobivao od eksternih revizora, među kojima su i ocjene Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

Provedenim *ex-post* kontrolama financijskih transakcija nisu pronađene nepravilnosti. Time je potvrđena učinkovitost postavljenog sustava financijskog upravljanja i unutrašnje kontrole kojima se osigurava prevencija ili identifikacija mogućih pogrešaka u cilju zaštite imovine od gubitaka uzrokovanih nepažnjom ili lošim upravljanjem.

U pravcu daljnjeg razvoja sustava financijskog upravljanja i kontrole DERK, u skladu s potpisanim *Sporazumom o vršenju interne revizije* s Jedinicom za internu reviziju Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, očekuje objektivnu i stručnu pomoć na unaprjeđenju organizacije poslovanja. Korištenjem usluga interne revizije želi se osigurati razvoj i *ex-ante* procjena definiranih procesa, te osnažiti proces integralnog upravljanja svim rizicima (tzv. risk menadžment). U izvještajnom razdoblju nije bilo realiziranih procesa interne revizije.

Provođenjem eksterne revizije DERK osigurava i neovisno i pouzdano izvješće o korištenju imovine te upravljanju prihodima i rashodima. Vodeći se opredjeljenjem i načelima objektivnosti i javnosti u radu, a u cilju pružanja informacija o svom financijskom položaju i rezultatima poslovanja, Državna regulatorna komisija svake godine objavljuje revizijsko izvješće. Financijska izvješća za 2020. godinu su, pored objave u zakonom propisanom registru, objavljeni i u okviru internet prezentacije DERK-a.

6. OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2022. GODINI

Državna regulatorna komisija za električnu energiju nastavit će svoje aktivnosti na osiguranju uvjeta za slobodnu trgovinu i kontinuiranu opskrbu električnom energijom po unaprijed definiranom standardu kvalitete za dobrobit građana Bosne i Hercegovine, uz poštovanje međunarodnih sporazuma, domaćih zakona, odgovarajućih europskih uredbi i direktiva, kao i drugih pravila o unutarnjem tržištu električne energije.

DERK će i u 2022. godini zadržati kontinuitet suradnje s Parlamentarnom skupštinom Bosne i Hercegovine, a osobito s Komisijom za promet i komunikacije Zastupničkog doma PS BiH i Komisijom za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, promet i komunikacije Doma naroda PS BiH. Također, primarni interes će ostati i razmjena informacija i usklađenost ključnih regulatornih aktivnosti s Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, nadležnim za kreiranje politike u skladu sa *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustav električne energije u BiH*.

Svi do sada primjenjivani modaliteti međusobnog praćenja i usklađivanja djelovanja koristit će se i u 2022. godini u odnosima s Regulatornom komisijom za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatornom komisijom za energetiku Republike Srpske, kao i s drugim regulatornim tijelima uspostavljenim na državnoj razini, prije svega sa Konkurencijskim vijećem BiH.

Kako bi zadovoljio potrebe različitih razina odlučivanja za kvalitetnim i pouzdanim statističkim podacima u području energije DERK će ostati referentan izvor i aktivan generator ovih podataka. U ovom cilju DERK će slijediti razvoj EU pravila i poštovati agendu Energetske zajednice, uz nastavak suradnje s Agencijom za statistiku BiH.

DERK će pratiti aktivnosti i trendove u kompletnom energetskom sektoru i neposredno se uključivati u sve relevantne događaje.

Kroz svoje djelovanje DERK će biti usmjeren na:

- donošenje tarifa u okviru svojih nadležnosti,
- izdavanje, promjenu, suspenziju i ukidanje licenci,
- regulatorni nadzor licenciranih subjekata,
- kreiranje novih regulatornih pravila, te analiziranje ranije donesenih regulatornih pravila i postojeće prakse, uz pregled i reviziju akata DERK-a,
- praćenje nabave pomoćnih usluga i pružanja sustavne usluge i uravnoteženja elektroenergetskog sustava BiH, i po potrebi nastavak razvoja modela ovih usluga,
- stvaranje većeg stupnja integracije domaćeg tržišta električne energije,

- doprinos uređenju i funkcioniranju veleprodajnog tržišta, uključujući uspostavljanje institucionalnog okvira za organizirano tržište za dan unaprijed,
- doprinos uređenju i funkcioniranju potpuno otvorenog maloprodajnog tržišta u BiH,
- razvoj pravila kojima se regulira priključenje korisnika na prijenosni sustav,
- jačanje kapaciteta za ispunjavanje međunarodnih obveza u vezi s regulatornim izvješćivanjem,
- odobravanje i nadziranje pravila koja razviju Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine i Komunalno Brčko,
- odobravanje *Indikativnog plana razvoja proizvodnje za razdoblje 2023. – 2032. godina*, *Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže* za naredno desetogodišnje razdoblje, kao i *Plana investicija Elektroprijenosa BiH*,
- praćenje primjene Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sustava (ITC mehanizam) i rada Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi (SEE CAO),
- regulatorno djelovanje u vezi pravila i smjernica za rad mrežâ i Uredbe o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije,
- regulatorno djelovanje u razvoju cyber sigurnosti u elektroenergetskom sektoru BiH,
- informiranje reguliranih subjekata i javnosti o regulatornoj praksi, i
- obavljanje ostalih poslova koji mu budu povjereni u nadležnost.

U provođenju svojih aktivnosti DERK će, u granicama ovlaštenja koja su mu zakonom povjerena, voditi računa o zaštiti kupaca i dati svoj doprinos u iznalaženju najbolje primjenjivih rješenja.

S obzirom na činjenicu da je Bosna i Hercegovina temeljem Ugovora o uspostavi Energetske zajednice obvezna u svoje zakonodavstvo transponirati i u praksi implementirati propise Europske unije o internom energetskom tržištu (‘Treći energetski paket EU’), DERK će u okvirima svojih kompetencija i optimalnom koordinacijom s drugim ključnim subjektima dati svoj doprinos razvoju pravnog okvira.

Na isti način Državna regulatorna komisija za električnu energiju će djelovati i povodom proširenja *acquis-a*, odnosno pravnog okvira Energetske zajednice, koji od 30. studenog 2021. godine uključuje i dio paketa energetskih propisa Europske unije za očuvanje konkurentnosti u tranziciji prema čistoj energiji (*Čista energija za sve Europljane).*

U interesu svih ključnih subjekata je provedba energetske tranzicije i reforme elektroenergetskog sektora u Bosni i Hercegovini, harmonizacija podzakonskih propisa i učinkovita koordinacija među tijelima koja sudjeluju u njihovoj pripremi i izradi. Cilj je kreiranje jasnog i pouzdanog zakonodavnog okvira zasnovanog na direktivama i uredbama EU o unutarnjem tržištu električne energije.

U tom smislu, DERK planira nastavak aktivnog sudjelovanja u izradi zakonodavnog okvira u oblasti električne energije u Bosni i Hercegovini u skladu s pravnom stečevinom EU, te u otklanjanju nedostataka u elektroenergetskom sektoru koji su navedeni u izvješćima Europske komisije o BiH.

Državna regulatorna komisija će u skladu sa svojim nadležnostima dati doprinos realizaciji preporuka sa sastanaka Odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji i Pododbora za transport, energiju, okoliš i regionalni razvoj. DERK će nastaviti svoje sudjelovanje u *Programu integriranja Bosne i Hercegovine u Europsku uniju*, dajući doprinos aktivnostima iz Poglavlja 15 – Energija, Poglavlja 21 – Transeuropske mreže, i Poglavlja 28 – Zaštita zdravlja i potrošača.

DERK će participirati u potpori i provedbi regionalnih prioriteta i projekata Energetske zajednice, ali i prioriteta koji su u okviru Energetske zajednice identificirani za elektroenergetski sektor BiH, i navode se u Zaključcima Ministarskog vijeća i *Izvješću o implementaciji acquis-a prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice*. DERK će dati svoj puni doprinos u realizaciji mjera u sektoru energije koje su dogovorene u okviru 'Berlinskog procesa'.

DERK planira dati svoj doprinos i u nastavku realizacije više regionalnih projekata Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalne asocijacije regulatora SAD (NARUC).

U 2022. godini nastavlja se višegodišnji *USAID Projekat asistencije energetskom sektoru*, te će DERK pratiti njegove aktivnosti i sudjelovati u realizaciji pojedinih komponenti koje su u funkciji rada regulatora. Svoje aktivno sudjelovanje DERK planira i na narednom Energetskom samitu u BiH, koji će se u okviru ovog Projekta održati 2022. godine.

U središtu zanimanja bit će i aktivnosti međunarodnih tijela koje se odnose na reguliranje tržišta električne energije, prije svega onih u čijem radu DERK i sam sudjeluje:

- ECRB – Regulatorni odbor Energetske zajednice,
- ERRA – Regionalna asocijacija energetskih regulatora,
- MEDREG – Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora,
- CEER – Vijeće europskih energetskih regulatora, i
- ICER – Međunarodna konfederacija energetskih regulatora.

Državna regulatorna komisija će nastaviti praćenje rada Agencije za suradnju energetskih regulatora (ACER), i ovisno od razvoja pravnog okvira u Bosni i Hercegovini razmotriti mogućnosti za izravno sudjelovanje u radu ovog tijela.

PRILOG A: Osnovni podaci o elektroenergetskom sustavu Bosne i Hercegovine

(korišteni podaci NOS-a BiH, Elektroprijenosa BiH i elektroprivreda u BiH)

Osnovni podaci o instaliranoj snazi proizvodnih objekata

Ukupna instalirana snaga proizvodnih objekata u Bosni i Hercegovini iznosi 4.608,26 MW, od čega u većim hidroelektranama 2.076,6 MW, u termoelektranama 2.065 MW, a u većim vjetroelektranama 134,6 MW. Instalirana snaga malih hidroelektrana je 180,18 MW, solarnih elektrana 56,51 MW, elektrana na bioplin i biomasu 2,11 MW, malih vjetroelektrana 0,40 MW, dok je 92,85 MW instalirano u industrijskim elektranama.

Veći proizvodni objekti

Hidroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)
Trebinje I	2×54+63	171
Trebinje II	8	8
Dubrovnik (BiH+Hr.)	126+108	234
Čapljina	2×210	420
Rama	80+90	170
Jablanica	6×30	180
Grabovica	2×57	114
Salakovac	3×70	210
Mostar	3×24	72
Mostarsko blato	2×30	60
Peć-Mlini	2×15,3	30,6
Jajce I	2×30	60
Jajce II	3×10	30
Bočac	2×55	110
Višegrad	3×105	315

Termoelektrane	Instalirana snaga (MW)	Raspoloživa snaga (MW)
TUZLA	715	635
Tuzla G3	*100*	*85*
Tuzla G4	*200*	*182*
Tuzla G5	*200*	*180*
Tuzla G6	*215*	*188*
KAKANJ	450	398
Kakanj G5	*110*	*100*
Kakanj G6	*110*	*90*
Kakanj G7	*230*	*208*
GACKO	300	276
UGLJEVIK	300	279
STANARI	300	283

Vjetroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)
Mesihovina	22×2,3	50,6
Jelovača	18×2	36
Podveležje	15×3,2	48

Osnovni podaci o prijenosnom sustavu

dalekovodi

Nazivni napon dalekovoda	Dužina (km)
400 kV	865,93
220 kV	1.520,09
110 kV	4.037,08
110 kV – kablovski vod	34,66

interkonekcije

Nazivni napon dalekovoda	Broj interkonektora
400 kV	4
220 kV	10
110 kV	23
Ukupno	*37*

trafostanice

Vrsta trafostanice	Broj trafostanica	Instalirana snaga (MVA)
TS 400/x kV	10	5.980,5
TS 220/x kV	8	1.423,0
TS 110/x kV	135	5.662,0

transformatori

Prijenosni odnos transformatora	Broj trans-formatora	Instalirana snaga (MVA)
TR 400/x kV	14	4.900,0
TR 220/x kV	13	1.950,0
TR 110/x kV	250	6.215,5

PRILOG B: Karta elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine s operativnim područjima Elektroprijenosa BiH i distribucijskim područjima elektroprivreda (31. prosinca 2021. godine)

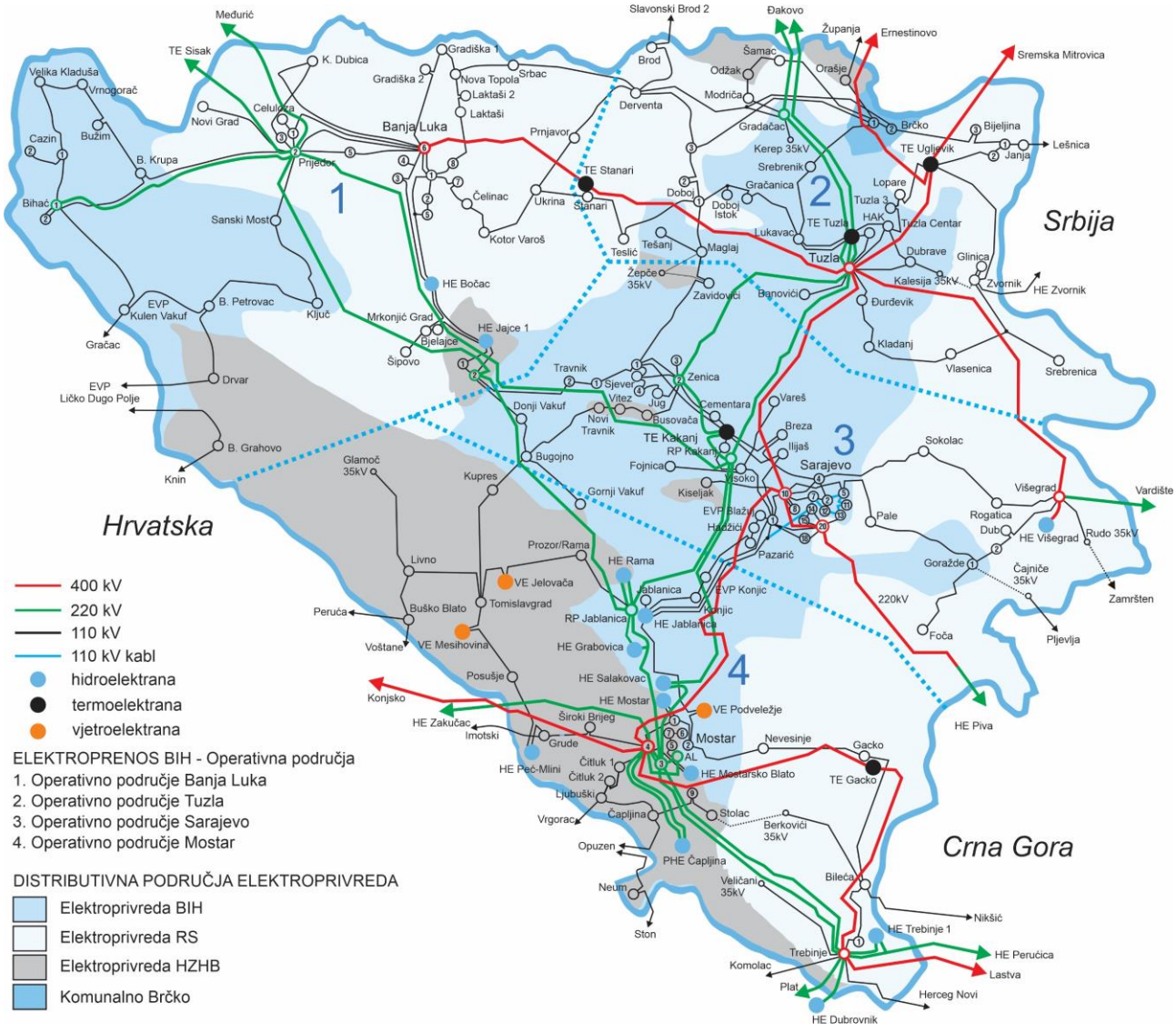

PRILOG C: Bilančne veličine elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine

(GWh)

2021. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.665,49	2487,46	2.082,77		78,27	6.313,99
Proizvodnja termoelektrana	4.840,82	3107,68			1.872,48	9.820,98
Proizvodnja većih vjetroelektrana	107,17		162,99		111,65	381,81
Proizvodnja malih i industrijskih el.	63,59	58,89			416,17	538,66
Proizvodnja	6.677,06	5.654,04	2.245,76		2.478,58	**17.055,44**
Distribucijska potrošnja	4.861,66	3.896,14	1.424,27	285,65		10.467,72
Gubici prijenosa						369,20
Veliki kupci	549,67	422,94	12,95		184,32	1.169,88
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		12,43	143,86		6,69	162,98
Potrošnja	5.411,33	4.331,51	1.581,08	285,65	191,01	**12.169,78**

2020. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.024,07	1.677,83	1.533,93		40,65	4.276,48
Proizvodnja termoelektrana	5.155,80	3.285,61			2.001,57	10.442,98
Proizvodnja većih vjetroelektrana			147,50		114,31	261,81
Proizvodnja malih i industrijskih el.	58,05	36,07			315,28	409,40
Proizvodnja	6.237,92	4.999,51	1.681,43		2.471,81	**15.390,67**
Distribucijska potrošnja	4.677,57	3.690,32	1.352,59	272,74		9.993,22
Gubici prijenosa						317,16
Veliki kupci	560,62	216,72	17,20		95,50	890,04
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		12,57	112,59		3,92	129,08
Potrošnja	5.238,19	3.919,61	1.482,38	272,74	99,42	**11.329,50**

2019. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.443,95	1.604,74	2.537,38		63,53	5.649,60
Proizvodnja termoelektrana	4.527,31	3.017,35			2.068,32	9.612,98
Proizvodnja većih vjetroelektrana			165,98		87,69	253,67
Proizvodnja malih i industrijskih el.	62,52	47,24			448,00	557,76
Proizvodnja	6.033,78	4.669,33	2.703,36		2.667,54	**16.074,01**
Distribucijska potrošnja	4.737,34	3.726,24	1.407,10	271,87		10.142,55
Gubici prijenosa						323,95
Veliki kupci	493,33	374,32	571,41		311,52	1.750,58
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		13,83	96,28		2,94	113,05
Potrošnja	5.230,67	4.114,39	2.074,79	271,87	314,46	**12.330,13**

2018. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.533,61	2.729,05	1.984,86		52,56	6.300,08
Proizvodnja termoelektrana	5.648,34	3.249,42			2.056,00	10.953,76
Proizvodnja većih vjetroelektrana			103,50			103,50
Proizvodnja malih i industrijskih el.	63,46	50,58			401,61	515,65
Proizvodnja	7.245,41	6.029,05	2.088,35		2.510,18	**17.872,99**
Distribucijska potrošnja	4.705,96	3.770,48	1.392,22	270,02		10.138,68
Gubici prijenosa						398,77
Veliki kupci	464,34	361,65	131,09		1.646,73	2.603,81
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		11,77	137,43		3,49	152,69
Potrošnja	5.089,64	4.143,91	1.650,44	270,02	1.650,22	**13.293,95**

2017. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	941,41	1.575,30	1.287,41		27,27	3.831,39
Proizvodnja termoelektrana	6.007,23	2.870,62			2.040,59	10.918,44
Proizvodnja malih i industrijskih el.	60,38	42,21			298,98	401,57
Proizvodnja	7.009,02	4.488,13	1.287,41	0	2.366,84	**15.151,40**
Distribucijska potrošnja	4.730,02	3.772,64	1.399,58	276,86		10.179,10
Gubici prijenosa						341,52
Veliki kupci	1.225,42	339,99	3,40		993,01	2.561,82
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		14,03	266,11		3,82	283,96
Potrošnja	5.955,44	4.126,66	1.669,09	276,86	996,82	**13.366,40**

PRILOG D: Elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine

		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Proizvodnja električne energije	(GWh)	15.151,40	17.872,99	16.074,02	15.390,67	17.055,44
Neto uvoz	(GWh)	3.428,16	3.118,73	2.824,96	3.266,28	3.312,00
Neto izvoz	(GWh)	5.213,15	7.697,77	6.568,84	7.327,44	8.197,66
Ukupna isporučena električna energija	(GWh)	13.366,40	13.293,95	12.330,13	11.329,50	12.169,78
Ukupna potrošnja električne energije	(GWh)	13.366,40	13.293,95	12.330,13	11.329,50	12.169,78
Gubici prijenosa	(GWh)	341,52	398,77	323,95	317,16	369,20
Gubici prijenosa	(%)	1,90%	1,96%	1,77%	1,75%	1,87%
Gubici distribucije	(GWh)	1.005,92	950,00	933,29	912,62	965,04
Gubici distribucije	(%)	9,88%	9,37%	9,20%	9,13%	9,22%
Potrošnja elektrana i crpljenje	(GWh)	283,96	152,69	113,05	129,08	162,98
Ukupna potrošnja krajnjih kupaca	(GWh)	11.735,00	11.792,50	10.959,84	9.970,65	10.672,56
Nerezidencijalni kupci		*6.978,87*	*7.107,16*	*6.233,91*	*5.175,82*	*5.761,04*
Kućanstva		*4.756,13*	*4.685,33*	*4.725,94*	*4.794,83*	*4.911,52*
Maksimalno opterećenje sustava	(MW)	2.189,00	1.994,00	1.945,00	1.804,00	1.909,00
Ukupna instalirana snaga elektrana	(MW)	4.462,23	4.506,53	4.530,64	4.530,64	4.608,26
Termoelektrane na ugljen		2.156,23	2.156,23	2.156,23	2.156,23	2.157,85
Ukupno hidroelektrane		2.207,47	2.235,60	2.238,84	2.248,79	2.256,78
male hidroelektrane		*124,00*	*159,00*	*162,24*	*172,19*	*180,18*
crpne hidroelektrane		*420,00*	*420,00*	*420,00*	*420,00*	*420,00*
Ostali obnovljivi izvori ukupno		18,06	71,39	111,46	124,00	193,62
vjetroelektrane		*0,30*	*51,00*	*87,00*	*87,00*	*135,00*
solarne elektrane		*16,52*	*18,15*	*22,35*	*34,89*	*56,51*
elektrane na biomasu		*0,25*	*0,25*	*1,12*	*1,12*	*1,12*
elektrane na bioplin		*0,99*	*0,99*	*0,99*	*0,99*	*0,99*
Prijenosna mreža	(km)	6.371,11	6.402,10	6.409,71	6.420,64	6.457,78
380 kV		*864,73*	*865,93*	*865,93*	*865,93*	*865,93*
220 kV		*1.520,38*	*1.520,09*	*1.520,09*	*1.520,09*	*1.520,09*
110 kV		*3.986,00*	*4.016,07*	*4.023,69*	*4.034,62*	*4.037,08*
Broj interkonektora		37	37	37	37	37
Instalirana snaga trafostanica	(MVA)	13.022,00	12.903,00	12.783,00	13.045,50	13.065,50
Kupci električne energije		1.541.968	1.553.439	1.567.786	1.588.773	1.570.415
Nerezidencijalni kupci		*127.553*	*126.508*	*128.224*	*137.629*	*125.895*
Kućanstva		*1.414.415*	*1.426.931*	*1.439.562*	*1.451.144*	*1.444.520*
Kvalificirani kupci		1.541.968	1.553.439	1.567.786	1.588.773	1.570.415
Kupci koji su promijenili opskrbljivača		56	31	16	17	12
Isporučena energija	(GWh)	1.859,97	1.737,69	365,92	157,90	235,55
Udio u ukupnoj potrošnji krajnjih kupaca	(%)	15,85%	14,74%	3,34%	1,58%	2,21%
Kupci za koje cijene nisu regulirane		10.521	9.784	10.091	13.640	9.910
Isporučena energija	(GWh)	5.148,53	5.265,27	4.371,07	3.423,61	3.851,16
Udio u ukupnoj potrošnji krajnjih kupaca	(%)	43,87%	44,65%	39,88%	34,34%	36,08%

PRILOG E: *Acquis* Energetske zajednice

Acquis Energetske zajednice (pravni okvir Energetske zajednice) prati razvoj pravnog okvira Europske unije, tzv. *acquis communautaire*, u dijelu koji se tiče energije i srodnih sektora. Prilikom definiranja novog *acquis*-a, Ministarsko vijeće (MC) i Stalna skupina na visokoj razini (PHLG) svojim odlukama vrše određena prilagođavanja propisa EU institucionalnom okviru Energetske zajednice, vodeći računa i o vremenskim ograničenjima u regiji. Time se osigurava da Ugovorne strane idu u korak s razvojem Europske unije i kontinuirano usklađuju svoju pravni okvir s onim u EU. *Acquis* Energetske zajednice danas obuhvaća ključnu energetsku legislativu EU u područjima električne energije, plina, sigurnosti opskrbe, nafte, okoliša, obnovljivih izvora, energetske učinkovitosti, infrastrukture, konkurencije i statistike. U studenom 2021. godine dio paketa *Čista energija za sve Europljane* uključen je u *acquis* Energetske zajednice. Opći rokovi za transpoziciju propisâ u nacionalno zakonodavstvo i implementaciju navode se u zagradama.

Međusektorski acquis

- Uredba (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. prosinac 2022.),
- Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/1044 od 8. svibnja 2020. o dopuni Uredbe (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu vrijednosti potencijalâ globalnog zagrijavanja i smjernica za inventare te u pogledu sustava inventara Unije i o stavljanju izvan snage Delegirane uredbe Komisije (EU) br. 666/2014, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.),
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2020/1208 od 7. kolovoza 2020. o strukturi, formatu, postupcima dostavljanja i reviziji informacija koje države članice dostavljaju u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća i o stavljanju izvan snage Provedbene uredbe Komisije (EU) 749/2014, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.),
- Uredba (EU) br. 1227/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije, prilagođena Odlukom 2018/10/MC-EnC (rok: 29. svibnja 2020.).

Acquis o električnoj energiji

- Direktiva (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU (preinaka), prilagođena Odlukom 2021/13/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- Uredba Komisije (EU) br. 2016/1447 od 26. kolovoza 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sustava za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka, prilagođena Odlukom 2018/04/PHLG-EnC (rok: 12. srpnja 2021.),
- Uredba Komisije (EU) br. 2016/1388 od 17. kolovoza 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca, prilagođena Odlukom 2018/05/PHLG-EnC (rok: 12. srpnja 2021.),
- Uredba Komisije (EU) br. 2016/631 od 14. travnja 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu, prilagođena Odlukom 2018/03/PHLG-EnC (rok: 12. srpnja 2021.),
- Uredba Komisije (EU) br. 543/2013 od 14. lipnja 2013. o dostavi i objavi podataka na tržištima električne energije i o izmjeni Priloga I Uredbe (EZ) br. 714/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2015/01/PHLG-EnC (rok: 24. prosinca 2015.),
- Uredba Komisije (EU) br. 838/2010 od 23. rujna 2010. o utvrđivanju smjernica koje se odnose na mehanizam naknade između operatora prijenosnih sustava i zajednički regulatorni pristup naplati prijenosa, prilagođena Odlukom 2013/01/PHLG-EnC (rok: 1. siječnja 2014.),
- Direktiva 2009/72/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2003/54/EZ, prilagođena Odlukom 2011/02/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2015.),
- Uredba (EZ) br. 714/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1228/2003, prilagođena Odlukom 2011/02/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2015.).

Acquis o plinu

- Uredba Komisije (EU) br. 2017/460 od 16. ožujka 2017. o uspostavi mrežnih pravila o usklađenim strukturama transportnih tarifa za plin, prilagođena Odlukom 2018/07/PHLG-EnC (rok: 28. veljača 2020.),
- Uredba Komisije (EU) br. 2017/459 od 16. ožujka 2017. o uspostavi mrežnih pravila za mehanizme raspodjele kapaciteta u transportnim sustavima za plin, prilagođena Odlukom 2018/06/PHLG-EnC (rok: 28. veljača 2020.),
- Uredba Komisije (EU) br. 2015/703 od 30. travnja 2015. o uspostavi mrežnih pravila interoperabilnosti i razmjene podataka, prilagođena Odlukom 2018/02/PHLG-EnC (rok: 1. listopada 2018.),
- Uredba Komisije (EU) br. 312/2014 od 26. ožujka 2014. o uspostavi mrežnih pravila o uravnoteženju plina transportnih mreža, prilagođena Odlukom 2019/01/PHLG-EnC (rok: 12. prosinca 2020.),
- Direktiva 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina i stavljanju izvan snage Direktive 2003/55/EZ, prilagođena Odlukom 2011/02/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2015.),
- Uredba (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o uvjetima za pristup mrežama za transport prirodnog plina i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1775/2005, prilagođena odlukama 2018/01/PHLG-EnC i 2011/02/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2015.).

Nastavak na sljedećoj stranici ⇨

⇨ *Nastavak s prethodne stranice*

Acquis o sigurnosti opskrbe

- Uredba (EU) 2019/941 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o pripravnosti na rizike u sektoru električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2005/89/EZ, prilagođena Odlukom 2021/13/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- Uredba (EU) 2017/1938 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2017. o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe plinom i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 994/2010, prilagođena Odlukom 2021/15/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.).

Acquis o nafti

- Direktiva Vijeća 2009/119/EZ od 14. rujna 2009. o obvezi država članica da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata, prilagođena Odlukom 2012/03/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2023.).

Acquis o okolišu

- Direktiva (EU) 2016/802 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tekućim gorivima prilagođena Odlukom 2016/15/MC-EnC (rok: 30. lipnja 2018.),
- Direktiva 2011/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš, izmijenjena Direktivom 2014/52/EU, prilagođena Odlukom 2016/12/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2019.),
- Direktiva 2010/75/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenog 2010. o industrijskim emisijama (integrirano sprečavanje i kontrola zagađenja), prilagođena odlukama 2013/06/MC-EnC i 2015/06/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2018.),
- Direktiva 2004/35/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu, izmijenjena Direktivom 2006/21/EZ, Direktivom 2009/31/EZ i Direktivom 2013/30/EU, prilagođena Odlukom 2016/14/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2021.),
- Direktiva 2001/80/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2001. o ograničenju emisija određenih zagađivača zraka iz velikih uređaja za loženje, prilagođena Odlukom 2013/05/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2017.),
- Direktiva 2001/42/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 27. lipnja 2001. o procjeni učinaka određenih planova i programa na okoliš, prilagođena Odlukom 2016/13/MC-EnC (rok: 31. ožujka 2018.),
- Član 4(2) Direktive Vijeća 79/409/EEZ od 2. travnja 1979. o zaštiti ptica (rok: 1. srpnja 2006.).

Acquis o obnovljivim izvorima

- Direktiva (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promociji korištenja energije iz obnovljivih izvora, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.).

Acquis o energetskoj učinkovitosti

- Direktiva (EU) 2018/2002 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o izmjeni Direktive 2012/27/EU o energetskoj učinkovitosti, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.),
- Uredba (EU) br. 2017/1369 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2017. o utvrđivanju okvira za označavanje energetske učinkovitosti i stavljanju izvan snage Direktive 2010/30/EU, prilagođena Odlukom 2018/03/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2020.),
- Direktiva 2012/27/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o energetskoj učinkovitosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju izvan snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ, prilagođena Odlukom 2015/08/MC-EnC (rok: 15. listopada 2017.),
- Direktiva 2010/31/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 19. svibnja 2010. o energetskoj učinkovitosti zgrada, prilagođena odlukama 2009/05/MC-EnC i 2010/02/MC-EnC (rok: 30. rujna 2012.).

Acquis o infrastrukturi

- Uredba (EU) br. 347/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2013. o smjernicama za transeuropsku energetsku infrastrukturu te stavljanju izvan snage Odluke br. 1364/2006/EZ i izmjeni uredbi (EZ) br. 713/2009, (EZ) br. 714/2009 i (EZ) br. 715/2009, prilagođena odlukama 2015/09/MC-EnC i 2021/11/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2017.).

Acquis o konkurenciji

U skladu s Aneksom III Ugovora o uspostavi Energetske zajednice, nisu dozvoljene i bit će procjenjivane u skladu s čl. 101., 102. i 107. Ugovora o funkcioniranju Europske unije sljedeće aktivnosti:

- Sprječavanje, ograničavanje ili poremećaj konkurencije,
- Zlouporaba dominantne pozicije,
- Pružanje državne pomoći koja uzrokuje ili prijeti poremećajem konkurencije.

Poštovat će se odredbe Ugovora o funkcioniranju Europske unije, posebno članka 106. koje se odnose na javna poduzeća i poduzeća kojima su data posebna ili isključiva prava.

Acquis o statistici

- Provedbena uredba Komisije (EU) 2019/803 od 17. svibnja 2019. o tehničkim zahtjevima u pogledu sadržaja izvješćâ o kvaliteti europske statistike o cijenama prirodnog plina i električne energije u skladu s Uredbom (EU) 2016/1952 Europskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2020/03/MC-EnC (rok: 15. lipnja 2022.),
- Uredba (EU) 2016/1952 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o europskoj statistici cijena prirodnog plina i električne energije te stavljanju izvan snage Direktive 2008/92/EZ, prilagođena Odlukom 2018/1/MC-EnC (rok: 1. ožujka 2018.),
- Uredba (EZ) br. 1099/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2008. o energetskoj statistici, prilagođena odlukama 2012/02/MC-EnC, 2013/02/MC-EnC, 2015/02/MC-EnC i 2021/12/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2013.).

Napomena: Propisi koji se navode u ovom prilogu su dostupni u okviru internet prezentacije Državne regulatorne komisije za električnu energiju (www.derk.ba).

Dodatne informacije o radu i postupcima koje vodi Državna regulatorna komisija za električnu energiju mogu se naći u okviru internet prezentacije na adresi www.derk.ba, odnosno dobiti kontaktom na telefone 035 302060 i 035 302070, telefax 035 302077, e-mail info@derk.ba ili u sjedištu DERK-a u Tuzli, Ulica Đorđa Mihajlovića 4/II.